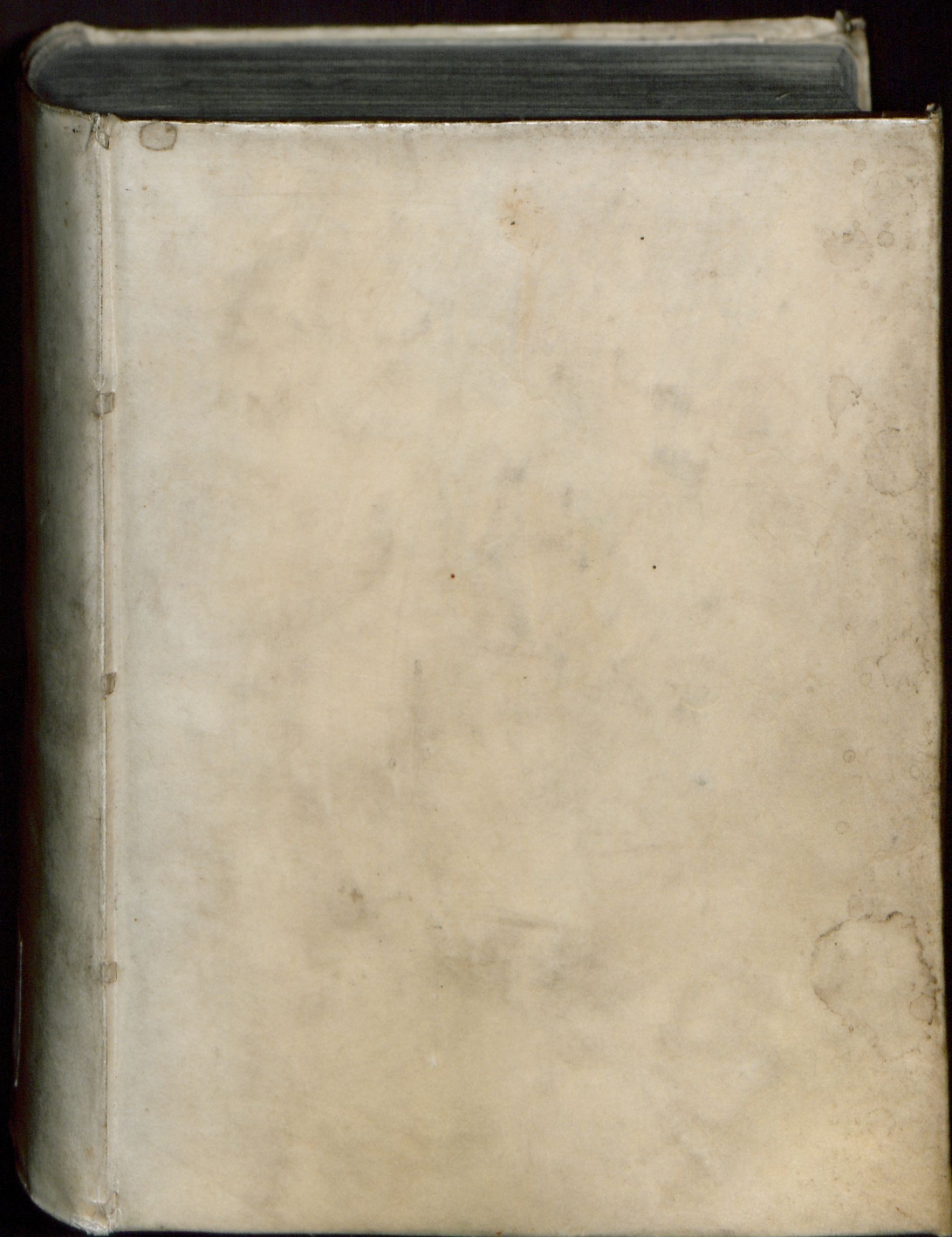




Sammlung

W

H 31
9



GODOFREDUS BOENIGKE, LIPSIENSIS,
PESL. et I. U. D. NAT. D. XXX SEPT. MDCCLXX.

Lipsia quem genuit, nutritur in Halla per annos
Viginti quatuor, sic et ad huiusce diem;
Vivis in obscuro Doctoris munere fungens,
Alterius ne sit, dum suus, esse potest.
Nuperus ad nutum morietur, quando iubebit.
Intereq. vincet fata precando sua.

Halla Magdeb. 24 Febr. 1717.
Symb. Viricam mea fata precando.
Vise conat.

scul. par. Bernigera th.

7
GODOFREDI Boenigsz/ Lips.

PHIL. ET JUR. U. DOCTOR.

PRACTICA PRACTICATA,

h. e.

Fundamenta Processus Civilis, per Defini-
tiones, Divisiones, Præsupposita & Axiomata succincte exposita,
per varias formulas scriptorum in Foro occurrentium illustrata, &
ad casum in Contradictorio adhuc pendentem applicata,

MELIORIS ORDINIS ERGO IN TRES PARTES

DIVISA,

QVARUM PRIMA IPSA FUNDAMENTA,
SECUNDA FORMULAS SCRIPTORUM PROCESSUALIUM,
TERTIA CASUM ET PROCESSUM IN TERMINIS
CONTINET.

PARS PRIMA.

ORDINE PERVENIES, QVO NON DATUR IRE LABORE.
EDITIO SECUNDA PRIORI MULTO AUCTION ET CORRECTION.



FRANCOFURTI ET LIPSIAE,

Impensis JOH. FRIDERICI ZEIDLERI, MDCCXVII.

1945

ORDINE EXAMINIS 1911

L 121



PRÆFATIO AD LECTOREM.



Urisprudentiam Romano - Civilem ad Disciplinas Practicas pertinere, fatentur omnes; interim in disputando, docendo, & scribendo pauciores recordantur. Sunt, qui dum prima Juris illius Elementa exponunt, non saltem occasione cujuslibet fere vocis

varias figuras, tropos, & hyperbolica verba corradunt, in tantum, ut Commentarios in Folio edant, mole sua totum Juris Corpus excedentes, sed etiam circa obsoletas materias Legis Aquiliæ, Fusiæ Caniniæ, Hortensia &c. adeo prolixo immorantur, ut, quæ ad Forum spectant, de Actionibus, Exceptionibus, Pœna temere litigantium, ad finem perducti, vel planè prætereant, vel levi saltem brachio attingant, eademque ratione circa reliquos Juris Civilis Libros procedant. His uti merito in mentem revocandum esset, frustra inculcari, quæ vitæ civili non inserviunt, quæque, ut suum cuique tribuatur, nec directè, nec indirectè aliquid conferunt; ita è contrario alii in defectu pec-

cant,

cant, dum omnia promiscuè ad usum fori statim applicant, priusquam Juris Romani historiam vel exposuerunt, vel principia, ex quibus dicenda sua sponte fluunt, prælimina-riter suppeditarunt, certo persuasi, aliisque persuadentes, Juris Romani in Terris Imperii Germanici, vel nullum vel exiguum esse usum. Quem in finem non saltem innu-meros istius Juris naevos colligunt, & Triboniani Emble-mata perstringunt; verum etiam studiosæ juventuti Auto-res sunt, ut, cognitis Juris Naturalis principiis, statim ad patria Jura se conferant, ex iis necessaria sibi explicari cu-rent, & Juris Civilis cognitionem vel ex alto supercilio contemnant, vel saltem in subsidium perlustrent. Horum sententiæ quemadmodum nunquam subscribere potui, par-tim quod utilitatis speciem præ se ferens plus difficultatis, quam emolumenti post se trahat, partim quod vix ulla re-periatur Constitutio Patria, in qua centum & plures Roma-norum Terminos, Doctrinas, & Præsupposita non reperias, procul dubio, quia Germani Compilatores juris Civilis sci-entia imbuti, etiam non animadvertentes, more Romano lo-qui assueverunt, ita recte facturos omnes puto, qui, ne ex Scyl-la in Charybdin incidant, in explicanda Juris Romani Do-ctrina, id unicè cordi habent, ut præmissa brevibus cujusvis Tituli historia, Juris Naturalis Principia ad istam materiam spectantia solide exponant, Conclusiones exinde fluentes deducant, deinde ad juris Romani dogmata applicent, im-primis verò, in quantum hæc cum illis con-vel disconve-niant, distinctè demonstrent, & tandem in fine usum moder-num, si non totius Imperii Germanici, ad minimum sui Ter-ritorii & eò pertinentium Provinciarum adjiciant, ne olim in novum orbem pervenisse videantur, quotquot tempus a-cademicum in imbibendis Romanorum subtilitatibus con-sumserunt, vel aliis insultent, qui multa ex isto iure vel
abro-

abrogata, vel nunquam in Germania recepta fuisse contendunt, auctoritatem *L. Sancimus 27. C. d. Testam.* flocci pendentes. Movit hæc ratio & me, ut hætenus in Collegiis æque privatis ac privatissimis hanc methodum adhibuerim, de uberrimis ejus fructibus satis superque convictus. Cùm vero in Foro non sufficiat, Materialia, ut vocant, Causarum nosse, & quænam ad fundandam vel Actionem vel Exceptionem inserviant, sed insuper etiam requiratur, ut ordine & decenter singula proponantur, ventilentur, & disputentur, ideo absoluta Digestorum Explicatione, ut plurimum Modum procedendi in Foro Auditores docui, insimulque ipsis casum pertractandum proposui, quò manum adhiberent, & quæ ante hac audiverunt, in succum & sanguinem converterent. Cesit equidem hoc institutum ex parte feliciter, imprimis postquam Actorum judicialium Inspectio & exinde per Auditores facta Relatio, addita, ubi opus fuit, infucata censura, non parum emolumenti contri-
buit: interim cum absque fundamentis processualibus difficile, ne dicam impossibile sit, in scenam fori prodire, eamque ob causam necessitas jussit, ut ante omnia fundamenta processus ductu cujusdam Autoris, quem vota majora Auditorum elegerunt, fufius exponerem, & ad scopum applicarem, evenit, ut vel Tempus Progymnasmatibus Practicis destinatum, vel patientia discientium tandem deficeret, iniquum esse existimantium, si ultra semestrem spatium huic Labori consecrarent. Eam ob causam, sepositis omnibus Auditoribus, quos antea explicui, principia quædam ad calamum dictavi, insimulque exemplis tam veris quàm fictis in continenti illustravi, quo Auditores non saltem intelligerent, quæ dicta, sed etiam ad alios casus in vita civili vel Doctorum scriptis occurrentes facili negotio applicarent, memor illius, quod vox audita pereat, litera scripta supersit. Verum

rum cum & hæc dictandi ratio multum temporis consum-
 ferit, præterea ex Auditoribus fuerint, qui vel verba profe-
 rentis non debite audientes vel nimis tarde scribentes sum-
 ma imis miscuerunt, quæ nec per somnum in mentem mi-
 hi pervenire potuissent, tandem suffragiis Auditorum laces-
 situs fidem dedi, me ea quæ hætenus dictata & excepta fue-
 re, adhibita prius manu medica, in ordinem redacturum, &
 publici juris effecturum, quo & tempori & sumptibus parce-
 re possint, quorum interest, regulas processus extra strepi-
 tus forenses didicisse. Atque adeo hanc opellam non in
 gratiam eorum, qui in Album Advocatorum recepti, sed
 unice in commodum studiosæ juventutis confarcinavi. Dum
 verò Practicam Practicatam, voce fortassis barbara, nomino,
 eo ipso innuere volui, me pleraque, quæ hic congesta, vel
 ipsum observasse, vel per alios in Contradictorio deducta &
 præjudiciis confirmata notasse. Cæterum etsi dissimulare
 non possim, me in colligendis potissimum Notabilibus mul-
 ta ex Carpzovio, Martino, Fibigio & aliis probatæ Læctionis
 Practicis extraxisse, attamen nemo propterea me vel alicui-
 jus Plagii vel vanæ gloriolæ accusabit, quod multitudine
 allegatorum formam Tractatus difforem reddere nolue-
 rim, præsertim cum istæ allegationes plus superbiæ quam
 utilitatis præ se ferre videantur. Tu interim Benevole Le-
 ctor, ea, quæ ad palatum tuum scripta, æqui consule, quæ mi-
 nus, emenda, & corrige; utrumque eodem loco ponet
 omnis ambitionis expers

AUTOR



Q. D. B. V.

CAPVT I.

De

PROCESSV IN GENERE.

SVMMARIA.

I. Methodus hujus Operis. II. Processus Definitio. III. Divisio? IV. Partes Processus Ordinarii. V. Partes Summarii. VI. Occurrentia in omni Judicio. VII. Persona Judicium constituentes. VIII. Actionem instituere intendit: Attendenda illi qui. IX. Definitio Fori. X. Species Fori Communis. XI. Forum Domicilii. XII. Vagabundi Forum. XIII. Forum rei sitæ. XIV. Forum Contractus. XV. Forum delicti. XVI. Species fori privilegiati. XVII. Forum Mediatum. XVIII. Fori Mutatio.



Utm Theoria absque Praxi sit corpus sine spiritu,

Praxis vero Advocatoria sine fundamentis juris ars merè rabulistica,

Hinc nonnisi illa absoluta ad hujus arcana deveniendum,

Addibendo methodum talem, quæ memoriæ servit, & judicium augeat,

Quem in finem Pars hæc Jurisprudentiæ ita tractanda,

Ut Generalia præcedant, Specialia sequantur.

Quemadmodum vero quævis Causa controversa constat suis

Materialibus, quæ sunt causæ merita

Formalibus, quæ sunt procedendi solennia,

A

In tin-

In tantum, ut recte loquendo Processus sit

Forma legitima causas controversas proponendi, ventilandi, cognoscendi, decidendi, & exsequendi,

Judicii vocabulum pro Synonymo agnoscens;

Ira Judicium formaliter acceptum est

vel { *Seculare*, quod tractat negotia secularia,
Ecclesiasticum, quod tractat negotia ecclesiastica.

Seculare rursus

vel { *Civile*, in quo agitur ad Interesse privatum.
Criminale, ubi agitur ad Interesse publicum.

Criminale rursus

vel { *Accusatorium*, ubi proceditur ad libellum accusatorium,
Inquisitorium, ubi proceditur ex officio, prævia

vel { Fama publica constante,
 Denunciatione legitima,
 Delinquente in flagranti deprehenso;

Non tamen aliter, quam si denunciatus
 in secundo casu sufficientia Indicia
 suppeditet, & de corpore delicti
apodicticè constet,

Civile rursus, ratione Objecti

a) { *Reale*, ubi agitur de Jure in Re, v. g. Vindicatio, Hereditatis petitio, Publicana Actio.

vel { *Personale*, ubi agitur de Jure ad rem, v. g. Empti, injuriarum, tutela.

{ *Mixtum*, ubi partim de Jure in Re, partim de Jure ad rem agitur, v. g. familie heriscundæ, finium regundorum, communi dividundo. §. 20. j. de del.

Reale rursus

vel { *Petitorium*, ubi agitur de Jure, Titulo, Pacto, &c.

{ *Possessorium*, ubi agitur de possessione
 vel { acquirenda.
 retinenda.
 recuperanda.

Possessorium rursus

{ *Summarissimum*, ubi de ultimo actu quietæ possessionis de quo cap. 34.

vel { *Ordinarium*, ubi de actibus antiquioris possessionis agitur, de quo Cap. 35.

b) Ratio

DE PROCESSV IN GENERE.

3

b.) Ratione modi procedendi

vel { *Ordinarium*, ubi omnes solennitates processus observantur.
Extremum (summarium) ubi de simplici & plano proceditur.

Et hoc summarium rursus est

vel { *Summarium simpliciter*, ubi causa summè favorabilis, de quo Cap. 32.
Summarium Executivum, ubi agitur ex Instrumento Guarentigato, de quo Cap. 33.

Et si vero pleræque solennitates in summario negligantur,

Rejctis potissimum dilationibus, feriis humanis &c.

Attamen substantialia Processus omitti nequeunt,

Alias vitium insanabile exinde nascitur.

Quo ergo de solennitatibus Processus consistit,

Scire oportet, illa ut plurimum quidem variare

Juxta varietatem styli Judiciorum;

Communiter tamen consistere in

- | | | |
|--------------------------------|--------|-------------------------------------|
| 1 Libello. | 19 per | { Testes, |
| 2 Citationem. | 20 | { Documenta, |
| 3 Termini præfixione. | 21 | { Juramenta, |
| 4 Dilationem. | 22 vel | { Ocularem Inspectionem. |
| 5 Comparationem. | 23 | { Propriam adversarii confessionem. |
| 6 Contumaciæ accusationem. | | |
| 7 Satisfactionem. | 24 | Reprobationem. |
| 8 Propositionem. | 25 | Attestatorum publicationem. |
| 9 Dilatoriis Exceptionibus. | 26 | Probationis disputationem. |
| 10 Legitimationem. | 27 | Actorum Inrotationem. |
| 11 Litis contestationem. | 28 | Sententiæ publicationem. |
| 12 Peremptoriis Exceptionibus. | 29 | Declarationem. |
| 13 Litis denunciationem. | 30 | Leutationem. |
| 14 Autoris Nominationem. | 31 | Appellationem. |
| 15 Interventionem. | 32 | In integrum restitutionem. |
| 16 Reconventionem. | 33 | Actorum revisionem. |
| 17 Processus Reassumptionem. | 34 | Nullitatis interpositionem. |
| 18 Probationem. | 35 | Supplicationem. |
| | 36 | Executionem. |

A 2

Ecce-

Contrario in iudicio summario occurrere

- | | |
|----------------------|----------------------------|
| 1 Facti Narrationem. | 4 Demonstrationem. |
| 2 Citationem. | 5 Sententiæ publicationem. |
| 3 Responſionem. | 6 Executionem. |

Interim quodcunque iudicium demum etiam fit, & quocunque nomine illud veniat.

Semper tamen in eo notanda occurrunt, sine ullo discrimine,

I. *Personæ.*

II. *Causæ.*

III. *Modus.*

Persona iudicium constituentes sunt

vel { *Minus Principales*, quæ abesse possunt,
 Principales, quæ abesse nequeunt.

Ad minus principales pertinent

- | | |
|-----------------|-----------------------|
| a) Advocatus. | c) Intervenens. |
| b) Procurator. | f) Denunciatus. |
| c) Secretarius. | g) Nominatus. |
| d) Testis. | h) Minister publicus. |

Ad principales referuntur

- 1 Iudex.
- 2 Actor.
- 3 Reus.

Judex est persona, publica auctoritate constituta, habens potestatem controversias litigantium audiendi, cognoscendi, decidendi, & exequendi.

Actor est, qui ab altero aliquid præten dit.

Reus est, a quo aliquid præten ditur.

Ne vero Actor frustra sumtus impendat,

Aut plane in expensas condemnatur,

Ante omnia ad sequentia attendat,

- | | |
|---------------------|-----------------|
| 1 Quis | } agere possit? |
| 2 Contra quem | |
| 3 Ad quid | |
| 4 Ex quo fundamento | |
| 5 Quamdiu | |
| 6 Quomodo | |
| 7 In quo foro | |

Sicuri

Sicuti vero Forum definitur, quod sit
Legitima Instantia, ubi Reus invitus stare, & decisioni Judicis se
submittere cogitur

Ita est

vel { *Commune, quod respicit Reum absque distinctione.*
 { *Privilegiatum, quod respicit Reum sub distinctione.*
Commune rursus est
 { *Originis.*
 { *Domicilii.*
 vel { *Rei sitæ.*
 { *Contractus.*
 { *Delicti.*

Equidem originis Forum in Theoria est

vel *Generale, Urbs Roma.*

vel *Speciale, Locus Nativitatis.*

At quoad competentiam Utriusque in praxi nullus est usus.

Cum judicis potestas ultra territorii limites se non extendat,

Præterea ab urbe Roma ad sedem Imperatoris vel alterius Principis argumentari non liceat.

Forum Domicilii est, ubi quis sedem fortunæ suæ tamdiu figit, donec ipsum quid avocet.

Atque in hoc foro omnes institui possunt Actiones

<i>Reales</i>	&	<i>Personales.</i>
<i>Civiles</i>	&	<i>Criminales.</i>
<i>Petitoria</i>	&	<i>Possessoria.</i>
<i>Ordinaria</i>	&	<i>Extrordinaria.</i>

Nulla prorsus actione excepta, Vid. L. un. ubi conv. qui cert. loc
 & L. 2. C. de Jurisd. omn. jud.

Etiamsi ex capite Administrationis oriatur,

Cum L. 2. C. ubi de Ration. quam Dissidentibus allegant, favorem
Rei præsupponat; & non loquatur de Actore, sed de Reo, ubi
hic stare teneatur,

Imo licet communiter Remedium L. fin. C. de Edict. D. Hadr. toll.
excipiant,

Quoniam hoc Remedium accurate loquendo non est Actio, sed
officii Judicis Imploratio,

Dum Hæres in ejusmodi testamento institutus, in causa Principali Rei
vices sustinet;

Adeo, ut Iudex rei sitæ saltem ad exequendum impleretur,
ibi Actor in Reali Actione obtinuit.

Interim Vagabundus, qui Domicilium non habet

vel { Ubi reperitur, conveniendus.
 Edictaliter citandus.
 Curator absentis ipsi constituendus.

Forum Rei sitæ est, ubi res litigiosa reperitur,

Sine ullo discrimine, sitne illa

vel { Mobilis
 Immobilis vel { Seipsam movens
 ab alio mota;

In hoc Foro instituuntur tantum Actiones

1 *Reales.*

2 *Mixta.*

3 *In rem scriptæ.*

Forum Contractus est, ubi Contrahentes contractum perfecte celebrarunt.

In hoc Foro instituuntur tantum Actiones, quæ

a) ex contractu descendunt.

b) ad contractus consummationem tendunt.

Non tamen aliter, quam si

c) Contractus, ibi fuerit perfectus,

d) ad istum locum destinata solutio,

e) Contrahens ibi reperiat.

Exceptis saltem ob singulare privilegium

Nundinis & Positis

Forum Delicti est, ubi quis deliquit.

In hoc Foro instituuntur Actiones ex Delicto

prodo sequentia occurrant requisita, ut

1 Delinquens ibi reperiat.

2 Citatio ipsi in continenti insinuetur.

3 Ad Interesse læsi agatur.

Ubi vero hoc Forum rursus est Delicti

vel { *Attentati*
Inchoati
Consummati
Apprehensionis

Im in illorum Concurſu Forum Deprehensionis reliquis derogat,

Im

In tantum ut remissiones Delinquentium sint meræ civilitatis.

Privilegiatum Forum rursus est ratione

vel *Personarum*.

vel *Causarum*.

Ratione Personarum est

1 *Illustrium*.

2 *Militum*.

3 *Clericorum*.

4 *Studioforum*.

5 *Schriffstassiorum*.

6 *Landsassiorum*.

7 *Amtsassiorum*.

8 *Miserabilium personarum*.

Ratione causarum est

1 *Feudale*.

2 *Criminale*.

3 *Forestale*.

4 *Matrimoniale*.

5 *Arresti*.

6 *Concursus*.

7 *Prorogatum*.

8 *Connexum*.

vel *Immediatum*, quod quis habet ex persona sua.

vel *Mediatum*, quod quis habet ex persona alterius.

Licit vero certum sit, quod sequantur *L. 8. ff. de Senat.*

Uxores,

Mariti

Liberi,

Patris

Domestici,

Domini

} Forum

Autem mutato statu, mutatur Forum;

Modo Exceptio fori mutati probari possit.

Nisi mutatio facta sit lite pendente.

NOTABILIA.

1 Quod coram Consistorio nunquam agi possit criminaliter.

2 Quod in processu accusatorio nec locus sit juramento suppletorio à parte Accusantis, nec purgatorio à parte Accusati.

3 Quod duæ causæ criminales in uno libello cumulari nequeant.

4 Quod coram Judice Jurisdictionem Criminalem non habente, nec Actio Criminalis intentari possit.

5 Quod Judicium Ecclesiasticum simplex sit, nec patiat subdi-
visionem.

6 Quod Judex iis, quæ jura partium concernunt, se immiscere non
debeat; nisi

vel 5 Talis potestas ipsi à partibus expresse data

7 Omissio eorum Judicium retro redderet nullum.

7 Quod

- 7 Quod Landfaffii, quibus alibi habitantibus in feudo aliquo fimultanea inueftitura competit, etiam in caufis mere perfonalibus & Nonfeudalibus in Curia Domini comparere teneantur, fub pœna denegandæ fucceffionis in caufam aperturæ. *O. P. M. R. Cap. I. §. 14.*
- 8 Quod Clerici, Nobiles &c. in Foro rei fitæ intuitu Aëtionis Reallis conveniri quidem poffint, fed tamen per Judicem fuum in fubfidium citari debeant.
- 9 Quod Tutor, Curator &c. in Foro Domicilii conventus ad Forum adminiftrationis quidem provocare poffit, non tamen aliter, quam præftita cautione de Iudicio fifti & iudicatum folvi.
- 10 Quod Remedium *L. fin. C. de Ediët. D. Hadr. toll.* non fit Aëtio, fed pura officii Iudicis Nobilis Imploratio.
- 11 Quod propter Jus de non Evocando Statibus Imperii competens, Tutor è Foro domicilii ad Forum adminiftrationis trahi nequeat.
- 12 Quod Iudex Delicti confummati, licet literas Inquifitoriales ad Iudicem deprehenfionis miferit, deprehenfum tamen invitus recipere non teneatur.
- 13 Quod tamen Iudex deprehenfionis propterea incarceratum dimittere nequeat, five eundem five diverfum Principem cum Requirente agnofcat.
- 14 Quod Forum Miferabilium in Ducatu Magd. locum habeat, licet concurrant perfonæ æquè privilegiatæ fine difcrimine, utrum Aëtoris, an Rei vicibus fungatur. *O. P. R. Cap. I. §. 12. add. L. un. C. qu. imper.*
- 15 Quod Forum Miferabilium ceffet non faltem in caufis criminalibus, difciplinariis & injuriarum, fed etiam tunc, filis jam coram ordinario iudice cepra aut hic fit in perpetua poffeffione vel quafi cognofcendi de caufis miferabilium.

AXIOMATA.

- 1 Quale petitum, talis Libellus, qualis libellus, talis processus.
- 2 Quoties quis petit vel pœnam corporis afflicтивam, vel aliam Fifco applicandam toties petitum criminaliter eft formatum.
- 3 Quoties vero quis agit ad Interelle privatum, & multam fibi applicandam, inties petitum civiliter eft formatum.
- 4 Aëtor fequitur Forum Rei.

- 5 In concursu Actionum eligenda illa quæ effectû pinguior, & probatu facilior.
- 6 Quæ coram Iudice incompetente gesta, ipso jure nulla sunt.
- 7 Mutatio domicilii in dubio non præsumitur.
- 8 Sicuti unica est persona REI, ita unicum domicilium.
- 9 Domicilium non requirit domum, & domus non inducit domicilium,
- 10 A mutatione domus ad mutationem domicilii nulla valet consequentia.
- 11 Ubilis coepta, ibi finienda. *L. 30. ff. d. Judic.*
- 12 Reatus omnem excludit dignitatem.
- 13 Quæ ad substantialia processus pertinent, sine vitio Nullitatis omitti nequeunt.
- 14 Stylus curiæ valet pluris, quam tota scientia Juris.
- 15 Omnis Actio personalis contra Clericos eorumque domesticos privative ad Consistorium spectat.
- 16 Omnis causa vere spiritualis privative ad Consistorium pertinet.
- 17 Omnis causa quasi-spiritualis privative ad Consistorium pertinet.
- 18 In dubio causa potius præsumitur secularis, quam ecclesiastica.
- 19 Quoties in causa ecclesiastica emergit punctus incidens ecclesiasticus, toties causa principalis tamdiu in suspenso manet, donec hic fuerit definitus. *O. P. R. Cap. I. §. 18.*
- 20 Quicquid juris & solennitatis est in processu civili ordinario, illud multo magis juris & solennitatis est in processu criminali accusatorio.

CAPVT. II.

De

REMEDII IMPEDIENDI
PROCESSVM

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Remedia impediendi processum quæ? 3. Compromissum quid?
4. Quæ cautela circa compromissum? 5. Transactio quid? 6. Quorumplex? 7. De quibus negotiis transigere licet? 8. De quibus negotiis non licet transigere? 9. Effectus transactionis. 10. Ejus contraria. 11. Responsum.

R

sum quid? 12. Responsa a quo petuntur? 13. Responsorum quis effectus. 14. Commissio quid? 15. In omni commissione ad quæ attendendum? 16. Commissionis antecedentia. 17. Concomitantia. 18. Consequentia. 19. Contrariantia.

Quoniam macre concordium melius est pingui sententia,
Hinc ante omnia tentanda Remedia impediendi processum,
Adeo, ut iudex peccet in conscientia, quia ea studio negligit.
Spectant ad hæc potissimum

1 Compromissio.

3 Responsi Petitio.

2 Transactio.

4 Commissio.

I. Compromissum est pactum, quo duo pluresve inter se conveniunt de causæ decisione in arbitrium tertii conferenda.

Ista Conventio, ut effectum consequatur, consultum est, ut

a) Certa poena in casum contraventionis ad pios usus applicanda.

b) Omnibus Juris beneficiis renunciatur maxime beneficio.

L. 5. 12. C. de Rec. Arbitr. & L. 76. ff. pro loc.

In tantum, ut nec Reductioni ad arbitrium boni viri locus maneat.

II. Transactio est rei controversæ, aliquo dato, & aliquo remisso, amabiliter facta compositio.

Estque a) $\left\{ \begin{array}{l} \text{Universalis, qua omnes lites} \\ \text{vel } \left\{ \begin{array}{l} \text{Generalis, qua multæ lites} \\ \text{Specialis, qua certa lis} \end{array} \right\} \text{ componuntur.} \end{array} \right.$

b) vel Judicialis, vel Extrajudicialis.

c) vel Jurata, vel Non-jurata.

d) vel Simplex, vel Poenalis.

e) vel Transactio in speciei, vel Gratuita Remissio.

Transigunt, qui non prohibentur

vel Natura, vel Lege.

De omnibus Negotiis controversis.

Nec interest an sint de

Rebus,

vel Factis.

Nisi quod excipiantur controversiæ,

a) Alimentorum futurorum.

b) Matrimoniales.

c) Criminales.

d) relictorum in ultima voluntate non inspectis tabulis.

Uti

DE REMEDIIS IMPENDIENDI PROCESSVM. II

Uri vero transactionis potiores effectus sunt, quod

- 1) Æquipolleat iudicato.
- 2) Non quaratur an recte, sed an transactum sit.
- 3) Illud quod minus solutum, censeatur donatum.
- 4) Pariat Exceptionem litis ingressum impediens.
- 5) Sub prætectu noviter repertorum instrumentorum rescindi nequeat.
- 6) Excludat querelam *L. 2. C. de Resc. Vend.*

Modo tamen

- a) omnia gerantur bona fide.
- b) Non extendatur ultra cogitata

Ita tollitur transactio.

- a) Dolo
- b) Falsa causa
- c) Instrumentis noviter repertis.
- d) mutuo dissensu.
- e) non subsecuto implemento.
- f) in integrum restitutione.

Formulam ejus vide *p. 2. p. 10. seqq.*

III. Petisio Responsi est actus, quo facti species una cum circumstantiis & documentis necessariis ad Collegium juridicum transmittitur, eum in finem, ut quid juris sit, per rationes dubitandi & decidendi demonstraretur. *L. ut responsum 15. C. de Transact.*

Petuntur responsa à

vel Iudice, vel Parte.

A iudice rursus

vel Ex necessitate, vel Ex libera voluntate.

Si iudex petierit ex necessitate, ne latum unguem ab his recedat;

Sin ex libera voluntate, pro lubitu sequitur, vel non.

At non sequendo litem suam facit,

Et parti læsæ ad Interesse tenetur.

A parte rursus,

vel Una vel Utraque.

Si ab una, equidem alteri non nocent,

Et Petenti non adeo multum profunt,

*Nisi quod immunis sit ab expensis temerarii litigii. *L. 79. ff. de Judic.**

Modo non sub & obreptitie utramque obligant.

IV. Commissio est beneficium iuris quo ad evitandas litium molestias a superiore petitur, ut certis personis cognitionem controversiæ injungat, ipsisque potestatem tribuat vel Componendi, vel Referendi, vel Decidendi.

Hæc ut perspicue cognoscatur, attendendum est tam ad

Antecedentia, concomitantia, consequentia, contrariantia. quam ad

Extrahentem, Extractum, Committentem, Commissarium.

Ad antecedentia pertinet:

- 1 Supplicatio pro impetranda commissione.
- 2 Supplicatio pro commissione deprecanda.
- 3 Supplicatio pro declinandis Commissariis.
- 4 Supplicatio pro adjungendis Commissariis.
- 5 Rescriptum Commissoriale.
- 6 Citatio Commissariorum ad partes.
- 7 Supplicatio pro promovenda Commissione.
- 8 Supplicatio pro differenda Commissione.
- 9 Supplicatio pro cassanda Commissione.

Ad Concomitantia spectat

- 1 Apertura commissionis.
- 2 Commissariorum admonitio.
- 3 Utriusque partis propositio.

Ad consequentia refertur

- 1 Partium secessus.
- 2 Conciliationis tentatio.
- 3 Ad superiorem relatio, vel { Pura,
Relativa.
- 4 Amicabilis compositio.
- 5 Controversiarum decisio.
- 6 Reccessus commissionis conceptio.

Ad contrariantia.

- a) Commissionis cassatio.
- b) Cause ablegatio.
- c) Commissariorum altercatio.
- d) Commissariorum deprecatio.

NOTABI-

NOTABILIA.

- 1 Quod Judex omittendo tentamen amicabilis compositionis peccet quidem in conscientia, actus tamen in Judicio gesti propterea non fiant ipso Jure nulli.
- 2 Quod hodie super delictis commissis, tam publicis, quam privatis, tam capitalibus, quam non capitalibus, quoad Interesse privatum valida sit transactio.
- 3 Quod beneficium *L. 2. C. de rescind. vendit.* moribus nostris tam in transactionibus judicialibus, quam extrajudicialibus merito cesset.
- 4 Quod minores & hisce similes, sicuti de immobilibus absque decreto de alienando disponere nequeant, ita nec aliter transigere possint.
- 5 Quod in arbitrio ejus, qui intuitu transactionis quid dedit, consistat, an velit agere ad adimplendam transactionem, an vero ad repetitionem ejus, quod dedit, mediante conditione causa data, causa non secuta.
- 6 Quod in casu ubi is, qui intuitu Transactionis quid accepit, transactionem ipse impugnaare audet, exceptio præjudicialis de restituendis prius acceptis ipsi obstat, eaque à litis contestatione liberet. *Vid. L. 14. C. de Transact.*
- 7 Quod extrahens commissarios in casu, si ille aperturam commissionis differant, ipsos mediante supplicatione, ut rescripto commissoriali satisfaciant, modeste monere debeat.
- 8 Quod citationi ad partes inferenda sit copia Rescripti Commissorialis.
- 9 Quod regulariter sumibus petentium Commissiones expediantur, exceptis iis, quæ ex officio decernuntur.
- 10 Quod commissionem declinaturus melius agat, si causas pro declinanda Commissione immediate coram committente proponat.
- 11 Quod Extractus coram Commissione comparando ante omnia protestari debeat, ne ea, quæ impræsentiarum proponet, vel confitebitur, aliquando in ejus præjudicium explicentur.
- 12 Quod Commissarius in casu amissi Rescripti Commissorialis, vel

ad domesticos provocare, vel aliud Rescriptum petere, vel originalis mentionem silentio præterire debeat. *add. Dn. Stryk. Introduct. ad Pr. For.*

- 13 Quod petens jure consultorum Responsum documenta ad speciem facti pertinentia inferere debeat,
- 14 Quod plures Commissarios petens curare debeat, ut clausula; *non omnes &c.* Rescripto Commissoriali inferatur.
- 15 Quot disensum Commissariorum inter se præsumens petere possit, quo suis Commissariis mandetur, ut relationem actus & juri conformem separatim conscribant, & ad Committentem transmittant,

AXIOMATA.

- 1 Verecunda mentis cogitatio ejus est, qui lites exequatur.
- 2 Spiro lites spirant, sed non expirant.
- 3 Commissiones sunt stricti juris.
- 4 Quod Actori concessum, Reo non est denegandum.
- 5 Quoties transactio non valet ut transactio ob subtilitatem juris civilis, toties moribus ad minimum valet, ut pactum de nil amplius petendo. *vid. L. 35. ff. d. Pact.*
- 6 Quicquid non potest componi vi Commissionis, illud ad minimum potest componi per modum Compromissionis.
- 7 Ubi personæ industria electa, ibi per alium invito Adversario negotium expediri nequit. *L. 31. pr. ff. de Solut.*
- 8 Invitus Nemo coram Commissione stare cogitur, si illa concernit jura partium. *O. P. R. Cap. 4. §. 6.*

CAPVT. III.

De

REMEDIIS EXTORQENDI PROCESSVM.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Quibus casibus quis invitus ad agendum compelli possit?
3. Provocatio ex L. diffamari quid? 4. Provocatio ex L. Si contendat quid? 5. Quomodo hæc duo remedia inter se conveniunt? 6. Qua ratione

tionem inter se differunt? 7. In cognoscendis his remediis ad quanam attendendum? Diffamatio & injuria quot modis inter se differunt? 9. In Terminis prefixis, si neuter comparet quid consilii? 10. Quid si provocatus tantum? 11. Quid si Provocans tantum? 12. Quid si provocatus diffamationem neget? 13. Quid se affirmet?

Etsi nemo regulariter ad agendum compelli possit.

Cum Actio sit juris beneficium,

Quod invito obtrudi nequit;

Atamen id non raro evenire solet

ut indirecte ad agendum quis cogatur,

Scilicet, si ab altero provocetur.

Vel ex Leg. Diffam. 5. C. de Ingen. manum.

Vel ex L. si contendat 28. ff. de fidejuss.

Idem est, si ratione officii ad agendum obligatus sit

Vel Expresse, si cui quid relictum sub conditione ut agat.

Vel tacite, si senior familie, tutor, Curator &c.

Est autem Provocatio ex Leg. Diffam. 5. C. de Ingen. manum. beneficium juris competens illi, de quo aliquid dictum vel scriptum, quod per se non est injuriosum, sed tamen falsum, contra eum, qui dixit, ad hoc, ut in judicium veniat, & quæ dixit, aut scripsit, vel probet, vel perpetuum silentium patiatur.

Provocatio ex Leg. si contendat 28. ff. de fidejuss. est, Beneficium Juris, competens confidejssori ejusque heredibus contra Creditorem, ejusque heredes, ad hoc, ut in judicium veniat, Exceptionem divisionis audiat, & ratam competentem a provocante accipiat, aut perpetuum patiatut silentium.

Idem Remedium competit Fidejssori intuitu Exceptionis Ordinis seu Excussionis, si Debitor principalis sua bona dilapidare incipiat.

Uti vero hæc duo remedia inter se conveniunt

a) Ratione modi procedendi, dum utrumque instituitur per modum nudæ provocationis.

b) Ratione fori, quod utrumque instituitur in foro provocantis, licet hic forum absolute incompetens elegerit.

c) Ratione eff. ejus, quod possessor rei quæstionis in utroque provocari nequeat.

d) Ra-

- d) *Ratione finis*, quod ubi cessat unum, cesset & alterum.
 e) *Ratione sententiae*, quod in utroque non feratur sententia condemnatoria, nisi trina praecesserit contumacia.
 f) *Ratione contrariorum*, quod in utroque cessante iudicio preliminarium, incipiat iudicium principale.

Ita differunt inter se sequentibus, quod

- 1 In remedio L. Diffamari provocatus initium propositionis faciat; in remedio L. si contendat vero provocans.
- 2 In remedio L. diffamari provocans fundamentum provocationis taliter qualiter demonstrare teneatur; in remedio L. si contendat vero hac demonstratione opus non sit. *vid. [O.] P. R. Cap. 18. §. fin.*
- 3 In remedio L. Diffamari provocans neget rem se ita habere; in remedio L. si contendat vero fateatur rem ita se habere.
- 4 In remedio L. Diffamari lis vertatur super Actione, in remedio L. si contendat tamen super Exceptione.

In tantum, ut haec duo remedia melius cognosci nequeant,

Quam si attendas ad utriusque legis

1 Notabiliora verba.

2 Casum,

3 Practicum.

4 Convenientiam,

5 Differentiam.

Licet vero diffamatio & injuria saepe confundantur;

Praesertim ab illis, qui sibi & aliis persuadent, utrumque in uno scripto commodissime cumulari posse,

Ea intentione, ut si actus provocantis non valet, ut voluit, valeat ad minimum uti possit;

At tamen multis modis haec duo inter se differunt:

Scilicet:

- a) Injuria non committitur nisi dolo, diffamatio vero tam ex errore, quam malignitate.
- b) Injuria actio instituitur in foro injuriae commissae vel domicilii, Diffamatio instituitur in foro quocunque.
- c) Veritas convicii non liberat ab injuria veritas Diffamationis tollit provocationem,

d) Inju-

DE REMEDIIS EXTORQUENDI PROC.

17

- d) Injuria post se trahit poenam carceris pecuniariam &c. Diffamatio post se trahit tantum perpetui silentii impositionem.
- e) Omnis injuria involvit diffamationem; diffamatio vero non involvit injuriam.
- f) Injurius semper objicit vel defectum naturalem vel moralem; Diffamans spargit tantum rem quidem falsam, sed non injuriosam.

Interim in Termino ad provocationem præfixo comparet, vel

Neuter.

Uterque.

Unus.

Si neuter, terminus habetur pro circumducto.

Hinc ille, cujus interest, causam celeriter tractari, novum extrahere debet.

Si unus tantum tunc

vel Provocatus, vel Provocans.

Si provocatus tantum, tunc accusat provocantis contumaciam.

Petendo, ne prius ad judicium rursus admittatur,

Quam expensas termini restituerit. per L. Sancinus 15. C. de Judic.

Si provocans tantum, accusat provocati contumaciam, addendo documentum insinuationis, &

Reiteratam citationem petendo.

Si uterque, tunc provocatus provocationem motum

vel negat, vel affirmat.

Si negat, processus est finitus,

Et negatio protocollo inseritur,

Provocanti, si velit, copia data.

Si affirmat, confessio ejus fit

vel sub exceptione. vel Pure.

Si sub exceptione, refusis expensis, & facta prævia reprehensione, causa est finita.

Si pure, provocato mediante sententia interlocutoria probatio injungitur.

NOTABILIA.

- 1 Quod diffamatus diffamantem ad forum tale quod nec ratione utriusque competens est, provocare possit.

C

2 Quod

- 2 Quod diffamatio & injuriarum actio in uno scripto cumulari nequeant.
- 3 Quod provocatus praecise in eo foro, ad quod provocatus est, actionem instituere debeat, etiamsi ante provocationem in alio foro, v. g. contractus agere potuisset. *N. P. O. Cap. 18. §. 10.*
- 4 Quod iudex diffamationis super causa principali cognoscere & decernere debeat, ubi provocatus perpetuo contumaciter emanfit.
- 5 Quod diffamans, si Citatio ipsi legitime insinuari nequeat, edictaliter citari possit.
- 6 Quod si diffamans post impositum silentium nihilominus diffamari pergat, diffamatio in injuriam degeneret. *d. l. 5. C. de Ingen.*
- 7 Quod causa principali prius mota, cesset omnis provocatio.
- 8 Quod super animo diffamandi provocans provocato juramentum deferre nequeat.
- 9 Quod male agat, qui remedium L. diffamari eligit, ubi actione injuriarum experiri potest.
10. Quod Advocatus in causa diffamationis suo clienti testimonium dare nequeat.
- 11 Quod etiam Clericus ob verba diffamantia è suggestu dicta provocari possit. vid. Brunnemann. *J. E. L. 3. C. 1. §. 13. Grube Process. Jur. Pruten. C. 35. n. 15. ubi Rythmi*
Si agas ex Lege diffamari,
Petasque Pastorem citari,
Tamdiu debes incarcerari,
Donec discas deprecari,
Et ministro Christi venerari.

AXIOMATA.

- 1 Quoties quis de altero quid dixit, quod per se non est injuriosum, sed tamen falsum, toties ex Practica L. Diffam. 5. C. de ingen. manumiss. provocari possit.
- 2 Quoties quis alteri concedit fundamentum actionis, habet tamen ejusmodi exceptiones peremptorias, quae successu temporis possent fieri inanes, toties actorem ex L. si contendat 28. ff. de fidej. provocare potest.

3 Ubi

- 3 Ubi desinit iudicium præliminare, ibi incipit iudicium principale.
 4 Ubi jam incipit Iudicium Principale, ibi cessat Iudicium Præliminare.
 5 Nemo contra voluntatem suam per provocationem commodis possessionis privari potest.
 6 In iudiciis provocatoriis cessant exceptiones dilatoriæ.
 7 Qui non potest agere volens, nec potest cogi, ut agat nolens.

CAPVT IV.

De

REMEDIIS OBTINENDI
PROCESSVM.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Supplicatio quid? 3. Quotupliciter illa conscribitur? 4. Quid Supplicationem sequitur? 5. Monitorium quid? 6. Mandatum simplex quid? 7. Mandatum cum & sine clausula quid? 8. Clausula Rescriptorum quotuplex? 9. Mandatu S. c. regulariter in causis civilibus prohibita. 10. Usitata in quatuor casibus. 11. Quid si inhibitus factum suum iustificaverit? 12. Quid si non iustificaverit?

Cum vero sæpius Remedia componendi litem proh dolor! locum non inueniant,

Hinc cogitandum de Remedio obtinendi processum.

Quod proprio suo nomine dicitur supplicatio.

Supplicatio est schedula per quam breviter & concinne causa movendæ litis exponitur, insimulque, ut via processus aperiantur, petitur.

Conscribitur illa

vel Separatim, vel Conjunctim.

Separatim, si se referat ad libellum annexum,

Cujusmodi schedula appellatur das Präsentations-Schreiben.

Conjunctim, si Libellus & Supplicatio miscetur.

C 2

Siqui-

Siquidem in arbitrio Actoris est, an hoc vel illo modo fundamen-
tum suae intentionis ponere velit.

Quo facto sequitur postea vel

Citatio,

Monitorium,

Mandatum simplex C. C.

Mandatum poenale,

Mandatum S. C.

Prout natura negotii controversi id requirit.

Citatio quid? & quotuplex sit? exponetur Cap. VII.

Monitorium est, cum iudex partem adversam moner, ut imploranti
satisfaciat, ne in casum cessantis satisfactionis alio remedio
opus habeat.

Mandatum simplex est, ubi iudex aliquid fieri vel non fieri sine com-
minatione poena mandat.

Mandatum poenale S. C. est, ubi Reo aliquid faciendum vel omit-
tendum sub certa poena simpliciter mandatur.

Mandatum poenale cum clausula est, ubi reo aliquid faciendum vel o-
mittendum sub certa poena iungitur, sed adiecta clausula,
ut si inhibitus putet iustitiam causae pro se militare, factum
suum intra certum tempus iustificet.

Scilicet clausula rescriptorum duplex est:

una veritatis, altera iustitiae,

Clausula veritatis, uti omni rescripto inest,

Etiamsi expressis verbis non sit adiecta,

Cum alias ipsi Exceptio sub- & obreptionis obstat,

In ipsa executione quoque locum inveniens,

Imprimis, si in continenti demonstrari possit.

In e contrario clausula iustitiae regulariter non inest.

Nisi expressis verbis adjiciatur,

Cum ordinem procedendi regularem non parum mutet & alteret.

Etsi vero in causis civilibus regulariter cessent mandata S. C.

Quoniam speciem executionis in se continent.

In tantum, ut appellationi extrajudiciali locus sit.

Si quis per ejusmodi mandatum se gravatum sentiat;

Autamen permissa potissimum sunt in 4. casibus.

Qui

DE REMEDIIS OBTINENDI PROC.

21

Qui propterea quoque vocari solent die 4. Sälle/it. die Reichs-Sälle.

Nimirum si

- 1 Factum nullo jure justificari possit.
- 2 In perniciem reipublicæ tendat.
- 3 Damnum irreparabile inde metuatur.
- 4 Negotium moram non patiatur.

Hinc si reus factum suum postea justificat.

Mandatum in simplicem citationem resolvitur.

Sin autem non justificaverit, poena denuo augetur, reservata priore.

Et tandem per Decretum in istas solemniter declaratur.

Adco, ut contra illud nec Leuteratio nec Appellatio admittatur,

Etiamsi postea jus suum docere vellet & posset.

NOTABILIA.

- 1 Quod Reus oretenus respondere nölens tempestive contra audientiam protestari, & ut per alterna scripta causa deducatur, rogare debeat.
- 2 Quod termini in termino prorogationem petere non liceat.
- 3 Quod præter supplicationem libellarem dentur adhuc duæ supplicationes, altera, qua gratia superioris vel invocatur, vel poena declinatur, altera, quæ est instar remedii suspensivi.
- 4 Quod judicii magis naturam causæ, quam peticum supplicantis attendere incumbat.
- 5 Quod in casu, ubi ex instrumento Guarentigiato agitur, statim decernendum sit monitorium simplex.
- 6 Quod in poenis a lege determinatis, non opus quidem sit decreto condemnatorio, bene tamen declaratorio.

AXIOMATA.

- 1 Ab executione non est inchoandus processus.
- 2 Quæ tacite jam insunt, non opus est, ut exprimantur.
- 3 In poenam nemo condemnatur nisi per sententiam.
- 4 Omne mandatum poenale intelligitur sub clausula, *salvo jure.*
- 5 Quoties interest vel utilitatis publicæ, (ut in cas. 2. & 3.) vel pri-
vate, (ut in cas. 1. & 4.) toties locum habent Mandata S. C.

C 3

CAP.

LIBELLO.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Libellus quid? 3. Variæ divisiones libelli. 4. Quibus partibus libellus absolvitur. 5. Quæ cautele libelli? 6. Exordio libelli quæ cautele adjiuntur? 7. Quæ propositioni? 8. Quæ conclusioni? 9. In quovis libello quam attendenda? 10. Vitia libelli quæ? 11. Obscuritas quorumplex? 12. Generalitas quando libello non nocet? 13. Alternatio in libello quando non obest? 14. Actionum cumulatio quando in libello locum habet? 15. Mutatio libelli quatenus licita? 16. Generalia cuiuslibet libelli.

Cum iudex de lite mota judicare nequeat,
Nisi prius ipsi offeratur libellus.

Hinc ante omnia agendum de natura libelli.

Est autem libellus, scriptura concinna, mediante qua actio futura judici eum in finem offertur, ut parti adversæ commutetur, & illa ad respondendum citetur.

Hujus divisiones etiam variæ sint;

Actamen ex illis eminent sequentes.

Quarum intuitu libellus est

a) vel Simplex, vel Articulus.

b) vel Ordinarius, ubi causa est ordinaria,
vel Summarius, ubi causa est Summaria.

Summarius rursus

vel Solennis, vel Minus solennis.

vel Civilis, ubi agitur ad interesse Actoris,

Criminalis, ubi agitur ad poenam

{ Fisci

{ corporis afflictivam.

In tantum, ut Differentia libelli civilis & criminalis in eo consistat, quod

a) in libello civili liceat juramentum deferre super tota actione.

in criminali delatio juramenti in totum cessat.

b) in

b) in libello civili aliquando locus sit à parte actoris juramento suppletorio, aliquando à parte Rei juramento purgatorio.

in criminali utrumque juramentum nihil relever.

c) in Libello civili plures actiones eventualiter cumulari possint.

in criminali nunquam.

vel Primæ, vel Secundæ Instantiæ.

vel Conventionalis, vel Reconventionalis.

Interim uti quilibet Libellus constat,

Majore, quæ absolvitur *facto*,

Minore, quæ constitit in *jure*,

Conclusionem, quæ constat *ex petito*.

Nisi quod per Enthymematis etiam aliquando conscribatur,

Omissa illa præmissarum, quæ jura in se continet,

Præterea cujuslibet libelli 3. generalia præsupposita notari debeant,

a) Libellus quo melior, eo brevior,

b) Non sunt inferenda libello, quæ Reo vel directe vel indirecte ad excipiendum inservire possunt.

c) In omni libello exprimenda est causa proxima, nunquam remota.

Ita clausulæ libellis inferi solitæ adjiciuntur

vel Exordio, vel Propositioni, vel Conclusioni.

Quæ exordio adjiciuntur, equidem sunt:

1 De judice non agnoscendo, nisi in hac causa:

Kläger erscheint / und protestiret stracks Anfangs / daß er das Judicium nicht weiter als in dieser Sache / und so fern ne er Klägers Stelle vertritt / agnosciren wolle.

2 De non probando superflua,

Angleichen / daß er mit keinen unnöthigen und überflüssigen Beweise beladen werden möge.

3 de variando in probatione,

Inmassen er sich dann ausdrücklich vorbedinget / auf den Verneinungs-Fall den Grund seiner Klage entweder wie Recht zu erweisen / oder nach Gelegenheit der Sache dem Beklagten in sein Gewissen zu stellen.

4 de libello simplici & non solenni,

Zu welchen Ende er dann ins besondere feyerlichst protestiret / daß er sein Klage-Schreiben nicht in Form eines zierlichen und solennen Libells / sondern bloß auf Art einer schlechten Erzählung übergeben haben wolle.

5 de deficiente animo injuriandi,

Fals auch über Vermuthen in sothanen Schreiben sich etwas finden sollte / welches Beklagter zu seiner Beschimpfung auslegen könnte / so contestiret er auf sein Gewissen / daß er nicht das mindeste animo injuriandi angeführet / sondern alles aus unumgänglicher Noth und zu Dehuff seines Rechts geschrieben habe.

Cautela propositioni adjici solita sunt;

6 de sapius facta interpellatione,

Ob nun wohl Kläger den Beklagten zum öfftern Theils selbst erinnert / Theils durch andere erinnern lassen.

7 de se non intromittendo in petitorium,

welches alles doch bloß und alleine pro informando judice & coloranda possessione, keines Weges aber sich dadurch ins petitorium einzulassen / desuper solennissime protestando, angeführet / und geschrieben seyn soll.

Clausulae conclusioni adjici solita sunt;

8 de restituendis fructibus & expensis,

Daß Beklagter die angemachte Erbschaft vermittelst eines Legalen Inventarii, oder in dessen Ermangelung einer Eyd. Specification anzuzeigen und auszuantworten / de fructibus perceptis & percipiendis Rechnung zu thun / auch alle verursachte Unkosten zu erstatten schuldig sey.

9 de implorando officium judicis nobile,

Vorüber und was sonst nach Art und Eigenschaft dieser Sache hätte gebethen werden können oder mögen / will Kläger das Mild & Richterliche Amt pro largissima juris & justitiæ administratione decenter implorirt haben.

10 de Salvo jure addendi, minuendi & corrigendi.

11 de salvo errore calculi,

12 de salvis quibusvis.

Plerumque

Pleraque ex illis vel superfluae, vel plane inutiles, irrelevantes & juri contrariae.

Exceptis illis, quae sub N. 6. 7. 8. & 9. continentur.

Ceterum in quocunque libello attendenda sunt:

- | | |
|-----------------------|---------|
| a) Quis? | } agit? |
| b) Contra quem? | |
| c) Ad quid? | |
| d) Ex quo fundamento? | |
| e) Quo modo? | |
| f) Coram quo iudice? | |
| g) Quamdiu? | } |

Interim vitia Libelli cum sint

1 Obscuritas.

2 Generalitas.

3 Alternatio. *L. 10. ff. de Stipul. Serv. L. 7. §. 4. ff. de Injur.*

4 Cumulatio.

5 Emendatio.

6 Mutatio.

Nunc tot nascuntur Exceptiones contra Libellum.

Ante litem contestatam regulariter opponendae, & deducendae.

Obscuritas sicuti est

vel Verbalis, vel Realis, utraque ad vitia libelli pertinens.

Ima Generalitas libello non nocet, si sit actio

vel universalis v. g. hereditatis petitio.

vel Generalis v. g. pro socio, tutelae.

vel agatus ad interesse proprie sic dictum.

Eodem modo nec alternatio obest, si sit

a) obligatio alternative concepta

b) lex alternative agere jubeat.

c) causa criminalis.

d) causa mercatorialis.

e) actio hypothecaria, contra tertium instituta, vid. *L. 16. §. 8. ff. de Pignor. & L. 12. §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solv.*

Contra cumulatio locum habet, si

a) causae sint rei persecutoriae.

b) cumulentur alternative.

Uri vero mutatio & emendatio & ante & post. Lit. contestationem licita,

Modo Reo refundantur expensæ causatæ;

Ita mutata actione tota instantia perimitur.

In tantum, ut Reo sint salvæ dilatoriae, peremptoriae & reliquæ exceptiones,

Mutato vero vel emendato saltem libello, processus continuetur.

NOTABILIA.

- 1 Quod Libellus articulatus per Recessus imperii in tantum abrogatus, ut iudex eum ex officio dilacerare debeat. R. J. de anno 1654. §.
- 2 Quod Libellus articulatus in Pomerania, in causa criminali, & restitutionis sit receptus.
- 3 Quod in omni actione exprimenda sit causa proxima, seu medium concludendi, quod in reali est jus in re; in personali vel contractus vel delictum.
- 4 Quod reservatio juramenti delationis in libello facta nihil operetur.
- 5 Quod emendatio & mutatio libelli in quacunque iudicii parte illa fiat, semper refusionem expensarum post se trahat.
- 6 Quod clausula de saepius facta interpellatione tunc utilitatem habeat, si dies certa solutioni non sit adjecta, ut debitor interpellatus in mora constituatur.
- 7 Quod clausula de saepius facta interpellatione plane necessaria sit in casu, ubi reus ad factum vel poenam se obligaverit; actor vero termino obligationis elapso, simpliciter ad poenam agere velit.
- 8 Quod aliud sit, diversas actiones, aliud, diversa capita actionis cumulare.
- 9 Quod in actione Hypothecaria contra tertium executive instituta, non saltem liceat, sed etiam necessario debeat alternative petiitum formari.
- 10 Quod in rei vindicatione nec necesse nec utile sit, causam remotam. dominii adiecisse.
- 11 Quod moribus nostris in casu actionis Hypothecariae contra tertium motæ, nec locus sit excussionis nec divisionis beneficii. O. P. R. Cap. 18. §. 3.
- 12 Quod

- 12 Quod poena plus petentium non sit introducta ideo, quia Actor Reo beneficium à Lege concessum adimit, sed quia, quantum in se est, adimere intendit.

AXIOMATA.

- 1 Qualis actio, talis libellus.
- 2 Quicquid olim operabatur solennis partium stipulatio, id hodie operatur officii judicis nobilis imploratio.
- 3 Quaecunque vitia sunt accidentalia, illa vi salutaris clausula sanari possunt.
- 4 Quaecunque vero vitia sunt essentialia, illa vi hujus clausula non sanantur.
- 5 Non potest plus esse in petito, quam fuit in præmissis.
- 6 Ex puris particularibus, vel negativis nihil sequitur.
- 7 Quaecunque actiones tendunt ad poenam, illae in uno libello cumulari nequeunt.
- 8 Quaecunque actiones tendunt ad interesse pecuniarium, illae in uno libello eventualiter cumulari possunt.
- 9 Inter mercatores non est disputandum de apicibus juris.
- 10 Qui petit simpliciter, ubi alternative petere debet, in poenam plus petentium incidit.
- 11 Quae concernunt facta & interesse partium, illa iudex supplere nequit.
- 12 Quaecunque vero concernunt jura, statuta &c. illa iudex vi clausula salutaris supplere potest.

CAPVT VI.

De

LEGITIMATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Quinam alieno nomine posulant? 3. Tutores & actores quomodo se legitiment? 4. Quomodo Syndici? 5. Quomodo procuratores? 6. Dominium litis hodie nullam habet utilitatem. 7. Negotiorum gestores in iudicio plane non admittuntur. 8. Quinam sint casus excepti? 9. Quae requiruntur, ut quis sub cautione rati admittatur? 10. Le-

10. Legitimitas quatuorplex? 11. Qua differentia inter legitimationem ad causam & ad iudicium.

Uti vero nemo alterius nomine agere valet,
Nisi se prius sufficienter legitimaverit,
Cum moribus nostris cessent actiones populares, & quasi
populares.

In tantum, ut exceptio: tua non interest, cuilibet agenti obftet.

Ipsam a limine iudicii statim repellens,

Iam qui alieno nomine postulant, sunt:

1 Tutores,

2 Curatores,

3 Actores,

4 Syndici.

5 Procuratores.

6 Negotiorum gestores.

Tutores per tutorium in forma probante exhibendum se legitimant,
Eriam si ab illo iudice confirmati, ubi lis vertitur.

Hoc modo, ut in casu plurium Contutorum reliquis absentibus præsens sub cautione de rato admittatur.

Idem dicendum de Curatoribus.

Actores vero qui a tutore suo periculo constituuntur,

Præter tutorium adhuc actorio indigent.

Sublata differentia, an pupillus infans vel infantia maior sit, de qua d. §.
Syndici se legitimant per Syndicatum.

Hoc ubi nomine universitatis conscribitur heredum,

Ubi vero collegii nomine, tunc Successorum mentio fieri solet

Apposito ut plurimum universitatis sigillo, adjectaque beneficii divisionis expressa renunciatione.

Subsistentibus ad minimum duabus partibus collegii. O. P. R. Cap. 12. §. 7.

Nisi autem Procuratores non constituuntur, nisi a litis domino,

Post litem contestatam Dominium litis sibi acquirentes,

In tantum, ut huius vi transigere, iuramenta deferre &c. queant.

Quare & sententiæ ipsorum nomine concipiuntur & publicantur.

Ita hodie huius domini litis nullus fere est effectus.

Cum principalis procuratorium quovis tempore revocare possit,
Etsi vero negotiorum gestores regulariter in iudicio non admittantur,

Adeo ut licet vel

Cautionem de rato offerant,

Char-

Chartam blancam habeant,
 Literas a Principali missas exhibeant.
 Officium Procuratoris ordinarii gerant.

Nilominus in expensas termini & 5. Thaleros condemnentur.

Attamen dantur personæ certæ,

Quæ sine mandato pro aliis admittuntur,

Modo sint:

- a) Consanguinitate, affinitate, litis consortio &c. junctæ.
- b) Possideant immobilia non nimis obarata.
- c) Præstent cautionem de rato in continenti,
- d) In primo saltem termino,
- e) Non occurrat actus maximi præjudicii,

Alias, si unum ex his deficit, æque ac alii repelluntur.

Atque hæc dicitur legitimatio ad causam.

Ubi quis ex alieno negotio in suam utilitatem experitur.

Quorum merito referuntur

- 1 Maritus,
- 2 Cessionarius,
- 3 Pater.
- 4 Coheres.

Quæ eo magis a priori distinguenda est,

Quo certius est, utramque sæpe in una sententia adjudicari.

Sive pars adversa monuerit, sive non,

Cum faciat ad nullitates judicii evitandas.

NOTABILIA.

- 1 Quod licet exceptio legitimationis ad dilatorias exceptiones merito referatur, tamen in quacunque judicii parte, etiam ipsa executione, opponi possit.
- 2 Quod quamvis sententia alicui sufficientem legitimacionem ad causam intra certum tempus sub poena præclusionis injunxerit; attamen tempore ipso elapso, propterea causa non cadat.
- 3 Quod Curator uxoris in genere constituendus sit a judice domicilii; Curator vero certæ litis etiam a judice, ubi causa pendet, constitui possit.
- 4 Quod Pater, nomine liberorum in judicio comparens, si liberi sint adhuc primæ ætatis, absque differentia peculiorum vi patriæ potestatis compareat, absque ulla alia legitimacione.
- 5 Quod

- 5 Quod Mater vel Avia nomine liberorum ne quidem sub cautione de rato admittantur, nisi tutelam eorum legitime susceperint.
- 6 Quod mater & avia tutrices nomine pupillorum experientes curatorem habere debeant, alias ipsis curator ex officio constituendus sit.
- 7 Quod uxor debitum vel obligationum judicialiter agnoscens, confessionem suam sub pretextu deficientis Curatoris revocare nequeat. *O. P. R. Cap. 13. §. 1.*
- 8 Quod licet mandatum contineat clausulam *rati & grati*; propterea tamen mandato speciali non æquiparetur.
- 9 Quod literarum imperitus procuratorem ad acta in quolibet iudicio oretenus constituere possit.
- 10 Quod nomine *singulorum* ex universitate admittatur cautio de rato, non vero, si quis compareat nomine *collectivo*. *O. P. R. Cap. 12. §. 7.*

AXIOMATA.

- 1 Interest reipublicæ, ne iudicia reddantur elusoria.
- 2 A cuius actus decisione dependet salus & periculum totius causæ, illè merito ad maximi præiudicii actus refertur.
- 3 Quot sunt vicia legitimationis, tot sunt exceptiones dilatoriae contra legitimationem.
- 4 Melius est cumulare exceptiones superfluas, quam negligere necessarias.
- 5 Ex defectu legitimationis insanabiles oriuntur nullitates.
- 6 In quibuscunque actibus non sufficit mandatum expressum generale, in illis multo minus sufficit mandatum præsumtum. (quot latitat in Cautione de rato.)

CAPVT VII.

De

CITATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Citatio quid? 3. Citationis potiores divisiones. 4. Edictalis Citatio

DE CITATIONE.

31

Citatio in quibus causis locum habeat? 5. In omni citatione quænam attendenda? 6. Quæ circa citationis conceptionem notanda? 7. Quæ circa ejus insinuationem? 8. Citatio quid operatur.

Libellum oblatum sequitur communicatio & citatio.
Citatio est legitima partium litigantium ad judicem competentem facta vocatio.

Esque

- a) vel *Antiqua*, quæ fiebat obtorto collo, privata autoritate
- vel *Hodierna*, quæ sit publica Judicis autoritate,
- b) vel *Scripta*, quæ in scriptis fit,
- vel *Orales*, quæ oretenus fit.
- c) vel *Dilatoria*, quæ Reo non præcise imponit comparitionem,
- vel *Peremptoria*, quæ Reo præcise comparitionem imponit.

Ad hunc effectum ut

si reus non comparet, nec

- a) fit dies feriatus,
- b) nec dilationem obtinuerit,
- c) nec habeat legitima impedimenta,
- d) nec terminus sit nimis angustus, tunc non saltem in expensas condemnatur, sed etiam omnibus Exceptionibus dilatoriis privetur.
- d) vel *Simplex*, quæ sit absque comminatione,
- vel *Pœnalis*, ubi certa pœna annectitur.
- e) vel *Genæralis*, qua quis citatur ad totam causam,
- vel *Specialis*, qua quis citatur ad certum actum.
- f) vel *Ordinaria*, quæ sit ad ædes citandi,
- vel *Extrordinaria*, (Edictalis) quæ sit in 3. Dominorum territoriiis.
- g) vel *Immediata*, quæ sit a iudice causa,
- vel *Mediata*, quæ sit per subsidium alterius Magistratus.
- h) vel *Monitoria*, quæ citati præsentiam necessario non requirit,
- vel *Arbitratoria*, quæ citati præsentiam necessario requirit.

Quemadmodum vero edictalis Citatio locum regulariter non habet, cum ex opinione vulgi quasi famosa sit,
Exceptis casibus

a) Ma-

- a) Malitiosæ desertionis,
- b) Concurfus Creditorum,
- c) Plurimum heredum incognitorum,
- d) Deficientis securæ insinuationis.

Ita in omni citatione attendenda sunt ejus:

- 1 Conceptio,
- 2 Insinuatio,
- 3 Operatio.

Conceptionem citationis quod attinet,

Licet citatio diversimode concipiatur,

Pro diversitate actuum in judicio occurrentium,

Attamen a concipiente regulariter sequentia sunt notanda,

- a) quis?
- b) quem?
- c) ad cujus instantiam?
- d) ad quem locum?
- e) ad quem diem?
- f) ob quam causam?
- g) sub qua comminatione?

} citat.

Citatio quo recte fiat, requiritur,

ut extrahens illam legitime insinuari curet,

Quem in finem observanda sunt sequentia:

- 1) Quis insinuat?
- 2) Cui insinuat?
- 3) Quando insinuat?
- 4) Quomodo insinuat?

Cum quæ non rite facta, pro non factis habeantur.

Hinc ut contumaciæ accusatio sequi possit,

Oportet ut probetur per

vel Documentum insinuationis,

vel Recepisse.

Operatio dijudicatur ex effectibus.

Sunt autem effectus Citationis potiores quod

- 1 Interrumpat præscriptionem,
- 2 Perpetuet temporalem actionem,
- 3 Faciat rem litigiosam,

- 4 Operetur præventionem,
- 5 Inducat litis pendentiam,
- 6 Constituatur adversarium in mala fide.

NOTABILIA.

- 1 Quod licet Citatio edictalis olim locum non invenerit, nisi in processu malitiosæ desertionis; hodie tamen in omni casu adhibeatur, ubi vulgaris vel plane non, vel non commode effectum suum consequi potest.
- 2 Quod citatio edictalis ante omnia affigenda sit in illo loco, ubi citatus ultimum commoratus fuit, quo facilius in ejus notitiam pervenire queat.
- 3 Quod Citatio pœnalis in causis civilibus regulariter cesset, ex ratione, quod contumaciæ emanentis jam sint statutz compentes pœnæ, nimirum expensarum, confessi & convicti, recogniti, perpetui silentii, & similes.
- 4 Quod si universalitas citanda, nomen collectivum exprimendum sit, Die Ober- und andere Meister des Schneider-Handwerks zu Halle &c.
- 5 Quod hodie omnis citatio sui natura sit peremptoria, licet vox *peremptorie*, ipsi non sit inserta.
- 6 Quod deficiente documento insinuationis, & recepisse, contumacia emanentis cum effectu accusari nequeat.
- 7 Quod in casu accusatæ, sed non statim probatæ contumaciæ, ferri desuper soleat sententia interlocutoria, probationem insinuationis injungens.
- 8 Quod ad substantiam & validitatem citationis non requiratur, ut Citatio alieni in manus insinuetur, sed sufficiat, si ejus domesticis insinuatio facta.
- 9 Quod si citandus quidem in urbe sit, sed nunquam domi reperitur, citatio, convocatis vicinis, valvis ædium sit affigenda.
- 10 Quod Citatio conductori insinuata, locatori non præjudicet, nisi ille simul in ædibus alteri locatis habitet.
- 11 Quod si mulier citanda, ipsi, non Curatori ejus citatio insinuanda.
- 12 Quod licet regulariter contra solam citationem appellare non liceat; appellatio tamen tunc permissa sit, si Citatio aliquod damnum irreparabile in se contineat.

E

13 Quod

- 13 Quod Citatio illegitime facta per spontaneam comparitionem citati, contra invaliditatem non excipientis, convalidetur.
 14 Quod ne quidem Princeps ex plenitudine potestatis, parte non citata, procedere possit.

AXIOMATA.

- 1 Extra territorium jus dicenti impune non paretur.
 2 Quaecunque pertinent ad substantialia processus, illa sine vicio nullitatis, etiam in actione summaria omitti nequeunt.
 3 Qualis actus in iudicio expediendus, talis citatio.
 4 Citatio ab incompetente iudice facta, est ipso jure nulla.
 5 Omnis actus in contradictorio absque pravia citatione gestus, est ipso jure nullus.
 6 Omnis effectus citationis ab insinuatione legitime facta unice dependet.
 7 Citatio ratione loci incerta, nullius est momenti.
 8 Ubi causa citationis non est expressa, reus impune emanet.
 9 Citationis omissio totum processum vitiat.
 10 Non fieri, & non legitime fieri in effectu pro synonymis habentur.
 11 Quoties citatio ordinaria vel plane non, vel non commode effectum suum habere potest, toties in locum ejus succedit extraordinaria s. edictalis.
 12 Citationis insinuatio uti actus mere personalis est, ita non nisi a iudice domicilii fieri potest.

CAPVT. VIII.

De

DILATIONIBVS ET FERIIS.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Dilatio quid? 3. Quoruplex? 4. Dilatio legalis quid? 5. Ejus exempla. 6. Judicialis quid? 7. Quomodo concedenda. 8. Conventionalis quid? 9. Ferie quid? 10. Quoruplices? A quo dicuntur?
 Acci-

A *Cedit* aliquando, ut terminus a iudice præfixus sit,
vel Nimis angustus, vel Feriatus.

Hinc a Reo vel Petenda dilatio, vel Allegandæ Feriæ.

Quem in finem de dilationibus & feriis incidenter agendum.
Dilatio definitur, quod sit negotii præsentis in aliud tempus reje-
ctio, *Grift/ Aufschub/ Dilation.*

Esque vel Legalis, vel Judicialis, vel Conventionalis.

Legalis est, quæ immediate a lege concessa,

Vocatur suo proprio nomine fatale.

Atque eo spectant fatalia,

1 Appellationis,

4 Leutationis.

2 Probationis,

5 Arresti renovationis,

3 Reprobationis,

6 In integrum restitutionis.

Est vero ejusmodi fatalia in favorem litigantium introducta,

Ne lis agatur confuse & præcipitanter,

Attamen eorum Prorogatio nec est in potestate partium, nec iudicis.

Judicialis est, quæ conceditur a iudice causa,

Propter impedimentum ab implorante allegatum,

Uti vero hæc ultra tertiam rarissime conceditur,

Ita tertia non aliter, quam sub solennitate legali impetrari potest.

Adeo, ut si absque hac solennitate impetrata,

Tunc in effectu pro non data habeatur, *O. P. M. Cap. 21. §. 1.*

Sive Judex illam concesserit per gratiam, sive præcipitantiam aut
alio modo.

Quem in finem cautelæ loco observet pars adversa, ut

vel § tempestive solennitatis legalis præstationem urgeat,

tertiam dilationem plane concedi non posse demonstrat.

Conventionalis est, quæ dependet ab arbitrio partium,

Modo formulæ compromissi inseratur *pæna præclusi.*

Feriæ sunt dies, ab ordinariis negotiis & actibus judicialibus vacui;

L. 9. ff. b.

Suntque vel

a) Divinæ,

vel Humanæ.

b) vel Ordinariæ,

vel Extraordinariæ,

E 2

c) vel

c) vel Mobiles, vel Immobiles,
d) vel Integræ, vel Semiferiatæ,

Ab eo solo indicendæ, cui ius circa sacra competit. L. 4. C. de Fer.

NOTABILIA.

- 1 Quod per solennitatem legalem intelligatur juramenti præstatio, quo scilicet dilationem impetraturus juret, impedimentum allegatum in rei veritate se ita habere, seque ex inevitabili necessitate, citra animum protrahendi litem, dilationem præsentem petiisse.
- 2 Quod in casu, ubi feriæ sunt notoriæ, earum allegatione opus non sit, sed citatus impune emanear.
- 3 Quod si dies feriatas sit tantum ratione unius ex litigantibus, stylus curiæ illius iudicii, ubi actio convertitur, attendi debeat.
- 4 Quod termini in termino prorogationem petere non liceat.
- 5 Quod dilationem quandam oretenus petens curare debeat, ut dilationis concessio ante omnia protocollo inferatur, & deinde per ministrum iudicii parti adversæ tempestive notificetur.
- 6 Quod dilatio expresse non concessa censeatur tacite denegata.
- 7 Quod dies insinuationis in tempus dilationis non sit imputandus.
- 8 Quod si quis ex zelo suæ religionis in termino non compareat, contumacia quidem ejus accusari, & emanens in expensas termini condemnari, sed definitive pronunciari non possit.

AXIOMATA.

- 1 Quoties queritur de solennitate alicujus actus, toties inspiciendæ solennitates istius loci, ubi actus peragitur. *4. l. 6. ff. de Evis.*
- 2 Sententia die feriato divino lata, est ipso jure nulla. *L. 6. ff. de Fer.*
- 3 Quæ non patiuntur moram, etiam die feriato divino expediri possunt. *L. 3. pr. ff. cod.*
- 4 Notaria non indigent probatione.
- 5 Factum iudicis vel Secretarii, diem feriatum non animadvertis parti emanenti nocere nequit.
- 6 Dilatio uno litigantium concessa alteri quoque proficua & communis est. *L. 6. C. & Temp. in integr. restituit.*
- 7 Iudici extra acta attestanti nulla fides habetur.

§ Feriæ

- 8 Feriæ divinæ sunt irrenunciabiles. *L. 8. C. de Fer.*
 9 In dubio exceptio feriarum & alleganda & propanda.
 10 Actus voluntariæ jurisdictionis per dies feriatos non impediuntur. *L. fin. §. 1. C. eod.*
 11 Die feriato divino fileat vox horrida præconis. *L. 11. §. 1. C. eod.*

CAPVT IX.

De

CONTVMACIÆ ACCVSATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Quot modis causæ controversæ tractantur? 3. In termino quid si neuter comparet? 4. Quid si Actor tantum? 5. Quid si Reus tantum? 6. Quæ pœna contumaciæ?

Quod si nec feriæ, nec dilationes terminum impediunt,
 Tandem ad litem flagrantem devenitur.
 Uti vero causæ controversæ disputari solet
 vel Oretenus *Notwendig*.
 vel Ad calamum von Mund aus in die Feder.
 vel in scriptis, *Productivweise*.

In in termino præfixo comparet
 vel Neuter, vel unus tantum, vel Uterque.

Si neuter, terminus habetur pro circumducto,
Hinc ille, cuius interest, novum terminum extrahere tenetur.

Si uterque, disputatur juxta
 vel Judicis arbitrium, vel Litigantium compromissum.

Si unus tantum, tunc emanet
 vel Actor, vel Reus.

Si Actor emanet, Reus ejus contumaciam accusat,
Annexa expensarum causatarum liquidatione,

Perendo, ne Actor amplius ad iudicium admittatur:

Nisi a) Has expensas, prævia moderatione, refuderit, *O. P.*

M. Cap. 22. §. 1.

E 3

b) Cau-

b) Cautionem de prosequenda lite praestiterit.

Si Reus emanet, tunc causa est;

vel Ordinaria, vel Executiva,

Si ordinaria, actor ejus contumaciam accusat,

Annexo petito, ut

a) Expensae liquidatae minuantur,

b) Novus terminus praefigatur,

c) Reus sub poena confessi & convicti citeatur;

Si executiva, implorans implorati contumaciam accusat,

Annexo petito, ut,

a) Expensae liquidatae minuantur,

b) Novus terminus praefigatur,

c) Imploratus sub poena recogniti citeatur.

Cum vero adhuc aliae contumaciae poenae sint, puta

1 Desertionis,

4 Non factae devolutionis,

2 Praeclusionis

5 Perpetui silentii,

3 Amissionis,

6 Editi & recogniti.

Hinc illas & alias pro natura negotiorum annotare oportet.

NOTABILIA.

- 1 Quod in omni accusatione contumaciae requiratur, ut accusans doceat, citationem legitime esse insinuatam.
- 2 Quod iste, qui in causa est, quod terminus fuit circumductus, arbitraria multa coerceatur, *O. P. M. R. Cap. 22. §. 1.*
- 3 Quod omnis absentia praesumatur ex contumacia facta.
- 4 Quod Judex etiam pro reo contumace, si illius jus certum & liquidum ex Actis sit, pronunciari possit & debeat, *L. 13. §. 2. & 3. C. de Judic.*
- 5 Quod prima vice emanentes citentur sub poena contumaciae, secunda vice sub comminatione publicandi decreti, tertia vice demum sub poena confessi & convicti.
- 6 Quod emanens in primo termino reus praeter refusionem expensarum, omnes quoque dilatorias exceptiones amittat.
- 7 Quod a poena contumaciae emanentem liberet justa legitimorum impedimentorum probatio, *O. P. M. Cap. 22. §. 2.*
- 8 Quod in impedimentis legalibus probandis non requiratur praecise

- cise accurata probatio; sed sufficiat aut qualis qualis demonstratio aut iuramenti corporalis præstatio. *O. P. M. Cap. 22. §. 3.*
- 9 Quod dentur fatalia quæ ipso facto elabuntur, ita ut ne quidem contumaciæ accusatione opus sit,
- 10 Quod poena mendacii olim introducta, hodie in iudiciis non adeo rigoroſe obſervetur.
- 11 Quod in Saxonia pars victrix terminum ad docendum impedimenta extrahere, in Ducatu Magdeburgico vero pars victa intra quatuor ſeptimanas a die iudicati ſub poena præcluſi ſeipſam offerre debeat. *O. P. R. Cap. 22. §. 2.*

AXIOMATA.

- 1 Quoties quis ex contumacia definitively condemnandus, toties trina ad minimum præcedere debet contumacia.
- 2 A contumacia præſumta liberat etiam cauſa fatua & ridicula.
- 3 Qualis eſt actus, talis eſt formula contumaciæ accusationis.
- 4 Quoties alicui obſtigit caſus, qui viribus humanis vel non potuit prævideri, vel non præcaveri, toties impedimentum legitimum exinde naſcitur.
- 5 Iudex non poteſt remittere ea, quæ leges ad ſolennitatem alicujus actus expreſſe requiruntur.
- 6 Proceſſualia etiam in cauſis leviffimis ſtriſtiſſime obſervanda, *O. P. R. Cap. 1. §. 1.*

CAPVT X.

De

EXCEPTIONIBUS DILATORIIIS.

SUMMARIA.

1. Connexio 2. Exceptio quid? 3. Quotuplex? 4. Dilatoria quid? 5. Peremptoria quid? 6. Anomala quid? 7. Exceptiones dilatorie unde naſcuntur? 8. Ex perſona actoris quanam? 9. Quanam ex perſona Rei? 10. Quanam ex perſona Iudicis? 11. Quanam ex perſona Procura-

torio-

actoris? 12. Quenam ex libello? 13. Quenam ex citatione? 14. Quenam ex modo procedendi? 15. Quenam ex causa? 16. Quando dilatoria exceptiones opponenda? 17. In quibus casibus illas etiam post L. C. opponere licet?

Dilationibus ad finem tendentibus, & termino accedente, Reus curet,

Ut actoris intentionem possit

vel Exceptionibus dilatoriis suspendere,

vel Exceptionibus peremptoriis in totum elidere,

Hinc non inutile erit, expositis dilationibus & feriis,

Ut integram dilatarum exceptionum materiam hic ex professo tractemus.

Quemadmodum vero exceptio in genere considerata

Est beneficium juris reo competens, ad elidendam intentionem actoris, summo jure fundatam; §. 7. de Except.

Im ab effectu est

vel Dilatoria, vel Peremptoria vel Anomala.

Dilatoria est, quæ si opposita & probata fuerit, processum saltem ad aliquod tempus differt: v. g.

a) Legitimationis,

b) Satisfactionis,

c) Inepti libelli,

Peremptoria, quæ si opposita ex probata fuerit, causam aut in totum, aut in tantum perimit, v. g.

a) Solutionis,

b) Compensationis,

c) Præscriptionis.

Anomala, quæ aliquando naturam dilatoriæ, aliquando peremptoriæ exceptionis induit. v. g.

a) Excussionis,

b) Competentiæ,

c) Spolii.

Cum vero prima species tantum sit hujus loci,

Ut pote quæ litis contestationem semper præcedit,

Peremptoriis post L. C. reservandis,

Hinc videndum ante omnia, unde illæ nascantur.

Eiff

DE EXCEPTIONIBVS DILATORIIS

41

Est autem circa fontes earum Doctores variant,

Dum illas defumendas tradunt ex vel

Prædicamentis Logicis,

Quatuor causarum generibus,

Circumstantiis loci, temporis &c.

Atamen optime agit, qui circa illas indagandas attendat

1 Judicem,

5 Libellum.

2 Actorem,

6 Citationem.

3 Reum,

7 Modum procedendi.

4 Procuratorem,

8 Causam.

Ex persona judicis oritur exceptio,

1 Incompetentis Judicis

6 Omissæ primæ instantiæ.

2 Incompetentis Judicii,

7 Fori privilegiati.

3 Suspecti,

8 Pendentis commissionis.

4 Præventionis,

9 Causæ exceptæ.

5 Litis pendentis.

Ex persona Actoris oritur exceptio

10 Legitimationis ad causam,

11 Plurium Interessentium,

12 Legitimationis ad iudicium,

13 Inhabilitatis standi in iudicio.

14 Nondum præstitæ cautionis pro Reconventionem & ex- (pensis.

15 Nondum præstitæ guarandæ,

16 Non expressorum præ- & cognitionum.

Ex persona Rei oritur exceptio

17 Legitimationis ad causam,

18 Legitimationis ad iudicium,

19 Nondum præstitæ Cautionis de iudicio sisti & iudic. solvi,

20 Nondum præstitæ Cautionis de non amplius turbando,

21 Nondum præstitæ Cautionis de non alienando.

Ex persona Procuratoris oritur exceptio

22 Deficientis mandati,

25 Deficientis facultatis substi-
tuendi,

23 Insufficientis mandati,

26 Inhabilitatis ad praxin.

24 Revocati mandati,

Ex Libello oritur exceptio

27 Non communicati Libelli,

28 Generalis Libelli,

F

29 Ob-

- | | |
|------------------------------|---------------------------------|
| 29 Obscuri Libelli, | 34 Emendati Libelli. (belli. |
| 30 Non rite formati Libelli, | 35 Non integre communicati Li- |
| 31 Mutati Libelli, | 36 Deficientis concipientis. |
| 32 Ineptæ cumulationis, | 37 Deficientis claus. salut. |
| 33 Prohibitæ alternationis. | 38 Ineptæ iuramenti delationis. |

Ex Citatione oritur exceptio

- 39 Deficientis citationis,
 40 Non legitime factæ insinuationis,
 41 Non expressæ causæ citationis.

Ex modo procedendi oritur exceptio:

- | | |
|-----------------------|--------------------------------|
| 42 Præpostestationis, | 45 Loci non tuti, |
| 43 Loci non honesti. | 46 Diei feriat. |
| 44 Termini angusti, | 47 Inuersi ordinis procedendi. |

Ex causa oritur exceptio

- 48 Tu non es nominatus in Instrumento,
 49 Ego non sum heres,
 50 Ego non solum solus heres,
 51 Plus petitionis quæ talis est
 Re, Loco, Tempore, Causa. §. 33. *J. de Act.*
 52 Pacti de non petendo intra certum tempus.

Hi vero omnes dilatoriæ ante L. C. opponendæ,

Sub pœna præclusionis & inadmissibilitatis.

Annexa statim L. C. eventuali.

Nisi forte

- 1 vel Post L. C. demum natæ fuerint,
 2 vel Post L. C. in notitiam excipientis pervenerint,
 3 vel sint Anomalæ,
 4 vel omissæ Judicium redderent tetro nullum,
 5 vel contineant gravamen successivum,
 6 vel competant personis, restitutione in integrum munitis.
 7 vel sint fori declinatoriæ;

Ita Judex super eventuali L. C. pronunciare nequit,

Priusquam super dilatoriis judicatum fuerit.

Unde, si super una vel altera dilatoria pronunciatum sit, Reus prius non tenetur satisfacere iudicato, quam si Actor sententiam conditionatam a parte sui purificaverit.

NOTA-

NOTABILIA.

- 1 Quod Reus, qui in primo termino, iuridice intelligendo, contumaciter emanet, postea exceptiones dilatorias amplius opponere non possit.
- 2 Quod exceptionum dilatarum natura non sit, ut Lit. contestationem impedire valeant.
- 3 Quod exceptiones dilatoriæ ante litem contest. oppositæ, in continenti probari debeant.
- 4 Quod exceptio in Jure tertii fundata expienti nihil tribuat.
- 5 Quod poena plus petitionis olim introducta hodie in usu esse desierit.
- 6 Quod exceptio eo ipso rejecta censetur, si iudex ad ulteriora progrediatur.
- 7 Quod illa exceptio non sit dicenda notoria, in cujus cognitione adhuc subtilitas quædam jris vertitur.
- 8 Quod Reus allegans exceptionem demum in ipsius notitiam post L. C. pervenisse, mediante juramento illud obtinere debeat.
- 9 Quod præstatio Guarandæ apud Saxones tantum locum habeat in actionibus realibus, mixtis, & in rem scriptis, non vero in mere personalibus.
- 10 Quod præstatio Guarandæ apud nos plane non sit in usu & in locum ejus exceptio plurium interessentium successisse videatur.

AXIOMATA.

- 1 Pluribus Exceptionibus simul uti nemo prohibetur.
- 2 Quæ ad agendum temporalia, ad excipiendum fiunt perpetua.
- 3 Jura facilius dant exceptionem, quam actionem.
- 4 Cui jura concedunt actionem contrariam, illi quoque tribuunt jus retentionis & exceptionem compensationis.
- 5 Maxima rei salus fundata est in exceptionibus.
- 6 Reus excipiendo Actor fit.
- 7 Exceptio in casibus non exceptis confirmat regulam.
- 8 Sicuti actori incumbit onus probandi actionem, ita reus probare tenetur fundamentum exceptionis.
- 9 Quoties jura Reum ab onere probandæ exceptionis liberant, toties illud per modum replicæ in actorem transferunt.
- 10 Qui excipit, propterea non fatetur.

CAPVT XI.

De

SATISDATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Satisfactio quid? 3. Quotuplex? 4. Que cautela circa fideiussoriam? 5. Qua circa pignoratitiam? 6. Qua circa promissoriam? 7. Qua circa iuratoriam? 8. Actor quomodo satisfaciat? 9. Quomodo Reus? 10. Quomodo uterque? 11. Quomodo Procurator? 12. Quomodo interveniens? 13. Qua circa cautionem pro reconventionem notanda? 14. Usufructuarius an satisfaciat? 15. Quinam a satisfactione immunes?

Quemadmodum inter alias dilatorias eminet exceptio satisfactionis;

Ita partes ad ejus præstationem merito adigendæ,
Ne alias judicium reddatur elusorium.

Est autem satisfactio, asscuratio rem adversarii salvam fore.

Estque

vel Fideiussoria,

vel Pignoratitia.

vel Iuratoria,

vel Nude promissoria.

In Fideiussoria pro cautela requiritur, ut fideiussores sint

a) Solvendo.

b) Facile conveniendo,

c) Renuncient foro suo privilegiato,

d) Constituant procuratorem sub hoc judicio degentem.

In Pignoratitia probe attenditur, ut pignora sint

a) Vera,

b) Propria.

c) Sufficientia.

d) Vulgaris pretii non affectionis.

In Promissoria exigitur, ut satisfactantis bona sint

a) Immobilia,

b) Propria,

c) Ære alieno non nūmum gravata,

d) Allodialia.

In

In iustoria requiritur, ut cavens doceat,

- a) Vitæ honestatem,
- b) Morum probitatem,
- c) Extremam paupertatem,
- d) Juramentum paupertatis corporaliter præstet.

Cam vero in Judicio varii occurrant actus,

Nunc pro diversitate eorum diversimode satisdant

1 Actor,

2 Reus,

3 Procurator,

4 Interveniens.

Actor præstat satisfactionem pro

- a) Reconventione. *L. 14. C. de sentent.*
- b) Expensis. *L. 79. ff. de Judic.*
- c) Guaranda,
- d) Lite proseguenda.

Reus præstat satisfactionem de

- a) Judicio fitti,
- b) Judicatum solvi,
- c) De re non alienanda lite pendente,
- d) De re non deterioranda.

Uterque pro re nata adstringitur ad satisfactionem de

- a) non offendendo,
- b) Indemnitate præstanda,
- c) restituendo in casum victoriæ,
- d) Demoliendo opere in casum succumbentiæ.

Procurator, ubi mandato insufficiente instructus, satisfacat de Rato & Grato.

Interveniens autem satisfacat de Prosequenda intetventione,

Præsertim si ex Actis probabiliter appareat,

Quod interventionem malitiose interprofuerit.

In specie vero in cautione reconventione & expensis requiritur,

Utr Reus ante L. C. probabiliter doceat

- a) Actorem non esse possessionatum,
- b) Caput reconventionis suæ satis fundatum. *O. P. M. Cap. 23. §. 12*

Licet vero usufructuarius ad satisfactionem hanc obligetur,
Imprimis, si usufructus non sit adeo magni momenti,
Cum alias Reus ratione Reconventionis & Expenſarum securus
 eſſe nequeat.

Attamen e contrario ab hac ſatisfactione liberantur

- a) Immobilia Poſſidentes. *L. 15. ff. qui ſatisd. cog.*
- b) Ex *L. diffamari* Provocantes.
- c) Alimenta perentes.
- d) Simultaneam Inveſtituram habentes.
- e) Copioſa Bibliotheca gaudentes.
- f) Pecuniam hereditariam exigentes.
- g) Annuos Reditus capientes.
- h) Juribus Pauperum fruentes.

NOTABILIA.

- 1 Quod ille, qui immobilibus deſtitutus eſt, a ſatisfactionis præſtatione non liberetur, licet inſtrumenta ſatis liquida in iudicio deponere velit.
- 2 Quod procurator defectum in mandato occurrentem per obligationem cautionis de rato in continenti ſupplere poſſit & debeat.
- 3 Quod cautio de iudicio ſiſti & iudicatum ſolvi magis in criminalibus, quam in civilibus cauſis locum obtineat, excepto caſu, quo Reus evidenter iudicium poſſet reddere eluſorium.
- 4 Quod præter exceptionem legitimatiſationis in cauſis cambialibus nulla admittantur dilatoriæ.
- 5 Quod exceptio ſatisfactionis non tantum in proceſſu ordinario, ſed etiam in ſummario & executivo admittatur.
- 6 Quod Actor, ſi ſit vir integræ famæ, Reus conſentiat, & Actio ſatis fundata, admittendus ſit ad cautionem juratoriam, ubi fidejuſſores & pignora habere nequit.
- 7 Quod filius ab onere ſatisfactionis non ſit immunis, etiamſi pater ipſius bona poſſideat immobilia.
- 8 Quod nec uxori remittatur ſatisfactio, licet maritus ejus ſit ſatis poſſeſſionatus.

9 Quod

- 9 Quod qui fundum aliquem tenet jure retentionis ob expensas meliorationis, propterea a satisfactione non sit immunis.
- 10 Quod licet regulariter in causis matrimonialibus cautio pro Rea conventionem cesset, ea tamen non denegatur tunc, si Reus aliquod caput Reconventionis non matrimoniale docere possit, & hoc connexionem quandam cum conventionem habeat.

AXIOMATA.

- 1 Quantitas Cautiois relinquatur arbitrio Judicis.
- 2 Quoties negotium illud, intuitu cujus cautio exigitur, habet certam & determinatam aestimationem, toties melior est cautio pignoratitia.
- 3 Quoties negotium illud, intuitu cujus cautio exigitur, non habet certam & determinatam aestimationem, toties melior cavetur per fidejussores.
- 4 Inanis est actio, ubi propter pauperiem adversarii, nihil potest intentari. *L. 6. ff. de dol.*
- 5 Qui judicem agnoscit pro se, debet quoque eum agnoscere contra se. *L. 14. C. de Judic.*
- 6 Melius est intacta jura servare, quam post vulneratam causam remedium quaerere.
- 7 Plus est habere rem quam actionem.
- 8 Qui petit id, quod statim reddere debet, in dolo esse praesumitur.
- 9 Quoties Judex in sententianda exceptionum dilatoriaram non facit mentionem, toties easdem ut irrelevantes tacite rejecisse credendus est.
- 10 Quaecunque exceptiones faciunt ad auctoritatem judicii conservandam, illae etiam a Judice ex officio partibus non urgentibus moneri possunt.

CAP.

LITIS CONTESTATIONE.

SVMMARIA.

1. *Connexio.* 2. *Litis contestatio quid?* 3. *Quotuplex?* 4. *Qua ejus forma?* 5. *Super facto proprio quomodo respondendum?* 6. *Quomodo super facto alieno?* 7. *Quinam effectus Lit. contest.*

P *Ramissis* Exceptionibus dilatoriis annectenda est Litis Contestatio,

Quo si illæ relevantes non sint, statim super hac decerni possit. *Uti* vero Litis contestatio in genere considerata

Est actus, quo Reus ad intentionem actoris clare, specificè, & absque annexione responderet,

Per quam partes invicem quasi contrahunt,

De continuanda lite & expectanda judicis sententia.

Ita ad formam ejus essentialem pertinet, ut fiat

- | | |
|---------------|-------------------------------|
| a) Perpicue, | c) ad singula Libelli capita, |
| b) Distincte, | d) Absque annexione. |

Esque

I. vel Vera, vel Ficta.

Vem quæ fit per actum corporalem, respondendo ad actionem motam vel Oretenus, vel in Scriptis.

Ficta, quæ ob contumaciam. *Rei* facta esse fingitur II. vel Generalis, vel Specialis.

Generalis, quæ fit per Averfionem,

Specialis, quæ fit ad singula Libelli capita.

III. vel Affirmativa, vel Negativa, vel Mixta.

In affirmativa recepta sunt verba

wahe/ gestehet/ si facta sunt propria, weiß/ glaubet/ si sunt aliena.

In Negativa recepta sunt verba

negiret/ gestehet nicht/ si facta propria, weiß nicht/ glaubet nicht/ si facta aliena.

IV. vel

IV. vel Pura, vel Eventualis.

Pura est, quæ sit prætermittis omnibus exceptionibus.

Eventualis, quæ sit præmittis exceptionibus

- 1 Fori declinatoriis,
- 2 Dilatoriis,
- 3 Litis ingressum impredientibus.

V. Solennis, ubi responderetur ad actionem ordinariam,

Minus solennis, ubi responderetur ad actionem summariam.

Interim effectus Litiscontestationis nobiliores sunt, quod

- 1 Operetur præventionem,
- 2 Interrumpat præscriptionē,
- 3 Perpetuet actionem,
- 4 Constituatur reum in mala f.
- 5 Mutet actionem poenalem,
- 6 Excludat exceptiones dilatorias,
- 7 Impediat mutationem libelli,
- 8 Excludat delationem juramenti,
- 9 Tribuat procuratori dominium liti,
- 10 Deneget revocationem mandati.

ff. de O. & A.

NOTABILIA.

- 1 Quod ficta L. C. hodie æquipolleat affirmative & reus tandem per decretum pro confesso & convicto habeatur.
- 2 Quod instar L. C. affirmativæ, verba ista; *Beflagter stellt es dahin* valere non possint.
- 3 Quod L. contestationem dubiam generalem & obscuram iudex ex officio rejicere possit, condemnando Reum in expensas.
- 4 Quod is, qui exceptionibus suis fori declinatoriis, aut liti ingressum impredientibus diffidit, necessum habeat, ut ad minimum in secunda positione litem contestetur, si expensas termini & poenam 5. Thalerorum evitare velit.
- 5 Quod plures liti consortes Litis Contestationi ab uno factæ omnes adherere possint, modo hanc suam voluntatem expresse declaraverint.
- 6 Quod hodie tantum specialis L. C. locum habeat, atque adeo Generalis sit abundans & superflua.
- 7 Quod ad ea, quæ fundamentum actionis non concernunt, v. g. si actor in libello majorum suorum merita enarraverit, reus vel plane non, vel generaliter, *er stelle dieses alles an seinen Ort* respondere possit.

G

8 Quod

- 8 Quod protestatio illa vulgaris Reum respondendo ad actionem motam, illud facere nullo animo litem contestandi, sed saltem pro informando iudice in causa, nullius sit momenti.
 9 Quod actore consentiente Litis C. generalis pro sufficiente habenda sit.

AXIOMATA.

- 1 Quod in processu ordinario est L. C. affirmativa & negativa illud in processu executivo est recognitio vel jurata diffessio.
 2 Quæcunque pertinent ad substantialia processus, illa ne quidem in causa summaria citra viciū nullitatis omitti nequeunt.
 3 Uti Litis contestatio ad quasi Contractus pertinet, ita post illam semel factam, invito Reo, nihil immutare licet.

CAPVT XIII.

De

EXCEPTIONIBVS PER-
EMTORIIS.

SYMMARIA.

1. Connexio. 2. Exceptiones peremptoriae quid? 3. Quomodo diuiduntur? 4. Unde oriuntur? 5. Quenam concernant personam rei? 6. Quae cum negotio nascuntur? 7. Quanam post negotium nascuntur? 8. Quando exceptiones peremptoriae opponenda? 9. Exceptiones privilegiate quanam? 10. Quid circa illas notandum? 11. Anomale exceptiones quanam? 12. Quomodo ab aliis exceptionibus differunt? 13. Circa Exceptionem spoliū quanam singularia occurrunt?

Cum supra Cap. IX. expositae sint exceptiones dilatoriae. Hinc nunc sequuntur peremptoriae, & anomaliae.
 Exceptiones peremptoriae sunt, quae si oppositae & probatae fuerint, processum vel in totum vel pro parte tollunt,

Suntque

A. vel exceptiones juris, quae immediate ex lege descendunt,

vel

vel exceptiones facti, quæ immediate ex facto per LL. civiles approbato descendunt.

Ad Exceptiones Juris pertinent:

- a) SCti Macedoniani,
- b) - - Vellejani,
- c) Minorennitatis.

Ad Exceptiones facti pertinent:

- α) Solutionis,
- β) Compensationis,
- γ) Transactionis.

B. Exceptiones peremptoriæ sunt:

1. vel Communes, quæ tanquam altioris indaginis Litis contestationi immediate annectuntur. v. g.

- a) Rei non sic, sed aliter gestæ,
- b) Mutui dissensus,
- c) Usurariæ pravitatis.

2. vel Litis ingressum impediētes, quæ tanquam in continenti liquidæ litis contestationi præmittuntur.

- a) Rei iudicatæ,
- b) Transactionis,
- c) Juris iurandi voluntarii. *Cap. II. de Lit. contest. in dno.*

3. vel privilegiatæ, quæ in ipsa adhuc executione opponi possunt v. g.

- a) Solutionis,
- b) Compensationis,
- c) non adimpleti Contractus.

Respicunt hæ & similes exceptiones

vel Personam Rei, vel Ipsam Causam.

Personam Rei concernunt exceptiones

- a) Minorennitatis,
- b) SCti Vellejani,
- c) SCti Macedoniani,
- d) Competentiæ,
- e) Cessionis bonorum.

Ipsam causam quæ concernunt, nascuntur

vel cum Negotio, vel post Negotium.

Cum negotio nascuntur exceptiones

- | | |
|-----------------------------------|---|
| a) Doli Generalis & Specialis. | i) Habes intus, quod petis. |
| b) Metus. | k) Non fundatæ intentionis. |
| c) Erroris. | l) Rei venditæ & traditæ. |
| d) Fraudulentæ persuasionis. | m) Nudorum tractatum. |
| e) Simulationis. | n) Deficientis causæ debendi. |
| f) Rei non sic, sed aliter gestæ. | o) Deficientis subscriptionis Interestentium. |
| g) Usurariæ Pravitatis. | p) Non competentis actionis. |
| h) Non num. pecuniæ. | |

Post negotium nascuntur exceptiones

- | | |
|------------------------------|--|
| 1) Transactionis, | 11) Usucapionis. |
| 2) Pacti de non petendo, | 12) Rei judicatæ. |
| 3) Non adimpleri Contractus, | 13) Casus fortuiti. |
| 4) Nondum soluti pretii, | 14) Principis prohibitionis. |
| 5) Solutionis, | 15) Subsecutæ Reconciliationis. |
| 6) Compensationis, | 16) Dissimulationis. |
| 7) Novationis, | 17) Præscriptionis, |
| 8) Delegationis, | 18) Remissionis, |
| 9) Cessionis, | 19) Mutui Dissensus. |
| 10) Jurisjurandi, | 20) Usurariæ pravitatis (Analocifini). |

Uti autem supra enarratæ exceptiones sunt communes.

Post L. C. & allegandæ & probandæ,

Quibus opponuntur litis ingressum impediētes,

Ex jure Canonico in praxin transumptæ,

Numero non nisi tres,

Scilicet Exceptio

- 1 Jurisjurandi voluntarii,
- 2 Transactionis,
- 3 Rei judicatæ.

Sororio vinculo quasi inter se connexæ,

Quarum natura præ aliis in eo consistit,

Quod oppositæ & probatæ impediānt Litis contestationem,

Ita si altioris indaginis, post L. C. alegantur,

In tantum, ut juramentum desuper deferri nequeat,

Ne per sententiam interlocutoriam lis protrahatur.

Præterea dantur, & exceptiones, ut vocant anomalæ.

Anoma-

DE EXCEPTIONIBVS PEREMTORIIS.

53

Anomala vero sunt, quæ pro diversitate circumstantiarum aliquando naturam dilatoriarum exceptionum induunt.

Atque eo pertinent exceptiones

- | | |
|-------------------------|--|
| a) Ordinis, | e) Moratorii, |
| b) Divisionis, | f) Cessionis bonorum, |
| c) Cedendarum actionum, | g) Spolii, |
| d) Competentiæ, | h) Legis anastasianæ. <i>L. 22. 23. C. Mand.</i> |

Ab aliis exceptionibus in eo distinctæ,

Quod in ipsa etiam executione opponi possunt,

Modo antea non fuerint jamjam oppositæ,

Et a iudice causæ in retro actis rejectæ

vel Expresse, vel Tacite.

Etsi vero in illo omnes conveniant peremptoriæ exceptiones.

Quod non saltem allegandæ, sed & probandæ sint.

Nisi sint exceptiones juris, quæ probatione non indigent.

Atamen exceptio Spolii hæc singularia habet, quod

- a) Petitum ejus sit negative formandum,
- b) ipsa intra 15. dies probanda,
- c) etiam in alia causa opponi possit,
- d) admittat juramenti delationem,
- e) excludat replicam de compensando. *L. ult. §. ult. C. de Compensat.*

Procul dubio ideo, ne sub prætextu compensationis spolia maneant impunita & occulta.

NOTABILIA.

- 1 Quod exceptiones peremptoriæ allegari & probari debeant, etiam si videantur esse notoriæ.
- 2 Quod moribus nostris omnis exceptio peremptoria induat naturam litis ingressum impediens, tunc ubi in continenti probari potest.
- 3 Quod ad probationem in continenti referri nequeat juramenti delatio.
- 4 Quod pluribus exceptionibus, licet diversis & contrariis, eodem tempore & simul uti nullibi sit prohibitum. *L. 8. ff. de Except.*
- 5 Quod exceptiones litis ingressum impediens non saltem ante. L.

- te L. C. opponi, sed etiam denuo litis contestationi annecti possint, eum in finem, ut si non valeant, ut Privilegiata, ad minimum valeant ut peremptoriae simplices.
- 6 Quod vox: *in continenti* apud Saxones significet terminum Saxonicum; apud nos vero illud ipsum tempus & punctum, in quo partes de iustitia causae disputant.
- 7 Quod in Ducatu Magdeburgico etiam in processibus executivis super exceptionibus peremptoriis iuramentum auctori deferre liceat. *M. P. D. Cap. 22. §. 2.*
- 8 Quod licet in statuto quodam sancitum sit, contra Instrumentum Guarentigiatum non admittendas esse exceptiones, nisi solutionis & compensationis, tamen non excludantur hoc ipso illae exceptiones peremptoriae, quae ex inspectione ipsius instrumenti fluunt, & in sensus occurrunt.
- 9 Quod super exceptione doli generali etiam iuramentum deferri possit.
- 10 Quod exceptio doli generalis in omni casu, ubi quis inique quid praetendit, locum habeat, atque adeo & parentibus, patronis & similibus personis, quibus alias specialis reverentia debetur, opponi queat.
- 11 Quod quamvis in Instrumento obligatorio omnibus & singulis exceptionibus, tam in genere, quam in specie renunciatum sit, tamen haec renunciatio non extendatur ad illas exceptiones, quae post negotium demum natae.
- 12 Quod licet quis paratam solutionem jurato promiserit; exceptio tamen compensationis ipsi non denegetur, si post juratam renunciationem mutuum debitum natum fuerit.

AXIOMATA.

- 1 Reus excipiendo actor sit.
- 2 Sicuti auctori incumbit onus probandi actionem, ita Reo incumbit probare exceptionem.
- 3 Quae ad agendum temporalia, ad excipiendum sunt perpetua.
- 4 Ad neglecta & rejecta non patet recursus.
- 5 Quae Iudex in sententionanda non advertit, illa tacite rejecisse praesumitur.

6 Quae-

- 6 Quicquid in theoria refertur ad negotii alicujus contraria, illud in praxi parit exceptionem peremptoriam.
 7 In dubio omnis exceptio præsumitur realis.
 8 Quæcunque exceptio prodest debitori: illa in dubio etiam prodest fidejussoribus: & aliis singularibus successoribus.
 9 Quoties Debitor exceptione quadam vel uti noluit vel non potuit, toties per hoc singulari successori non præjudicatur.
 10 Quæcunque Exceptio obstat cedenti, illa quoque regulariter obstat cessionario.

CAPVT XIV.

De

RECONVENTIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Reconventio quid? 3. Quor. modis tractatur? 4. Quando instituenda? 5. Quis ejus effectus? 6. Quæ causæ a Reconventionibus exceptæ?

Institutum conventionem & inchoata actione Reo incumbit;
 Ut mutuas petitiones contra actorem eruat,
 Ac si eas fundatas putet, ad reconventionem confugiat,
 Quo in suo Judicio facilius id consequatur,

Quod alias in foro actoris petere debuisset.

Est autem Reconventio actus, quo quis actorem ex connexitate causæ coram eodem judicio, licet alias incompetente, ad respondendum provocat.

Tractatur hæc

vel Simultaneo processu, vel Finita conventionem.

Simultaneo processu, si non saltem idem fundamentum Con- & Reconventionis; sed etiam idem modus probandi adsit,

Finita conventionem, si fundamentum Reconventionis sit altioris indaginis, & diversus modus probandi.

Uti vero Reus reconventionem instituere tenetur

vel ante L. C. vel In ipsa L. C.

Ad eum effectum, ut gaudeat beneficio simultanei processus;

Im reconventus cogitur coram eodem iudice respondere,

L. 1000

Licet alias sit persona ratione fori privilegiata,
Modo talis causa sit, quæ non in specie excipitur.

Excipiuntur vero cause

- 1 Matrimoniales;
- 2 Feudales;
- 3 Criminales.

NOTABILIA.

- 1 Quod Actor per protestationem consuetam *de non agnoscendo iudice, nisi qua Actor* &c. iudicium reconventionis alias fundatum declinare non possit.
- 2 Quod jure Saxonico Reconventio nunquam habeat effectum simultanei processus, sed solum prorogata jurisdictionis.
- 3 Quod in casu, ubi omitta exceptione satisfactionis pro Reconventione Reus ad solvendum condemnatus est, pecuniam debitam tandiu judicialiter deponere possit, donec Actor sufficientem cautionem eo nomine præstiterit. *O. P. M. Cap. 19. §. 3.*
- 4 Quod in casu, ubi actori certa quantitas cautionis pro reconventionem per iudicatum fuit injuncta, postea super capite reconventionis denuo disputate permissum.
- 5 Quod Procurator Conventionis contra voluntatem suam in iudicio reconventionis respondere non teneatur.
- 6 Quod Reconventio non habeat locum, nisi contra eum, qui in iudicio Conventionis suo nomine egit.
- 7 Quod in causis injuriarum connexis, licet conventionali adhuc durante, Reconventio institui, & usque ad L. C. continuari possit, ut omnis ita interrumpatur præscriptio.
- 8 Quod Reconventio prius institui nequeat, nisi Reus iudicato conventionis ad ultimum usque obulum satisfecerit.
- 9 Quod contra conventionem in causa civili reconventio criminalis per modum simultanei processus institui nequeat. *Berlich, p. 1. cap. 22. n. 25.*

AXIOMATA.

- 1 Causa summaria & ordinaria simultaneo processu tractari nequeunt.
- 2 Qui iudicem agnoscit pro se, debet quoque eum agnoscere contra se.

- 3 De qua causa quis non potest cognoscere per modum Con-
ventionis, de illa nec potest cognoscere per modum Recon-
ventionis.
- 4 In causa diffamationis & simili reconventio locum non habet.
- 5 Quae in conventionem perdita, in reconventionem recuperari pos-
sunt.
- 6 Facilius conceditur reconventio, quam exceptio.
- 7 Interest reipubl. ne acta & sumtus litis præter necessitatem cu-
mulentur.
- 8 In processu executivo omnes exceptiones altioris indaginis ad
Reconventionem ablegantur.

CAPVT XV.

De

INTERVENTIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Interventio quid? 3. Quotupliciter movetur? 4. Inter-
veniens quid docere debet? 5. Cautela contra interventionem?

Etsi res inter duos acta tertio regulariter non profit,
Adeo ut exceptio Tua non interest, repellat quemlibet a li-
mine iudicii.

Præterea moribus nostris cessent actiones populares & quasi.

Attamen si tertius interesse quoddam circa processum habet,

Sponte illud prosequi potest mediante interventione.

Interventio est actus, quo quis liti inter alios motæ sponte se im-
miscet.

Et quidem ob interesse

vel Proprium,

vel Commune.

Fieri interventio potest in quacunque iudicii parte,

Ita tamen, ut qui intervenit animo alteri assistendi,

Teneatur processum continuare, prout illum reperit.

Econtario, qui ob proprium suum interesse intervenit,

Ad processum in statu, in quo illum reperit, non obligatur,

Modo tamen interesse suum quadantenus docere possit,

H

Alias

Aliis ad iuramentum malitiæ adstringitur.

Imprimis, si ex Actis appareat, interventionem calumiose motam.

Aliquando etiam non obstante interventione executio decernitur.

Prestita prius a victore sufficiente cautione,

De restituendo eo, quod accipit, in casum succumbentiæ.

NOTABILIA.

- 1 Quod interveniens, si metuat iudicem causæ non obstante interventione, nihilominus ad executionem progressurum, interventioni suæ statim eventuales Appellationem annectere possit.
- 2 Quod sola scientia litem inter alios esse motam & agitatam suo nomine intervenienti nullo modo præjudicat.
- 3 Quod non saltem in causa civili tam seculari quam ecclesiastica, verum etiam in criminali civiliter intentata locum habeat inventio.
- 4 Pro non condemnato in causa criminali tertius interveniendo appellare, appellationemque hoc solo nomine persequi & iustificari possit.
- 5 Quod in actione spoliæ, si spoliatus restitutionem ablatorum petat, tertius vero interveniat, & dominium suum probare paratus sit, executio tamdiu suspendenda, donec de domini probatione prius cognitum & iudicatum fuerit.
- 6 Quod tamen in casu, ubi tertius interveniens in rebus spoliatis vel similibus Dominium præten dit, spoliatus eas nihilominus extradere & judicialiter deponere teneatur.
- 7 Quod in casu promissi matrimonii, si tertius interveniat, & sponsam præten dat, utrique prætendentium aditus ad sponsam inhibendus sit.
- 8 Quod duo pluresve in una causa separatim interveniendo interesse suum persequi possint.

AXIOMATA.

- 1 Lis inter alios mota, tertio nec prodest, nec præjudicat.
- 2 Qui tacet, salvo suo interesse tacuisse præsumitur.
- 3 Quod licitum est petere per separatam actionem, id licitum quoque est per interventionem querere.

4 Qui-

4. Quicumque habent personam standi in iudicio & interesse ali-
quod docere possunt ad interveniendum admittuntur.

CAPVT XVI.

De

AUTORIS NOMINATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Autoris nominatio quid? 3. Quando fieri debet? 4. In quibus Actionibus locum habet? 5. Quod ejus fundamentum? 6. Quae Cautela contra nominationem.

Autoris nominatio est actus, quo quis propter rem, quam animo alteri habendi possidet, conventus vero dominum indicat, insimulque petit, ut actio contra se instituta, mutatis mutandis, contra nominatum instituat.

Uti autem hæc fieri debet præcise in primo termino, ad eum effectum, ut nominans e nexu litis liberetur;

Ita locum non invenit, nisi in Actionibus

Realibus, Mixtis, In rem scriptis.

Modo fundamentum ejus in continenti probetur per
vel Testium depositionem,
vel Documenti productionem.

Alias nominanti juramentum malitiæ injungitur,

Quod si præstare nolit, per sententiam nominatio rejicitur.

NOTABILIA.

1. Quod Nominatio auctoris post L. C. facta, si non habet effectum nominandi, habeat tamen ad minimum effectum denunciandi.
2. Quod usufructuarius actione confessoria Conventus, autorem suum nominare non possit, bene tamen si ipsa res, in qua usufructum habet, mediante vindicatione petatur.
3. Quod qui rem possident titulo retroventionis, additionis in diem, vel simili, auctoris nominationem opponere nequeat, in primis si dominium ipsis judicialiter resignatum fuerit.

H 2

4 Quod

- 4 Quod in casu, ubi Reus auctoris nominationem vel dolose, vel culpose omisit, sententia contra possessorem lata vero domino non præjudicet.
- 5 Quod in actione spoli conducer conductor nominando autorem a restitutione se liberare nequeat, nisi locator factum ejus sponte approbaverit. *O. P. M. R. Cap. 24. §. fin.*
- 6 Quod in actione de ejecto vel effuso inhabitator ædium, licet gratis & precario inhabitet, tamen per nominationem domini actionem contra se motam declinare non possit.

AXIOMATA.

- 1 Quoties auctoris nominatio ob neglectum fatalium non valet ut auctoris nominatio, toties ad minimum valet ut litis denunciatio,
- 2 Possunt esse duo domini unius rei in solidum, (diverso modo, tempore, vel quoad diversas partes.)
- 3 In quibus casibus locum habet auctoris nominatio, in illis casibus multo magis locum habet litis denunciatio.

CAPVT. XVII.

De

LITIS DENVNCIATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Litis denunciatio quid? 3. Quando fieri possit? 4. Quid si Reus Litis denunciationem omiserit? 5. An Reo regressus contra autorem competat, licet litis denunciationem omiserit? 6. Effectus litis denunciationis quis? 7. Quid si denunciatus non compareat? 4. Differentie inter Litis denunciationem & auctoris nominationem.

Quemadmodum æquitati naturali repugnat,
 Ut quis & re & pretio carere debeat,
 Quem in finem inventa est Evictionis præstatio,
 Vi sua refusionem pretii & omne interesse comprehendens;
l. 8. ff. de Evict.

Ita eam præcedere debet Litis denunciatio.

Est autem Litis denunciatio actus, quo quis ab alio judicialiter conven-

ventus auctori suo notificat, actionem contra se motam esse,
illumque ad assistendum citari petit.

Etsi vero illa regulariter fieri possit in quavis iudicii parte,

Modo res adhuc per omnia sit integra,

Nec sententia definitiva vires iudicati acceperit.

In tantum ut denunciatio cum actis transmittatur denunciato
vel Immediate, vel Per subsidium juris,

Attamen si conventus illam omiserit & succubuerit.

Tunc regressus contra autorem ipsi denegatur,

Nisi

1 vel Reus talis persona sit, cui competit restitutionis beneficium,

2 vel Auctor se ad evictionem obligaverit absque prævia denun-
tiatione.

3 vel Reus agere velit ex jure cesso actoris per axioma 6.

4 vel Denuntiatio auctori insinuari non potuerit,

5 vel Auctor sponte comparuerit & Reo adfuerit,

6 vel Auctor iuraverit, se evictionem præstaturum,

7 vel Notorium sit, autorem nullum jus habuisse,

Ubi autem denunciatio id potissimum operatur,

Quod denunciatus in foro denunciantis comparere & assistere te-
neatur,

Licet sit persona ratione fori privilegiata,

Ita in foro quoad litem denunciata[m] quinque potissimum casus
processuales occurrunt.

1 Si denunciatus compareret animo assistendi denuncianti, tunc o-
mnibus quæ Denuncians excipiendi opposuit constantissi-
me adhæret annexa attamen solenni protestatione de non a-
gnoscentis iis, quæ ipsi in Exceptionibus præjudicare viden-
tur.

2 Ubi denunciatus se quidem sistit, sed ad assistendum obligatum
non putat, tunc opponit exceptionem non fundatæ intenti-
onis, & non competentis litis denunciationis, ad quam denun-
cians replicat, Denunciatus duplicat, Judex simul in sententia
principali desuper pronunciat.

3 Ubi denunciatus contumaciter emanet, denuncians ip[su]s con-
tumaciam more solito, trinis distinctis vicibus accusat docen-
do in-

do insinuationem, & adijciendo expensarum liquidationem, usque dum per sententiam denunciatus pro confesso & convicto declaratus fuerit, adeo ut in omnibus dictis casibus curfus Cause principalis nullo modo sistatur, sub quibuscunque cautelis etiam instrumentum Contractus inter denunciantem & denunciatum conceptum fuerit.

- 4 Ubi denunciatus causam obtinuit regressum contra denunciatum habere nequit, ne quidem ratione expensarum licet illas Iudex in sententia vel expresse vel tacite praterierit.
- 5 Econtrario ubi causam perdidit sine suo facto com- vel omissionis nascitur ipsi actio ad Interesse in foro domicilii instituenda, nisi denunciatus forte bona quædam sub Iudice Cause principalis habeat, & denunciatus sibi per modum arresti vel inhibitionis consulere possit.

Ceterum quamvis auctoris nominatio & Litis denunciatio differant.

- 1 Nominatio fieri debet in termino, (ratione temporis.)
Denunciatio fieri potest in quacunque iudicii parte,
 - 2 Nominans exit e lite, denunciatus in lite manet. (ratione effectus)
 - 3 Nominatio tantum locum habet in actionibus realibus mixtis & in rem scriptis. (ratione objecti)
Litis denunciatio etiam in personalibus actionibus.
 - 4 Nominans immunis est a sumtibus (ratione effectus)
Denunciatus suis sumtibus acta denunciatio mittere debet.
- Sæpe* tamen promiscue capiuntur & confunduntur,
Quoniam a nominatione ad denunciationem valet consequentia.
Præterea quia multis in casibus nominatio si non valet ut nominatio, tamen ad minimum valet ut Litis denunciatio,

NOTABILIA.

- 1 Quod nominatio auctoris ante L. C. facta habeat effectum transferendi iudicii, post litem vero contestatam facta, si non habet effectum nominandi, habeat tamen effectum denunciandi.
- 2 Quod etiam in instantia appellationis reus adhuc litem denunciare possit.
- 3 Quod denunciatus causam in eo statu, in quo illam reperit, continuare teneatur.
- 4 Quod

- 4 Quod in casu ubi legatario lis movetur super re legata, litis denunciatio heredi fieri debeat præcise ante litem contestatam, sub poena inadmissibilitatis. *O. P. M. R. cap. 24. §. 2.*
- 5 Quod licet autor in instrumento venditionis emtori promiserit se proprio nomine litem tractaturum, suis sumptibus, & absque assistentia emtoris, tamen emtor tamdiu in nexu litis maneat, donec actor ipsum dimittat.
- 6 Quod etiam in transactione obtineat litis denunciatio, eo nimirum casu, si aliquid datum, imprimis ad adimplendam transactionem, non vero, si tantum aliquid remissum sit.
- 7 Quod litis denunciatio non fieri possit per saltum, nisi intermedii autores notorie sint non solvendo.
- 8 Quod in casu victoriæ, ubi Reus absolutoriam obtinuit, sed absque expensarum refusione, contra autorem ratione sumptuum litis regressus denegetur.

AXIOMATA.

- 1 In omni contractu oneroso præstanda est evictio.
- 2 In nullo contractu lucrativo præstanda est evictio.
- 3 Quoties possessor rem perdidit, vel facto suo commissionis, vel omissionis, toties cessat evictionis præstatio.
- 4 Quoties res evincitur ex speciali legis beneficio, toties cessat evictionis præstatio.
- 5 Contra Casum fortuitum & vim majorem nulla præstatur evictio.
- 6 Qui agit ex jure cesso, litis denunciatione non indiget.
- 7 In quibus casibus cessat evictionis præstatio, in illis casibus cessat litis denunciatio.
- 8 Quoties eadem subest vincendi causa, toties unius victoria etiam alii prodest.
- 9 Nemini credendum in eo, quod alterius onus concernit.
- 10 Res inter alios gesta tertio non præjudicat.
- 11 Quoties heres Legatario rem legatam præstitit, in eadem quiditate, quantitate, & qualitate, prout Testator reliquit, toties nulla præstatur evictio.
- 12 Quoties vero heres abiit ab ultima voluntate Testatoris ulla ratione, toties merito ad evictionem tenetur.

- 13 Contra quem inanis est actio, contra illum quoque inanis est litis denunciatio.
 14 Qui renunciat evictionis præstationi, non simul renunciat accepti pretii refusioni.
 15 Ubi nulla Evictio, ibi nulla Evictionis præstatio, nulla Litis Denunciatio.

CAPVT XVIII.

De

PROCESSVS REASSVM-
TIONE.

SVMMARIA.

1. *Connexio.* 2. *Processus reassumptio quid?* 3. *Quotuplex?* 4. *Quanam hodie in usu?*

Accidit aliquando, ut lite durante litigans moriatur,
 Hinc opus est respectu heredum processus reassumptione.
 Est autem processus reassumptio actus, quo heredes iudicialiter se declarant, quod litem in eo statu, in quo defunctus ipsam reliquit, reassumere & continuare velint.

Hac licet sit

vel solennis, vel minus solennis.

Attamen moribus ultima sufficit,

Cum mandata pro heredibus concipiantur,

Modo passui legitimationis sit satisfactum,

In tantum ut sub poena reassumti citari heredes possint.

Imo tandem processus pro reassumpto declaretur.

Insimulque in causa principali eodem modo, acsi defunctus adhuc viveret procedatur.

NOTABILIA.

- 1 Quod si defunctus in loco contractus litem contestatus fuerit, heres ibi stare teneatur, licet ibi præsens non sit, nec bona ibi habeat.
 2 Quod procurator processum reassumiturus mandatum speciale exhibere

hibere debeat, cum reassumptio virtutem hereditatis additionem in se comprehendat.

- 3 Quod tamen in mandato personam defuncti & causam, quæ reassumenda, præcise exprimere necesse non sit.
- 4 Quod quæ a procuratore mortem principalis ignorante, bona fide gesta sunt, propter defectum reassumptionis impugnari nequeant.
- 5 Quod in casu plurium heredum omnes & singuli processum reassumere teneantur, adeo ut cautio de rato reliquorum nomine oblata non sufficiat.
- 6 Quod fœminis processum reassumentibus si curatorem non habeant, Curator ex officio constituendus sit.

AXIOMATA.

- 1 Personalia cum personis expirant.
- 2 Heres non potest plus juris prætere, quam defunctus ipsi reliquit.
- 3 Qui suo nomine intervenit, ad reassumendum non tenetur.
- 4 Quoties successores causam possidendi non habent a defuncto, sed aliunde, toties inviti ad reassumendum cogi nequeunt.
- 5 Consultius agit qui aliquoties ad reassumendum provocat, quam qui statim in contumaciam pronunciari petit.
- 6 Passus legitimacionis nullam patitur præclusionem.
- 7 Ubi actor ipse se non legitimavit, ibi Rei heredes ad reassumendum cogere nequit.

CAPVT XIX.

De

PROBATIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Probatio quid? 3. Quotuplex? 4. Quid semiplena maior?
5. Quid semiplena minor? 6. Quid semiplena in specie? 7. Quinam effectus harum probationum? 8. Quomodo probatio & demonstratio inter se differant? 9. Regulariter probandum est factum. 10. In quibus casibus ius probandum? 11. Quare affirmanti incumbit probatio? 12. Quan-

*Quanda negativa probanda? 13. Modus probandi quosuplex, 14. Re-
probatio quid?*

Quodsi Reus ad actionem responderit,
Et litem negative contestatus fuerit,
Tunc pro re nata
vel Actor sponte ad probandum sese offert,
vel Iudex ipsi probationem injungit.

Idque vel per registraturam,
Et tunc terminus probationis à Quo currit a die Registraturæ,
Vel per sententiam interlocutoriam,

Et tunc terminus à quo est tempus rei Judicatæ,
Quemadmodum vero probatio est actus judicialis, quo quis ea, quæ
adversarius ipsi vel negat, vel in dubium vocat, pro infor-
mando iudice, & refutando adversario verificare annitur;

Ita est

I. Ab Origine

vel Naturalis, vel Artificialis,

Naturalis dicitur, quæ concludit per argumenta ex natura desumpta,
v. g.

Adest lac, ergo peperit.

Sol lucet, ergo Dies est.

Grave est, ergo descendit.

Artificialis est, quæ concludit per argumenta ex natura desumpta. v. g.

Usufructuarius est, ergo satisdat.

Fœmina est, ergo postulare nequit.

Contractus bilateralis est, ergo bonæ fidei.

Prout illa suppeditantur ab artibus

vel Vulgaribus, vel Liberalibus.

Atque hæc fit

vel a priori, a causa ad effectum,

a Toto ad partes,

a definitione ad definitum,

a dicto de omni ad dictum simpliciter,

vel a posteriori ab effectu ad causam,

vel ab uno relatorum ad alterum,

vel ab uno oppositorum ad alterum.

Vel

Vel ab argumento a contrario

a contrario sensu. *vid. s. f. 7. quib. mod. obl. toll.*

II. Ab Effectu

vel plena, ubi quis probanda apodictice deducit,

vel minus plena, ubi probanda topice deducit.

Minus plena rursus est

vel Semiplena major,

vel Semiplena minor,

vel Semiplena in specie.

Semiplena major est, cum quis probanda partim per unum testem omni exceptione majorem, partim per testem, exceptiones admittentem deducit.

Semiplena minor est, cum quis per unicum saltem testem non omni exceptione majorem probanda deducit.

Semiplena in specie est, cum quis per unicum testem omni exceptione majorem, vel librum mercatoriam, nullo visibili vitio laborantem intentionem suam probat.

Effectus harum specierum est, quod si actor probaverit

1 Plene, non opus sit ullo juramento,

2 Plus quam semiplene, admittatur ad suppletorium,

3 Semiplene itidem ad suppletorium,

4 Minus semiplene, adversarius ad purgatorium.

Quod si vero 5.) actor actionem, Reus exceptionem semiplene,

Tunc in dubio pro Reo, ut admittatur ad purgatorium, nisi suspicio perjurii subsit. *4. l. Arrianus 47. ff. de O. & A. addatur M. P.*

D. c. 39. §. 2. & 4.

III. A. Qualitate

vel Probatio, vel Reprobatio.

IV. A. Forma

vel Probatio in specie, vel Demonstratio,

Quae ultima divisio in sequentibus potissimum differt, quod

a) In probatione sit terminus legalis sui natura praeclusivus,

In demonstratione terminus arbitrarius, a iudice determinandus.

b) In probatione admittantur interrogatoria, causae merita concernentia.

In demonstratione tantum interrogatoria personas testium concernentia, in tantum ut si redemonstrans vellet renunciare articulis suis redemonstrativis, & loco eorum offerre Interrogatoria merita causæ concernentia, id ipsi non permittatur.

c) In probatione obtineat solennis attestatorum publicatio.

In demonstratione statim præfigatur terminus ad publicationem decreti, præmissa tamen nuda actionum inspectione.

d) In probatione receptæ sint solennes & alternæ disputationes,

In demonstratione loco disputationum sit brevis deductio unilateralis.

e) In probatione Thema probandum includatur distinctis articulis.

In demonstratione illi distincti articuli cessent.

Cæterum in Demonstratione

vel nullus terminus præfixus est, & potest illa pro lubitu differri, donec pars adversa terminum extrahat.

vel terminus quidem præfixus, sed sine pœna & elapso termino, si adversarius contumaciam accuset, expensæ refunduntur, sed salva demonstratione.

vel terminus præfixus cum pœna, tunc eo lapso adversarius contumaciæ me accusat & perdo demonstrationem, vel non accusat, & salva est demonstratio ut aliqua sit differentia in pœnam legis & iudicis.

Quamvis vero regulariter probandum sit factum,

Cum iudex jam jus scire præsumatur,

Atamen & juris probatio aliquando iungitur.

Nimirum si agatur:

a) De iure non scripto, *l. 34. ff. de LL.*

b) De iure inter doctores dubio,

c) De applicatione juris ad hypothesin,

d) De explicatione juris in præsentia materia,

e) De juris receptione & usu in foro,

f) De conciliatione juris contrariantis,

g) De derogatione juris posterioris.

In tantum, ut probatio utriusque incumbat affirmanti.

Cum negantis per rerum naturam nulla sit probatio,

Nisi

- a) sit negativa juris,
- b) Reus fundamentum defensionis in negativa quaerat,
- c) sit negativa pragnans,
- d) sit virtualiter affirmans,
- e) Jura probationem expresse injunxerint.

Quemadmodum autem modus probandi quintuplex,

Nimirum per

- 1) Propriam adversarii confessionem,
- 2) Ocularem inspectionem,
- 3) Testium depositionem,
- 4) Instrumentorum recognitionem,
- 5) Juramenti praestationem.

Ita probatio finita non infrequens est, ut instituat reprobatio,

Quae est actus, quo Reus ea, quae ab actore per modum probationis proposita, per argumenta contraria refutare intendit.

Atque haec eodem modo suscipitur & finitur, quo probatio.

NOTABILIA.

- 1 Quod terminus probatorius a momento rei judicatae currere incipiat; attamen non de momento in momentum, sed de die in diem computetur.
- 2 Quod fatali probationis non saltem tempus amicabile compositionis, sed etiam feriae pariter divinae ac humanae imputentur.
- 3 Quod in casu, ubi leuteratio vel appellatio deferta pronunciata fuit, fatale probationis demum ab eo die, quo sententia leuterationis vel appellationis vires rei judicatae accepit, currere incipiat.
- 4 Quod si in sententia super probatione lata, aliquid sit annexum, quod actor ante probationem expedire debet, v. g. se legitimare, terminus probationis non a tempore rei judicatae, sed quo judicato a parte actoris satisfactum, currere incipiat.
- 5 Quod in casu si notoria negentur esse notoria, non probandum quod vera, sed quod notoria sint.

- 6 Quod præterlapso termino probatorio probaturus ipso facto probationem perdat, et si ejus contumacia vel plane non, vel in tempestive fuerit accusata.
- 7 Quod in processu civili moribus nostris cessent positiones, juramentum dandorum & respondendorum, nec non interrogatoriæ actiones, in earum vero locum articuli, Litis Contestatio, juramentum malitiæ, generale & speciale successerint.
- 8 Quod si super aliis punctis leuteratum, vel appellatum fuerit, quæ probationem non attingunt, non obstante Leuteratione vel appellatione, fatalia probationis nihilominus currant.
- 9 Quod reprobatio, & exceptionum probatio toto cælo differant, atque adeo deserta vel renunciata reprobatione non statim deserta renunciata dicatur exceptionum probatio. *vid. Stryk. Introd. ad pnx.*
- 10 Quod detur quoque probatio extrajudicialis, scil. coram notario & testibus, expedienda in casu possessorii summariissimi, defensione inquisiti, & in examine ad perpetuam rei memoriam. *Magd. Ord. Pol. cap. 17. §. 2.* attamen probatio nihilominus ad actus Judiciales referenda sit, fieri soleat denominatio.

AXIOMATA.

- 1 Pro quo militat juris præsumtio, illi nulla injungi potest probatio.
- 2 Ex puris præsumtionibus nemo condemnandus.
- 3 Quæ probata non relevant, ad probandum non admittuntur.
- 4 Quæ facti sunt, non præsumuntur, sed probanda.
- 5 Judex non debet judicare juxta scientiam, sed juxta acta & probata.
- 6 Actore non probante, Reus absolvitur.
- 7 Actore probante Reus condemnatur.
- 8 Notoria non indigent probatione.
- 9 Quicquid juris est in probatione, id quoque juris in reprobatione.

CAPVT XX.

De

PROPRIA ADVERSARII CON-
FESSIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Qualis esse debeat propria confessio? 3. Quid si revocata fuerit? 4. Confessio procuratoris quousque principali noceat? 5. Minores contra confessionem in integrum restituntur.

Quemadmodum eum in finem introducta est Litis Contestatio,

ut Iudex exinde videat, quæ reus negat, quæ confitetur. Ne superflua trahantur ad probationem;

Ita propria Rei confessio reliquis probationum species antecedit. Modo ista sit

a) Seria,

c) Libera.

b) Judicialis,

d) Acceptata.

Hinc quamdiu unum ex his requisitis deficit, nihil operatur.

Imprimis si a confitente statim fuerit revocata.

Quemadmodum vero procuratoris confessio principali non nocet,

Nisi hic

a) In iudicio præfens fuerit,

b) Ea quæ dicuntur intellexerit,

c) In continenti non contradixerit.

Ita minores contra confessionem in integrum restituntur.

Etiamsi confessio causam criminalem concernat.

Præsertim, si ex capite præcipitantiæ impugnetur.

NOTABILIA.

1. Quod regulariter contra instrumentum Guarentigiatum non admittantur exceptiones, nisi vel idem ex Instrumento simili, vel ex adversarii confessione in continenti probari possint.

2. Quod sola Creditoris confessio partim aut nihil operetur, etiamsi aliquod adminiculum ipsi accesserit.

3. Quod

- 3 Quod debitoris confessio extrajudicialis, reiterata & accepta idem operetur, quod confessio judicialis.
- 4 Quod confessio heredis unius, reliquis non noceat.
- 5 Quod confessio qualificata a Reo facta, imprimis in causis Criminalibus ipsi injungat onus probationis.
- 6 Quod etiam in causis civilibus actor ob qualificatam rei confessionem ab onere probandi actionem aliquando liberetur, nimirum si qualitas illa ex intervallo, vel inutiliter adjiciatur, aut inferat factum plane diversum.
- 7 Quod contra sententiam ex confessione latam, nec admittatur appellatio nec Leuteratio.
- 8 Quod confessio iterata & juramento confirmata inducat præfunktionem præviæ certiorationis.

AXIOMATA.

- 1 Propria confessio est omnium optima probatio.
- 2 In confessum & convictum partes judicis non sunt nisi condemnatoriae.
- 3 Quicquid a parte altera nondum est acceptatum, illud semper est revocabile.
- 4 Instrumentum habet vim judicialis confessionis.

CAPVT. XXI.

De

OCVLARI INSPECTIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Ocularis inspectionis quanam utilitas? 3. Quando decernatur? 4. An in executione locum inveniat? 5. Cujus sumtibus expendenda? 6. Quo modo? 7. Quis ejus effectus.

Quemadmodum ocularis Inspectio antiquissima probatio est, Dum ortum suum traxit ab eo statim tempore, quo controversiæ coeperunt; insignem utilitatem potissimum in eo præstat, Quod cognitio loco quæstionis, interrogatoria eo accuratius formari possint.

Imo

DE OCVLARI INSPECTIONE.

73

Imo quod etiam Iudex sententiam suam facile concipere queat.
Hinc non saltem ad unius instantiam decernitur,
Verum etiam aliquando ex officio suscipitur.
Imprimis si veritas alio modo haberi nequeat,
In ipsa etiam executione locum inueniens. Ord. Proc. cap. 38. §. 1.
Aliquoties quoque repetenda, si res ita ferat,
Non tamen aliter, quam sumtibus petentis,
Prævio nonnunquam juramento malitiæ.
Adhibitis quoque mensuris ex alieno territorio,
In præsentia partium juramento confringendis.
In tantum, ut sententia contra ocularem inspectionem lata sit ipso
jure nulla.

NOTABILIA.

- 1 Quod non omnes causæ admittant ocularem inspectionem, sed saltem illæ, quæ magis iudicium, quam testimonium requirunt.
- 2 Quod inter has causas connumeretur quoque virginitatis probatio.
- 3 Quod virginitas probata credatur, si maritus prima nocte concubitus linteamina sanguinolenta inueniat.
- 4 Quod ocularis inspectio locum habeat, etiam si quis jam aliis probationibus usus fuerit, & succubuerit.
- 5 Quod in casu novi operis nunciationis & similibus etiam ante Litis Contestationem expediri possit ocularis inspectio.
- 6 Quod pictores topographiæ conficiendæ adhibiti debeant esse immatriculati.
- 7 Quod in ipso actu ocularis inspectionis testes quoque simul produci & examinari possint, ita tamen, ut diligenter admoneantur, de observandis iis, quæ demonstrantur, & non revelandis iis, quæ audient, nec inter se conferendis illis, quæ gesta sunt.

AXIOMATA.

- 1 Sententia contra evidentiam facti lata, est ipso jure nulla,
- 2 Quæ non requirunt solennem iudiciorum ordinem, illa nec ad terminum probatorium alligata.
- 3 Omnis præsumptio cedit veritati.

K

4 Quo

- 4 Quoties ocularis inspectio expedita ex officio, toties sumtus in illam facti redundant in succumbentem.
 5 Quicquid oculus videt, nemo fideliter negat.
 6 Sententia, quæ per evidentiam facti elidi potest, non transit in rem iudicatam.

CAPVT XXII.

De

PROBATIONE PER TESTES.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Quid est probatio per testes? 3. Quotuplex? 4. Quanam irregularis? 5. In regulari ad quenam attendendum? 6. Producenti quenam observanda? 7. Quid consilii pro producente, si omnes testes compareant? 8. Si quidam compareant? 9. Si nemo ex testibus compareat? 10. Quanam producto observanda? 11. Quanam testi? 12. Quanam iudici?

Tertia probationis species dicitur, quæ fit per testes.
 Est autem probatio per testes actus, quo quis fundamentum suæ intentionis mediantibus articulis testimonialibus probare intendit, subjectis in fine nominibus testium cum Directorio.

Dividitur illa in

Regularem & Irregularem.

Regularis est, quæ post L. C. instituitur.

Irregularis est, quæ quovis tempore institui potest,

In perpetuam negotii alicujus memoriam,

Imprimis, si subit periculum amittendi testimonium.

Quemadmodum vero irregularis non est hujus loci,

At in regulari decenter tractanda occurrunt:

1 Producentis,

3 Testis.

2 Productus,

4 Judex.

Præterea quoad ipsum negotium examinis

a) Antecedentia,

b) Concomitantia,

c) Con-

- c) Consequentia,
 - d) Contrariania.
- I. Producentis** in id incumbat sedulo, ut
- a) Curet, ne terminus probationis elabatur.
 - b) Tempestive dilationem petat.
 - c) Tandem articulos cum nominibus testium & Directorio offerat.
 - d) Citationem tam productis, quam testibus insinuari vigilet.
 - e) Subsidiariam citationem, ubi opus est, instanter petat.
 - f) De insinuatione hujus & requisitorialium sollicitus sit.
 - g) Sumtus itineris testibus offerat.
 - h) Testes in locis remotis habitantes per Commissarium examinari roget.
 - i) Ubi Judex terminum productionis præfigere moratur, de adhibita diligentia in scriptis protestetur.
 - k) Terminum productionis specificè annotet.
 - l) In termino præfixo ipse ne emanet.
 - m) Testibus omnibus examinatis publicationem attestatorum urgeat.

Cum vero in termino productionis compareant testes,
vel Omnes, vel Quidam, vel Nulli.

Hinc incumbit producenti, ut si adsint

- n) Omnes, illos producat, de evitando perjurio & dicenda veritate admoneri, juramento constringi, ad articulos examinari, & dicta eorum distincte in protocollum redigi petat, ac contra producti interrogatoria impertinentia protestetur.
 - o) *Quidam*, præsentis producat, absentium contumaciam accuset, petendo, ut ad alium terminum arctius citentur, & iste terminus productis notificetur, annexa protestatione contra Interrogatoria absurda, capriciosa, velquivoca.
 - p) *Nulli*, contumaciam eorum in scriptis accuset, petendo, ut ad novum terminum sub certa multa vel carceris poena arctius citentur.
- II. Productis**, quam primum articulos accipit,

CAPVT XXII.

- a) An fatale probationis elapsus sit, inquirat.
- b) Loco comparitionis exceptionem desertæ probationis opponat.
- c) Contra articulorum obscuritatem, impertinentiam & excipiat.
- d) Testes inhabiles a limine iudicii tempestive excipiendo repellat. *Ord. Proc. Renov. cap. 30. §. 4.*
- e) Ubi de inhabilitate testium nondum edoctus est, prorogationem Termini productionis petat, allegando causam undecunque desumptam, non tamen ab inhabilitate testium.
- f) In examen habiliū testium consentiat.
- g) Exceptiones contra personas & dicta testium reseruet.
- h) Interrogatoria tempestive conscribat & offerat,
- i) Testes suspectos severe de perjurio evitando admoneri petat,
- k) Contra terminum publicationis protestando ad reprobandum se offerat,
- l) Ubi publicatio jam facta, ad restitutionem in integrum provocet.

III. *Testis* uti se non immiscet, nisi denominatus & citatus, *ita* aliquando:

- vel Plane testimonium declinare intendit,
- vel Domi examinari desiderat,
- vel Sumtus itineris pretendit.
- vel Ad communicationem articulorum provocat,
- vel Per ignorantiam se excusat,
- vel Juramentum malitiæ a producente urget,
- vel Juramentum sibi remitti petit,
- vel ad protocollum se refert.

Id. casu, ubi Testis ad protocollum suum se refert.

- a) *Testimonium declinare intendit*, huius rationes & causas tempestive in scriptis alleget, & producenti eas communicari petat; formulam *vid. p. 108. add. Process-Ordnung. cap. 30. §. 17.*
- b) *Domi examinari desiderat*, & ad beneficium L. 15. ff. d. iur. jur. provocet.

c) *Sum-*

- c) *Summus itineris desiderat* & Liquidationem eorum memorialia annectit.
- d) *Ad communicationem articuloꝝ provocat*, & frustra laborat.
- e) *Per ignorantiam se excusat*, & resolutio ipsi datur, quod de iis, quæ scit, saltem deponere debeat.
- f) *Juramentum malitia a producente urget*, & causas hujus suspicionis exprimat.
- g) *Juramentum sibi remitti petit*, & ad officium suum, vel fidem pastorem provocet.
- h) *Ad protocollum suum se refert*, & tunc in casu si thema probandum, clavis verbis in protocollo continetur, testimonium invitum dicere non cogitur, ubi vero thema nec pro nec contra in protocollo reperitur ibi a testimonio se liberare nequit.

IV *Judex*, quantum ad examen testium attinet,

Officium suum eatenus observet, ut

- a) Oblatis articulis citationem tam ad productum quam testes ocysus emittat.
- b) Testes de evitando perjurio admoneat, vel generaliter vel specialiter.
- c) Juramento testes confringat,
- d) Exceptionem inhabilitatis vel similem sententia sua decidat.
- e) Aliquando ad externos acta transmittat,
- f) Partes litigantes secedere jubeat,
- g) Testes juxta Directorium separatim examinet.
- h) Testium dicta verbatenus, si fieri potest concipiat.
- i) Testibus in continente ea, quæ deposuerunt prelegat.
- k) Examinatos sub impositione silentii dimittat,
- l) Terminum publicandorum attestatorum præfigat.
- m) Rotulum super attestatis conscribat.

NOTABILIA.

n Quod productus quidem ad videndum produci, & jurari testes, non vero ad dandum interrogatoria citari debeat, excepto casu ubi inquisito articuli probatoriales communicantur. *vid.*

Ord. Proc. Ren. cap. 50. §. 4.

K 3

2 Quod

- 2 Quod articuli probatoriales, nec a producente, nec a Iudice testibus communicari debeant,
- 3 Quod protestatio contra testem in totum inhabilem, si fundamentum ejus in continenti probari possit, illum statim a testimonio repellat,
- 4 Quod testes super turpitudine contestium generaliter examinari possint.
- 5 Quod quilibet articulus tantum unicum caput in se continere debeat.
- 6 Quod depositio testium absque prævio juramento facta, nullius sit momenti.
- 7 Quod procurator testibus juramentum remittere nequeat, nisi speciali mandato eo nomine instructus sit.
- 8 Quod subditi etiam in causa principis vel domini testari possint, modo juramentum subjectionis prius ipsis ad hunc actum fuerit remissum.
- 9 Quod si testes circa prælectam depositionem quid moneant, Judex illud in continenti supplere possit.
- 10 Quod clausula vulgaris articulis in fine adjici solita: *Cetera relinquuntur Legalitati domini examinantis*, nullum habeat usum.
- 11 Quod reprobatio ante publicata attestata probationis institui debeat.
- 12 Quod si probatio per instrumenta facta fuerit, terminus a quo introducenda reprobationis a die insinuata citationis super disputationibus currere incipiat.
- 13 Quod producenti ante lapsum termini probatorii alios testes nominare, novos articulos offerre, & Directorium mutare liceat, modo juraverit, se hos testes & has circumstantias in novis articulis comprehensas ignorasse,
- 14 Quod ubi requiritur juramentum corporale, ibi in Clericis fides pastoralis non sufficiat.
- 15 Quod in casu, ubi juramentum testi remittitur, ille ad minimum vel sub formula, *an Eydes statt* / vel sub fide principi præstata deponere debeat.
- 16 Quod Judex in casu, ubi partes super impertinentia disputant, omnes articulos sub clausula: *salvo jure impertinentium*, admittere possit.

17 Quod

- 17 Quod aliquando, si omnes & singuli articuli generales & impertinentes sint, Judex illos, etiam parte adversa non urgente, per sententiam rejicere possit.
- 18 Quod productus formans interrogatoria, ubi ad cardinem negotii pervenit, rogare possit judicem, ut intuitu hujus articuli juramentum praestitum testi in memoriam revocet.
- 19 Quod in examinandis testibus, etiamsi causa criminalis sit, nunquam ad praestationem juramenti sacerdotes adhibeantur.
- 20 Quod rotulus testium ita sit conscribendus, ut sub quovis articulo & interrogatorio omnium testium depositiones ordine collocentur, quo ita uno intuitu Judex videre possit, in quam testes vel consentiant, vel sibi contradicant.
- 21 Quod in casu ubi testes a Commissario examinandi, & causa sit alicujus momenti, optime sibi consulat productus, si vel Notarium vel Concomissarium adjungi curet.
- 22 Quod examen testium nemini committi debeat, nisi sub hoc principe territorii degat, & juramento ipsi adstrictus sit.
- 23 Quod aliquando testis super propria turpitudine interrogari possit, si nimirum productus probabile fundamentum hujus interrogatorii adducere possit.
- 24 Quod productus potiora interrogatoria contra articulum cardinalem formare debeat.
- 25 Quod exceptionem inhabilitatis contra unum vel alterum testem in ipso termino productionis opponere non liceat, etsi illa in continenti probari possit. *O. P. M. R. cap. 30. §. 4.*

AXIOMATA.

- 1 Nemo potest esse testis in propria causa *l. 10. ff. de Test.*
- 2 Testi non jurato non creditur.
- 3 Nemo contra se ipsum testimonium dicere tenetur.
- 4 Testi varianti non creditur.
- 5 Nemo super propria turpitudine testimonium dicere cogitur.
- 6 Quoties jura in actibus inter vivos requirunt testes, neque exprimunt numerum, toties duo sufficiunt. *l. 12. ff. de Test.*
- 7 Quoties jura in actibus ultima voluntatis requirunt testes, sed non exprimunt numerum, toties quinque sufficiunt. *S. fin. f. de fideicommis. hered.*

8 Quo-

- 8 Quoties inhabilitas testis clara & liquida est, toties ille a testimonio dicendo plane repellitur.
 9 Quoties inhabilitas testis est altioris indaginis, toties testis quidem admittitur, sed exceptiones contra personas & dicta reservantur
 10 Quoties testis utrique litigantium vel consanguinitate vel affinitate, vel simili vinculo junctus, toties ipsi inhabilitas opponi nequit.
 11 Ex quibus causis Judex arguitur ut suspectus ex illis quoque reus, ut suspectus repelli potest. *l. 15. §. 1. ff. de Judic.*

CAPVT XXIII.

De

PROBATIONE PER DOCUMENTA.

SVMMARIA.

1. *Connexio.* 2. *Documentum quid?* 3. *Quotuplex?* 4. *Ad notarii instrumentum quamam requirantur?* 5. *Quid si unum vel alterum requisitum deficiat?* 6. *Quid interest, instrumentis an quis utatur ad fundandam actionem, an ad probationem?* 7. *Que circa probationem per documenta necessario observanda?* 8. *Conscriptio documenti quomodo fieri debeat?* 9. *Productio documenti quomodo expedienda?* 10. *Actor an instrumenta edere teneatur?* 11. *Reus que instrumenta edere cogatur?* 12. *tertius quando ad editionem obligetur.*

Probatio per documenta, est actus, quo partes litigantes mediantibus documentis, certis articulis inclusis fundamentum sue intentionis probare annituntur.

Documentum vero est scriptura in perpetuam memoriam & fidem alicujus negotii conscripta.

Estque

I. vel Publicum, vel Privatum.

Publicum est, quod publica nititur autoritate & fide.

Priva-

Privatum, quod privata fide sustinetur.

Publicum rursus

vel Vere publicum, vel Quasi publicum.

Vere publicum, quod judicialiter confectum,

Quasi publicum, quod

vel a Notario conscriptum. *vid. L. ii. Cod. qui pot. in pign. & Auth. si quis vult caute eod.*

vel trium Testium subscriptione munitum.

Uti vero Notarii Instrumentum aliter non valet, quam si fuerit confectum,

a) a Notario legitimato,

b) Per modum solennis instrumenti,

c) Coram 2. testibus specialiter subrequisitis,

d) Adjecto magno notariatus sigillo.

Im si unum ex his requisitis deficit, juramentum suppletorium exigitur a Notario,

Imprimis, si pars adversa hoc urgeat.

II. vel Originale, vel Copiale.

Copiale rursus

vel Simplex, vel Vidimatum,

III. vel Referens, vel Relatum.

Referens est, quod mentionem facit alterius documenti.

Relatum est, cujus mentio fit in Instrumento referente,

Etsi vero moribus Saxonis & aliorum locorum instrumenta interserviant ad fundandam

vel Actionem, vel Probationem.

Hac saltem observata differentia, quod

a) Quoad fundandam actionem non admittatur comparatio manuum.

Quoad fundandam probationem vero admittatur. *Ord. Pol. Ren. cap. 35. §. 1.*

b) Quoad fundandam actionem requirantur documenta originalia.

Quoad fundandam probationem sufficiant etiam copiae.

c) Quoad fundandam actionem non admittantur documenta tertii privata.

L

Quoad

Quoad fundandam probationem quaelibet documenta admittantur.

d) Quoad fundandam actionem edictio Documenti penes aduersarium vel tertium existentis locum non inueniat.

Quoad fundandam probationem ejusmodi editio, durante Fatali probationis semper permiffa fit.

Actamen hic tantum considerantur, prout probationi inserviunt.

Quo vero accurate cognoscantur, attendenda eorum

- | | |
|-----------------|----------------|
| a) Conscriptio, | e) Recognitio, |
| b) Productio, | f) Comparatio, |
| c) Editio, | g) Amissio. |
| d) Diffessio, | |

I. *Conscriptio* ut recte fiat, requiritur, ut exprimatur

- | | |
|--------------------------|----------------------|
| 1 Annus, | 4 Locus, |
| 2 Causa debendi, | 5 Modus, |
| 3 Personæ interessentes. | 6 Tempus solutionis. |

Quæ omnia si concurrant, garantigiatum vocari solet.

II. *Productio* valida est, licet articulis adjectæ sint copiæ,

Modo in ipso termino productionis originalia producantur,

Ita, ut quodlibet documentum certo rubro & signo notetur,

Adjecta clausula, producentem expectaturum, qua ratione productus,

vel Recognitionem recepturus, vel Jurato diffessurus sit.

III. *Editio* instrumentorum petatur ab

vel Actore, vel Reo, vel tertio.

Altor omnia instrumenta edere tenetur.

Imprimis ea, quæ allegavit in Libello,

Nisi in illis propria ipsius turpitudine contineatur, vel pia Causa actoris vice fungatur.

Reus regulariter nulla edit documenta,

Ne proprio gladio se jugulare videatur,

Nisi

vel Communia sint,

vel Actor iis opus habeat ad replicandum,

vel Veritas aliter haberi nequeat.

Tertius itidem non edit instrumenta,

Nisi

Nisi

vel Ea nude custodiat,
 vel Ad editionem se obligaverit,
 vel Instrumenta communia sint,
 vel Veritas aliter haberi non possit.

Petit hæc editio per modum

vel Actionis de edendo,
 vel Officii Judicis implorationis,
 vel Actionis emti.

Contra eos, qui jurisdictioni judicis subsunt, mediante mandato,
Contra illos, qui jurisdictioni ejus non subsunt, mediantibus requisitorialibus.

Modo implorans Documenti existentiam & in thesi & hypothesi quadantenus demonstret,*Aut* Imploratio in casum negationis juramentum desuper deferat.*Quo* ultimo casu implorans prior de calumnia jurare tenetur,*Imprimis* si pars adversa hoc urgeat.*Interim* ille, à quo editio petitur, documenta se habere

vel confitetur vel negat.

Ubi confitetur, ad editionem eorum sumptibus petentis simpliciter tenetur,*Nisi* justam causam recusandi tempestive & allegaverit & probaverit,*Quod* si negat, ad præstationem juramenti malitiæ condemnatur,*Ut* furet, se nec habere, nec dolo malo possidere desiisse;*In tantum*, ut contra hoc juramentum nec relatio, nec conscientia exoneratio locum habeat:*Excepto* unico casu, ubi ab herede petitur editio documenti, quod defunctus possedit,*Cum* ibi per legale inventarium, vel juratam specificationem conscientia commode exonerari possit.IV. *Diffessio* aliter fieri nequit, quam mediante juramento,*Hoc* uti a

vel producto sponte suscipitur,
 vel judice per sententiam imponitur.

In contrarii probationem omni tempore admittit. *vid. L. 31. ff. de jurjur.*

L 2

Eriam si

Etiamsi quis post præstationem demum se ad illam offerat,
In tantum, ut si in probatione succubuerit.

Tunc novus terminus ad jurandam præfigendus fit.

Cessante actione injuriarum contra producentem.

V. *Recognitio* sequenti modo procedit.

Productus

vel *Recognoscit*, vel *Recusat*.

Si recognoscit, oportet, ut pure & distincte recognoscatur.

Addita ut plurimum consueta formula, salvis exceptionibus, salva
 rei veritate & reprobatione.

Si recusat recognoscere, hoc fit ob vitium

vel *Formæ*, vel *Materiæ*.

Ubi vitium occurrit in forma,

Tunc opponit exceptionem irrecognoscibilis documenti,

Petendo, ut ante omnia super hac exceptione pronuncietur.

Si vero vitium occurrit in materia,

Tunc negat, hanc esse manum suam, aut ejus, cujus nomen ex-
 pressum.

Quo facto, producens equidem recognitionem acceptat,

At ratione non recognitorum contumaciam producti accusat,

Petendo, ut super juramento diffussionis pronuncietur.

VI. *Comparatio*. Hæc ut accurate fiat, expedienda

a) Per scriptoriæ artis peritos, (*geschworene Stuhl-Schreiber*)

b) Formatis articulis, causæ merita non concernentibus,

c) Aliquando per testes de propria visione deponentes. *vid.*

p. 3. p. 108. seqq.

VII. *Amissio* uti est

vel *Dolosa*,

vel *Culposa*,

vel *Casualis*,

Ita duobus prioribus casibus amissio parti adversæ non nocet,

Quin potius instrumenta amissa pro editis & recognitis habentur,

Ultimo vero casu præstatur juramentum malitiæ.

NOTABILIA.

1 Quod documenta publica præcise sint recognoscenda, aut falsitas
 eorum docenda.

2 Quod producens in casu, ubi producit documentum diversa ca-
 pita

pita in se continens, protestari debeat, se illud saltem in passibus utilibus producturum.

- 3 Quod in documentis privatis productio liberum sit, vel recognoscere, vel diffiteri, licet recognitio ipsi simpliciter & sub poena recogniti per iudicatum fuerit injuncta.
- 4 Quod documentum referens absque relato nihil probet, nisi Tenor relati sit referenti insertus, Debitor exceptioni deficientis referentis renunciaverit, vel Causa versetur inter mercatores, vel Debitor partem debiti, in referente contenti, solverit.
- 5 Quod post terminum probatorium instrumenta producturus, non audiatur, nisi praestiterit iuramentum, se ante eorum notitiam non habuisse.
- 6 Quod omnia documenta pro fundanda probatione producta recognosci debeant, etiamsi manu tertii, productio ignota sint scripta.
- 7 Quod sub praetextu scripturae vel sigilli ignoti recognitionem documentorum nemo detrectare possit.
- 8 Quod productio documentorum ante Litem Contestatam facta, denuo post L. C. sit repetenda.
- 9 Quod documenta litis ingressum impediencia etiam ante L. C. produci possint, & debeant.
- 10 Quod documentum subscriptum & non sigillatum, aut sigillatum, sed non subscriptum, tamen recognosci debeat.
- 11 Quod documentum subscriptum, nec sigillatum recognoscendum sit, si productus propria manu scripserit.
- 12 Quod documentum in alio loco, vel archivo existens, coram Magistratu illius loci recognoscendum sit. *vid. l. 18. Cod. d. fid. instrument.*
- 13 Quod licet in documento publico sigillum corruptum vel laceratum apareat, tamen propter ea nec ut falsum accusari, nec ejus recognitio declinari possit.
- 14 Quod si periculum sit, documentum aliquod perdi posse, productus ad videndum exemplificari citari & ideo certus terminus praefigi debeat.
- 15 Quod in casu ubi mercator ad productionem librorum condemnatus

tus sit, sufficiat eos produxisse coram suo magistratu, & attestatum de validitate horum librorum impetrasse.

AXIOMATA.

- 1 Fides publica non subiacet diffessioni privatae.
- 2 Instrumentum sine die & consule est irrecognoscibile.
- 3 Pro instrumentis militat praesumptio & veritatis & iustitiae.
- 4 Qui instrumentum aliquod agnoscit pro se, tenetur quoque illud agnoscere contra se.
- 5 Quae ad certum fatale alligata, a partibus pro lubitu anticipari nequeunt.
- 6 Instrumenta noviter reperta etiam in ipsa executione locum inveniunt.
- 7 Quoties in instrumento Notarii omissum est requisitum essentialiale, toties nullam meretur fidem.
- 8 Quoties in instrumento Notarii omissum est requisitum extressentialiale, toties Notarius desuper jurare cogitur, & praestito hoc iuramento semiplenam meretur fidem.
- 9 Quoties in instrumento Notarii, nihil omissum est, toties per se semiplenam fidem habet.
- 10 Quaecunque requisita contribuunt aliquid ad detegendam veritatem vel falsitatem negotii, illa dicuntur essentialia.
- 11 Quaecunque requisita nihil contribuunt ad detegendam veritatem, vel falsitatem, negotii, illa dicuntur extressentialia.

CAPVT XXIV.

De

PROBATIONE PER JURAMENTA.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Juramentum quid? 3. Quotuplex? 4. Quae species iuramenti publici? 5. Quae species quasi publici? 6. Privatum quotuplex? 7. Iudiciale quotuplex? 8. Voluntarium super quo defertur? 9. Necessarium

sarium quis imponat? 10. Necessarii quanam potiores species? 11. Huius loci quanam? 12. Circa voluntarium iudiciale quanam in foro obfervanda? 13. Quid circa iuramenti delationem notandum? 14. Quid circa relationem? 15. Relatio in quibus casibus locum habeat? 16. Relaturus iuramentum quid observare debeat? 17. Acceptatio quid? 18. Quid illam sequitur? 19. In termino ad iuramentum praefixo quid, si neuter compareat? 20. Quid si ille compareat, cui iuramentum calumnie incumbit? 21. Quid si ille tantum comparet, cui iuramentum principale injunctum? 22. Quid si ille tantum, cui utriusque iuramenti praestatio incumbit? 23. Oblatio ad iurandum in quo consistat? 24. Conscientie exoneratio quando locum habeat? 25. Iuramentum quando pro deserto declarandum? 26. Quando iuramentum recusari possit? 27. Iuramenti praestatio quomodo expedienda? 28. Quid si Partes circa formulam iuramenti dissensiant? 29. Quid si circa illam conveniant? 30. Protestatio contra praestationem iuramenti quid operetur? 31. Remissio iuramenti quem effectum habeat?

Ultima probationis species est, quae fit per iuramenta.
 Est autem iuramentum actus, quo quis illud, quod ut religiosum colit, in maiorem negotii fidem, ut testem & vindicem provocat.

Esque

I. vel Assertorium, vel Confirmatorium, vel Mixtum.

II. vel Publicum, vel Privatum.

Publicum rursus

vel Vere Publicum, vel Quasi publicum.

Ad vere publicum spectat iuramentum

- | | |
|---------------------|----------------------|
| a) Imperatoris, | f) Vassallagium, |
| b) Regis Romanorum, | g) Confraternitatis, |
| c) Electorum, | h) Protectionis, |
| d) Aufregarum, | i) Confederationis, |
| e) Homagium, | k) Clientelare. |

Ad quasi publicum refertur Iuramentum

- | | |
|---------------|----------------|
| a) Furorum, | e) Iudicum, |
| b) Curatorum, | d) Assessorum. |

Privatum rursus est.

vel

	vel Officiale,	vel Causale.
<i>Causale</i> rursus	vel Extrajudiciale,	vel Judiciale.
<i>Judiciale</i> rursus	vel Voluntarium,	vel Necessarium.
<i>Voluntarium</i> est, quod Pars parti defert in iudicio, super	vel Actione,	
	vel Exceptione,	
	vel Replica,	
	vel Duplica,	
	vel Puncto incidente.	

Necessarium est, quod Iudex imponit propter legem,
*Eciam*si altera pars illud nec deferat nec urgeat.

Adeo ut hæ juramentorum species quadrupliciter inter se differant,
 nimirum quod

- a) Necessarium admittat probationem contrarii, ante & post
 sui præstationem.

Voluntarium contrarii probationem penitus excludat. *l. 31. ff. de
 jurejur.*

- b) In Necessario deferens immunis sit à Juramento calumniæ,
 In voluntario deferens prius de calumnia jurare teneatur. *L.
 34. §. 4. cod.*

- c) Necessarium excludat facultatem referendi *l. 11. §. fin. ff. ver. amor.
 25. §. 3. ff. de probat.*

- d) Necessarium habeat formulam constantem & perpetuam,
Voluntarii formula variet pro varietate negotiorum, super qui-
 bus jurandum.

Ad necessarium referuntur potissimum juramenta sequentia:

- | | |
|--------------------------------|-------------------------------------|
| a) Suppletorium, | h) Taxationis, |
| b) Diffessionis, | i) Minorationis, |
| c) Perhorrescentiæ, | k) In Litem veritatis, affectionis, |
| d) Calumniæ, | l) Expensarum, |
| e) Dandorum, | m) Purgatorium civile, criminale, |
| f) Respondendorum, | n) Testium, |
| g) Malitiæ generale, speciale, | o) Zenonianum. |

III. vel

III. vel Materiale, vel Formale,
 IV. vel Principale, vel Minus principale.
 V. vel Veritatis, vel Credulitatis.
 VI. vel Solenne, vel Minus solenne.
sicuti vero hoc loco potissimum consideratur judiciale voluntarium.
Quamvis ex necessariis quoque notatu digna sint

- | | |
|------------------|----------------------|
| a) Suppletorium, | d) Calumniæ, |
| b) Purgatorium, | e) in Litem, |
| c) Diffessionis, | f) Malitiæ speciale. |

Generaliter hoc modo tractanda, ut in uno quovis notetur

- 1) Quid sit hoc vel illud Juramentum,
- 2) In quibus casibus locum habeat,
- 3) Quando cesset,
- 4) Quænam ejus sit formula.

Ita circa judiciale voluntarium in praxi consideranda

Ejus

- | | |
|----------------------------|-----------------|
| a) Delatio, | f) Desertio, |
| b) Relatio, | g) Recusatio, |
| c) Acceptatio, | h) Præstatio, |
| d) Oblatio, | i) Protestatio, |
| e) Conscientiæ exoneratio, | k) Remissio. |

I. Delatio

Deferre potest omnis, qui habet liberam transigendi facultatem, etiam si infamis sit, vel reus perjurii, vel alius delicti. add. Ord. Pol. Ren. cap. 29. §. 1.

Illi, qui nec natura, nec lege prohibetur,

De quovis facto controverſo, licet turpe sit, & ex delicto oriatur, modo civiliter non criminaliter agatur.

Ita tamen ut super fundamento actionis illud deferat,

vel in ipſo ſtatim Libello,

vel ad minimum ante L. C. M. P. O. c. 29. §. 1.

Super factis propriis, tangendo adverſarii conſcientiam, Gewiſſen

Super alienis, tangendo ſcientiam & conſcientiam, Wiſſenſchaft und Wohlberuſt.

Modo foemina juſjurandum deferens curatorem habeat. Ord.

Pol. Ren. cap. 29. §. 3.

M

II. Rela-

II. *Relatio* est facultas delatum juramentum in deferentem retorquendi,

Hæc uti locum non invenit, ubi

vel juramentum delatum super facto proprio,

vel super facto communi, cujus meliorem notitiam adversarius habet,

vel deferens sit talis persona, quæ jurare nequit.

Ita in reliquis casibus liberum est ei, qui desertur, an velit

vel Acceptare,

vel Referre,

vel Conscientiam exonerare,

Modo Relaturus intra Octiduum a tempore Judicati unum ex his faciat. *O. P. R. cap. 29. §. 5.*

III. *Acceptatio* est Actus, quo is cui juramentum delatum, justo tempore ad ejus præstationem sese offert, partemque adversam citari petit.

Hanc citationem sequitur Terminus ad jurandum præfixus,

In quo comparet

vel Neuter,

vel Unus,

vel Uterque,

a) *Si Neuter*, tunc Terminus habetur pro Circumducto,

Hinc ille, cui maturatio prodest, novum suis sumptibus extrahere cogitur.

Si unus, tunc comparet, cui incumbit

vel Juramentum Calumniæ,

vel Juramentum Principale,

vel Utrumque Juramentum,

vel Qui ad videndum jurari saltim citatus.

b) *Si ille* comparet, cui incumbit juramentum Calumniæ,

Tunc adversarii emanentis contumaciam accusat,

Petendo, ut Terminus ad Publicationem Decreti præfigatur,

Quo juramentum Principale pro deserto declaretur,

Uti autem ob contumaciam non statim definitive pronunciatur,

Nisi trina sit & quasi concatenata;

Ita Judex novum Terminum ad jurandum præfigit,

Annexa Eventuali Comminatione publicandi Decreti,

Interim potest & solet judex præstationem Juramenti calumniæ ad-

mitte-

mittere, præsertim in casu ubi juraturus hospes est & peregrinus, non obstante adversarii protestatione.

- c) *Ubi* ille comparet, cui Jusjurandum Principale incumbit,
In Scriptis Adversarii Emanentis contumaciam accusat,
Petendo, ut Terminus ad publicationem Decreti præfigatur,
Quo juramentum Principale pro præstito declaretur,
 d) *Nisi* forte malit, adversario juramentum calumniæ remittere.
 e) *Sin* ille cui utrumque juramentum incumbit, comparet,
Tunc utrumque juramentum corporaliter præstat,
Licet pars adversa protestetur, aut fileat, aut emanet,
Cum hujus Citatio fuerit saltem Monitoria,
 f) *Sin* ille, qui tantum citatus ad videndum jurare, comparet,
Præsens absentis contumaciam accusat,
Petendo, ut Terminus ad Publicationem decreti præfigatur,
Ac utrumque Juramentum pro deserto declaretur.

IV. *Oblatio*. Hæc aliquando cum Acceptatione coincidit,
Aliquando ab Acceptatione distinguitur,
Si nimirum utraque fiat diversis vicibus,
Atque tunc Oblatio proprie in eo consistit,
Ut petatur terminus ad jurandum, & citatio Adversarii.

V. *Conscientia Exoneratio*,

Hæc uti contra quodvis juramentum locum invenit,
In tantum, ut competat, licet sententia ejus mentionem non fecerit,

Nisi quod contra relatum juramentum non admittatur;

Ita hoc singulare in praxi habet,

Quod, qui in probando defecerit, juramentum tamen adhuc acceptare possit. *Magd. Proc. Ord. cap. 29. §. 9.*

Licet hanc facultatem sibi expresse non reservaverit,

Modo fatalia probationis non neglexerit.

Quamvis consultius agar is, qui in ipsa schedula declaratoria statim in hunc eventum juramentum acceptat, & juramentum Calumniæ ab adversario desiderat.

VI. *Desertio* contingit, cum is, cui juramentum de-vel relatum nec comparet, nec causam absentiae legitimam allegat.

Isti vero poena desertionis admodum gravis est,

Cum post se trahat totius causæ amissionem;

Ita ad illam non est deveniendum,

Nisi in casibus, quos lex ipsa determinat.

VII. *Recusatio.*

Licet regulariter juramentum recusari nequeat,

Imprimis si pars adversa ejus præstationem urgeat,

Etiā si inde metuatur actus frustraneus,

Attamen exceptio est, si

vel Superior illud prohibeat,

vel Deferens de calumnia jurare nolit,

vel Causa talis sit, quam revelare non licet.

VIII. *Præstatio.* Hæc antequam actualiter fiat,

Formula juramenti prius concipienda & prælegenda, a

vel Judice, vel Secretario.

Circa hanc vero, uti partes litigantes

vel Conveniunt, vel Dissentiunt.

Ita si dissentiunt, præstatio interim manet in suspenso,

Et loco ejus desuper instituitur causæ Cognitio,

Quam tandem sequitur sententiæ Publicatio;

Sin vero conveniunt, juraturus se denuo ad jurandum offert,

Petendo, ut de calumnia juraturus severe admonetur,

Et juramentum Calumniæ ante omnia præstetur.

Quo facto, tandem ipsa præstatio sequitur.

Adhibitis solennitatibus in illo judicio consuetis.

Et huic præstationi succedit

vel Decretum, vel Registratura.

IX. *Protestatio.*

Accidit aliquando, ut Adversarius contra præstationem protestetur,

Seque ad contrarii probationem admitti petat,

Præsertim, si metum perjurii alleger, & aliquatenus demonstrat,

Quo casu ejusmodi protestatio contra necessarium juramentum quidem admittitur,

At contra voluntarium juramentum non attenditur;

Cum juraturus ex judicato & acceptance habet jus questum.

X *Remissio.*

Illud

Illud quoque non raro evenire solet,

Ue interposita judicis severa admonitione remittatur

vel Juramentum Calumniæ, vel Juramentum principale.

Quo casu juramentum remissum in Effectu habetur pro præfrito.

NOTABILIA.

- 1 Quod in probatione pro exoneranda conscientia non admittantur interrogatoria merita causæ concernentia.
- 2 Quod contra hanc probationem nec admittatur reprobatio.
- 3 Quod sicuti non datur relationis relatio, ita nec conscientia exoneratio contra juramentum relatum,
- 4 Quod Actor super omnibus & singulis libelli circumstantiis Juramentum deferre possit, licet ne unicam ex illis ordinario modo probare possit.
- 5 Quod nec uxor absque Curatore, nec Curator solus absque uxore juramentum deferre possit.
- 6 Quod juramentum negatorium in causis matrimonialibus deferre non liceat.
- 7 Quod pendente leutatione vel appellacione fatale oblationis non currat.
- 8 Quod fatale oblationis in causis criminalibus & matrimonialibus in totum cesset. *Ord. Pol. Magd. cap. 29. §. 7.*
- 9 Quod contra sententiam super juramento præfrito latam nec liceat appellare, nec leuterare.
- 10 Quod in Civilibus rarissime obtineat juramentum perhorrescentia, quoniam reus causas suspicionis & allegare & probare cogitur.
- 11 Quod expensæ victoriae per juramentum hodie liquidari nequeant, nisi forte acta fuerint amissa.
- 12 Quod juramentum expensarum, ubi locum illud invenit, præcedere debeat sententia judicis moderatoria.
- 13 Quod illud juramentum nomine universitatis a Syndico præstari possit.
- 14 Quod si juramentum Calumniæ universitati injectum sit, a seniorius universitatis præstari debeat.
- 15 Quod parentes si liberis juramentum principale detulerint, a præ-

præstatione juramenti calumniæ non sint immunes. *l. 34. §. 4. ff. de jurejur.*

16 Quod in casu, ubi causa defuncti conscientiæ commissæ etiam heredes ejus indistincte ad Juramentum Credulitatis admittantur, modo sententia super juramento lata fuerit, ipso adhuc vivo, fatale nondum elapsum sit, & defunctus citra causam præstationem juramenti non recufaverit. *Ord. Pol. Ren. cap. 29. §. ult.*

17 Quod ubi defuncti scientiæ & conscientiæ causa commissæ fuerit, heredes ejus indistincte ad juramentum credulitatis admittantur.

18 Quod pro declinando juramento diffessionis nullæ admittantur Probationes, ne processus summarius in ordinarium mutetur, & processus processum gignat.

19 Quod contra juramentum malitiæ nec admittatur relatio, nec conscientiæ exoneratio, nisi quis illud per legale inventarium, aut juratam specificationem in continenti declinare possit.

20 Quod ratione juramenti in litem inter actiones bonæ fidei & stricti juris nulla amplius supersit differentia.

21 Quod licet Reus ad Actore Mercatore exigat juramentum suppletorium, propterea tamen de calumnia jurare non teneatur.

22 Quod juramentum minorationis apud nos in usu esse desierit.

23 Quod testibus in arte peritis sine juramento non credatur, nisi sint jurati.

24 Quod juramentum a moribundo acceptatum in effectu pro præstito habeatur.

AXIOMATA.

1 Impedimentum relationis non gignit impedimentum delationis.

2 Juramentum æquipollet transactioni.

3 Quoties requiritur solennis probatio, toties cessat juramenti delatio.

4 Juramentum sequitur naturam actus ejus, cui adjicitur.

5 Quoties utrinque juratum, toties expensæ litis invicem compensantur.

6 Qui-

- 6 Quilibet prefumitur memor salutis aeternae.
 7 Quae jurata non relevant, ad jurandum non admittuntur.
 8 Juramentum ex minorennem facit majorem. *Auth. sacramenta publica C. si adv. Vend.*
 9 Juramentum Calumniæ generale non liberat a refusione expensarum.

CAPVT XXV.

De

ATTESTATORVM PVBLICA-
TIONE ET DISPVTA-
TIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Publicationem attestatorum quomodo quis impedire possit? 3. Cujussumque facienda attestatorum publicatio? 4. Disputationes super attestatis quid sint? 5. Ubi admittuntur? 6. Quomodo conscribuntur? 7. An iis renunciare liceat?

Cum testes examinentur & dimittantur sub fide silentii,
 In tantum ut dicta testium nec producenti nec producto
 monstrari debeant.

Hinc opus est solenni attestatorum publicatione,
 Previa utriusque partis citatione ad certum terminum.

Quam si impedire velit productus, opus est tempestiva protesta-
 tione,

Alias semel facta publicatione regulariter reprobatio denegatur.

Imprimis si causa restitutionis in integrum deficiat,

Quemadmodum vero publicatio facienda est utriusque sumibus,

Nisi alteruter litigantium juribus pauperum fruatur.

Ad instantiam presentis, si alter contumaciter absit,

Redactis testium dictis in formam solennis rotuli.

At tandem post publicatas probationes sequuntur disputationes.

SINE

Sunt autem disputationes scripta mutua, in quibus non solum *Probationem* legitimo factam esse modo deducitur, & partis adversæ objectionibus respondetur, sed etiam submittendo sententiæ tandem ulterioribus deductionibus renunciatur.

Uti vero hæc disputationes tantum eo casu admittuntur,

Si probatio facta fuerit per

vel Testes, vel Documenta.

In tantum, ut alicubi, reus excipiendo initium facere debeat,

Refutando actoris intentionem summo jure fundatam,

Apud nos autem primum scriptum competat actori,

Id in conscribendis illis potissimum exprimendæ,

a) Facti species.

b) Status controversiæ formatio,

c) Rationum decidendi deductio,

d) Contrariorum refutatio.

Observato semper hoc ordine, ut bina scripta alterna unicuique permittantur.

Ne disputationes protrahantur in infinitum,

Ut tamen hisce scriptis renunciare, & sententiæ submittere liceat.

Salva interim deductione unilateralis pro informando Iudice, licet producens pro abbrevianda lite suis positionibus renunciaverit.

Quamvis consultius sit non aliter quam sub hac expressa reservatione scriptis disputatoriis renunciare.

NOTABILIA.

- 1 Quod scripta disputatoria non saltem in Processu Civili ordinario, sed etiam in summano, nec non in Processu Criminali Accusatorio locum inveniant.
- 2 Quod contra publicata Attestata, si Reus per modum Restitutionis in integrum ad Reprobationem adhuc admittatur, illud aliter non fiat, quam si mediante juramento obtinuerit, se nec Attestata vidisse, nec quid in illis contineatur, expertum esse.
- 3 Quod Advocati ab inutilibus Jurium & Doctorum allegationibus in conscribendis his scriptis sub multa arbitraria abstinere debeant.

4 Quod

- 4 Quod in casu, ubi Probatio tantum per Documenta instituta fuit, Terminus a quo Primi Scripti incipiat a die insinuatæ Citationis super edendis scriptis disputatoriis.
- 5 Quod ubi vel tantum per testes, vel per testes & documenta probatio facta, Terminus a quo incipiat a die, ubi sententia interlocutoria transit in rem judicatam.
- 6 Quod partes etiam oretenus super attestatis disputare possint, si velint; Judex tamen illas cogere nequeat, ut oretenus disputent.
- 7 Quod in ultimo scripto nihil novi proferendum sit, sub pœna remotionis ab actis, vel alia arbitraria.
- 8 Quod Terminus Legalis Scriptis disputatoriis præfixus conventionione partium alterari possit.
- 9 Quod Judex ad redimendas copias attestatorum certum Terminum statuerit, Actor vero eum anticipaverit, Terminus a quo primi scripti tamen non curat a momento acceptarum copiarum, sed a die per judicem præfixo.
- 10 Quod ad scriptum unum vel alterum conficiendum Judex ultra tertiam dilationem concedere nequeat.
- 11 Quod in casu ubi nuda demonstratio fuit injuncta, scripta disputatoria cessent, & in locum eorum succedat deductio pro informando Judice.

AXIOMATA.

- 1 Quæ saltem ad naturalia Processus pertinent, mutua partium conventionione mutari possunt.
- 2 Ubi quæritur de veritate vel falsitate negotii, ibi & Leges & Doctorum autoritates nihil operantur.
- 3 Curia Jura scire præsumitur.

CAPVT XXVI.

De

CONCLUSIONE, INROTULATIONE, ET TRANSMISSIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Conclusio in causa quid & quotuplex? 3. Quare in omni causa necessaria? 4. Inrotulatio quid? 5. Cujus sumtibus facienda? 6. Quid obtineat in instantia Leutenionis. 7. Transmissio Altorum quid? 8. Quomodo expedienda? 9. An & alia acta simul transmitti possunt.

Conclusio in causa est actus, quo Partes litigantes ulterioribus scriptis renunciant & Judicis sententiæ submittunt.

Esque

- | | |
|-------------------|--------------------|
| a) vel Expressa, | vel Tacita. |
| b) vel Pura, | vel Conditionalis. |
| c) vel Generalis, | vel Specialis. |

Quemadmodum vero in omnibus causis necessario requiritur, Sive sint Principales, sive Emergentes, In tantum, ut etiam in causis summariis omitti nequeat, Ita sententia ferri nequit, nisi in causa sit legitime conclusum. Ne Partes conquerantur, se per festinationem lesas esse, Prævio Mandato speciali, si Procuratores concludere velint, Quamquam si pars altera concludere nolit, in contumaciam causa pro conclusa habeatur.

Inrotulatio est actus, quo Acta hæctenus inter litigantes agitata, præsentibus partibus, vel in contumaciam unius inrotulantur, & ad Collegium non exceptum transmittuntur.

Etsi vero hæc regulariter fieri soleat sumtibus petentis, Imprimis si adversarius Decreto Judicis submiserit,

Acta-

Actamen in Instantia Leuterationis utriusque sumtibus expedienda,
Nisi

vel Adversarius fruatur Juribus pauperum,
 vel Unus percipiat fructus ex Bonis Quaestionis,
 vel Lis sit cum Fisco.

Transmissio est actus, quo Acta praesentibus partibus inrotulata remotis partibus ad certum Collegium Juridicum transmittuntur.

Hac uti a Directore Judicii demandanda,

A Secretario vero sub fide silentii expedienda,

Ne Partes experiantur, quorsum Acta transmissa,

Ita si forte alia Acta adsint, ad quae Partes in Scriptis provocarunt.

Hac illis, in quibus Conclusio continetur, conjungenda,

Imprimis, si unus ex litigantibus hoc desideraverit.

NOTABILIA.

- 1 Quod Judex partibus non concludentibus causam non solum pro conclusa declarare, sed etiam semel conclusam rursus rescindere possit; non tamen, ut loquuntur, ex officio.
- 2 Quod in causis Criminalibus plane non detur causa conclusio.
- 3 Quod alicubi post conclusionem in causa, in ipso Terminio Inrotulationis Responsa Ictorum ad Acta dare adhuc permisum sit, modo nihil novi ratione Facti in se contineant.
- 4 Quod ante Transmissionem contra tria Collegia pro lubitu protestari liceat.
- 5 Quod Causam hujus protestationis exprimere nec utile, nec necessarium sit.
- 6 Quod in casu, ubi causa juxta statuta vel consuetudinem alicujus loci decidenda, consultum sit, ut extractum aliquod ex statutis, vel Attestatum Judiciale de consuetudine introducta, ad Collegium Ictorum simul transmittatur.
- 7 Quod Judex literis requisitorialibus vulgo (*Urtheils-Frage*) clausulam istam salutarem etiam partibus non monentibus inferere possit, ut si unus vel alter ex Litigantibus Responsum Juridicum in hac ipsa causa petierit, Acta absque sententia, sumtibus Tacentis, rursus remittantur.



AXIOMATA.

- 1 Conclusio os quidem claudit partibus, sed non iudici,
- 2 De quibus Partes non disputarunt, de illis quoque nec submiserunt.
- 3 Interest Reipubl. ne disputationes litigantium in infinitum extendantur.
- 4 In Criminalibus nulla dantur Fatalia.

CAPVT XXVII.

De

SENTENTIAE PUBLICA-
TIONE.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Publicationem sententiae quae antecedant? 3. Quomodo facienda? 4. Sententia quid? 5. Quotuplex? 6. Requisita sententiae quotuplex? 7. Quanam sint requisita essentialia? 8. Quanam requisita accidentalia? 9. Effectus sententiae quotuplex? 10. Res iudicata in quibus casibus rescindi possit? 11. Cognata sententia quanam?

R Emittis actis citatio ad terminum publicationis litigantibus infinuatur,
Annexa liquidatione expensarum ante publicationem solvendarum,

Quo facto partibus comparentibus,

Actis clausa monstrantur,

Quo facultatis iuridicae sigillum recognoscant,

Quamvis si antepartium praesentiam aperiuntur, sententiae nihil noceat.

Liti vero tandem sequitur ipsa sententiae publicatio,

Parti, vel uni, vel utrique facienda,

Ita sententia est legitima causa controversae, praevia sufficiente causae cognitione a iudice competente facta decisio.

Hac si intra 10. Dies per remedia juris non impugnetur,

Tunc



Tunc speciali nomine vocatur iudicatum.

Etque

a) vel interlocutoria, vel Definitiva, vel Vim definitivæ habens.

Interlocutoria est quæ fertur super puncto incidente, v. g.

Satisfactione,

Ineptitudine libelli,

Probatione.

Definitiva est, quæ fertur super puncto principali, v. g.

Solutione,

Compensatione,

Demolitione,

Vim definitivæ habens, quæ licet sui natura sit interlocutoria,

in se tamen definiendi vim virtualiter continet. v. g.

Super

Suppletorio.

Purgatorio,

In litem,

b) vel Primæ,

vel Secundæ instantiæ,

c) vel Pura,

vel Conditionalis,

d) vel Civilis,

vel Criminalis,

e) vel Principalis,

vel Provisionalis,

f) vel Conventionalis,

vel Reconventionalis,

g) vel Confirmata,

vel Reformata,

h) vel Condemnatoria,

vel Absolutoria,

i) vel Condemnatoria, vel Declaratoria,

Requisita sententiæ cuiuslibet sunt

qui Essentialia,

vel Accidentalialia,

Essentialia sunt, quæ absque vitio nullitatis abesse nequeunt.

Accidentalialia, quæ quidem ut plurimum adfunt, absque metu tamen nullitatis abesse possunt,

Ad essentialia pertinet, ut sententiæ pronuncietur

a) A Iudice competente, *L. i. §. 2. ff. quod quisque Iur. in alium &c.*

b) Citatis omnibus, quorum interest,

c) Citationem legitime innotuata,

d) Prævia sufficiente causæ cognitione,

N 3

e) Acce-

- e) Accedente utriusque partis conclusione,
- f) Competente loco & tempore,
- g) Juxta acta & probata,
- h) Secundum jus in thesi,
- i) Idiomate vernaculo,
- k) Adjecto die & Consule,
- l) Expressis nominibus litigantium,
- m) Expresso momento publicationis,
- n) Subscriptio judicis nomine.

Ad accidentalalia spectat, ut sententia feratur

- a) In scriptis,
- b) Ex breviculo,
- c) A Judice sedente,
- d) Annexis rationibus dubitandi & decidendi,
- e) Data copia partibus,
- f) Adjecta expensarum refusione,
- g) Die non feriato,
- h) Sigillo appposito,

Quemadmodum vero effectus sententiæ est,

vel Primus, quod ex albo faciat nigrum & transactioni æquiparetur.

vel Secundus, quod pariat actionem & exceptionem,

vel Tertius, quod post se trahat executionem.

Ita res judicata non facile rescinditur, l. 3. ff. de Off. P. P.

Et si error communis isti causam præbuerit,

Nisi

- a) Sententia lata sit contra jus in thesi,
- b) Repugnet utilitati publicæ,
- c) Impugnetur ex instrumentis noviter repertis,
- d) Sit anteriori sententiæ contraria,
- e) Sit obscura, generalis & indeterminata,
- f) Persona gravata gaudeat in integrum restitutione,
- g) Sit ex falsis testimoniis lata, l. 3. ff. de re Jud.
- h) Superfint exceptiones privilegiatæ,
- i) Impingat contra solitum judiciorum ordinem. l. 4. Cod. de sentent.

Cogna-

Cognata sententiæ vero sunt

- a) Decretum,
- b) Registratura,
- c) Transactio,
- d) Iusjurandum voluntarium,
- e) Laudum,
- f) Rescriptum,

NOTABILIA.

- 1 Quod contra sententiam mere interlocutoriam, nec liceat leu-
terare nec appellare, nisi in scheda Leutationis vel Ap-
pellationis damnum irreparabile doceatur.
- 2 Quod contra sententiam provisionalem nec detur Leutteratio
nec appellatio, nisi excessiva quantitas alimentorum determi-
nata sit.
- 3 Quod iudex judicare debeat juxta acta & probata, non juxta pro-
prium scientiam vel conscientiam.
- 4 Quod post L. C. semper sint adjudicandi fructus.
- 5 Quod sententia conditionalis prius vires judicati non accipi-
at, quam ille, cui conditio injuncta, per adimplerionem
conditionis sententiam purificaverit.
- 6 Quod sententia super possessorio summarissimo lata, sit mere
interlocutoria.
- 7 Quod si ab integro collegio concipiatur sententia, pluralitas
votorum merito sit attendenda.
- 8 Quod si vota sunt paria, stetur isti sententiæ, cui director ju-
dicii assentit.
- 9 Quod si in Appellationis instantia paria sint vota, prævaleant
illa, quæ stant pro prioris sententiæ confirmatione.
- 10 Quod hodie nemo ipso jure suo jure privetur, sed semper præ-
cedat sententia, si non contemnatoria, tamen declaratoria.
- 11 Quod iudex sententiæ suæ rationes dubitandi & decidendi an-
nectere debeat, si partes eas urgeant.
- 12 Quod spoliator in restitutionem fructuum condemnandus sit,
etiam si non petiti fuerint.
- 13 Quod sententia provisionalis cesset, si lis in alium statum perve-
nit.

nit, vel per mortem, vel per transactionem, vel per causæ principalis decisionem.

AXIOMATA.

- 1 Sententia debet esse conformis libello.
- 2 Qualis causa, talis sententia
- 3 Iudex nec potest esse durior, nec mitior lege.
- 4 Iudex non debet progredi ultra petita partium.
- 5 De quibus partes non disputarunt, de illis nec sententiæ submiserunt.
- 6 Sententia contra stylum Curiae lata, est ipso jure nulla.
- 7 Sententia est strictissimæ interpretationis.
- 8 Cujus iudex in sententia non meminit, illud eo ipso tacite rejecit.
- 9 In dubio sententia intelligenda legaliter.
- 10 Sententia contra sententiam non transit in rem judicatam.
- 11 Res inter alios judicata, tertio non præjudicat, licet tenorem sententiæ didicerit. *l. 63. ff. de Re Jud.*
- 12 Sententia semel lata & publicata a Iudice corrigi nequit, licet sit mere interlocutoria. *l. 55. ff. de re Jud.*
- 13 Quoties Reus adversario concedit fundamentum actionis, sed opponit exceptiones peremptorias altioris indaginis, toties ob inopiam actoris sententia provisionaliter interim fertur.

CAPVT XXVIII.

De

REMEDIIIS CONTRA SENTENTIAM SUSPENSIVIS.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Remedia contra sententiam quotuplicia? 3. Suspensiva quanam? 4. Devolutiva quanam? 5. Anomala quanam? 6. Ad suspensiva quid pertinet? 7. Ad devolutiva quid? 8. Ad anomala quid? 9. Declaratio quid? 10. Quæ ejus requisita? 11. Protestationis qualis effectus? 12. Quid si iudex ejus declarationem concedat? 13. Quid si rejiciat?

ciat? 14. Quid si secum deliberet? 15. Leuteratio quid? 16. Ex quibus partibus constat? 17. Quanam Leuterationis formalia? 18. Quanam materialia? 19. Quid si iudex eam recipiat? 20. Quid si eam rejiciat? 21. Quid si secum deliberet? 22. Oberleuteratio quid? 23. Quando locum habeat? 24. Rejectionis Leuteratio quid? 25. Quando necessaria? 27. Quæ cautele circa illam? 27. Quis ejus effectus?

Accidit autem sæpe, ut per sententiam gravetur pars
vel Una, vel Utraque.

Hinc opus est remediis contra sententiam competentibus,
Ne his omisiss accipiat vires rei judicate.

Sunt vero remedia ista

vel Suspensiva, vel Devolutiva, vel Anomala.

Suspensiva dicuntur, quæ sententiam quidem a viribus rei judicate suspendunt, causam tamen coram eodem iudice relinquunt.

Devolutiva dicuntur, quæ non saltem sententiam a viribus rei judicate suspendunt, sed etiam causam ad alium iudicem devolvunt,

Anomala, quæ aliquando causam eidem iudici relinquunt, aliquando ad alium iudicem transferunt.

Ad suspensiva pertinet

- a) Declaratio,
- b) Leuteratio,
- c) Oberleuteratio,
- d) Rejectionis Leuteratio.

Ad devolutiva pertinet

- e) Appellatio, Relatio.

Ad anomala pertinet

- f) In integrum Restitutio,
- g) Actorum revisio,
- h) Supplicatio,
- i) Querela nullitatis.

Quæ remedia introducta sunt

partim ex Jure Civili,
partim ex Jure Canonico,
partim ex Jure Saxonico.

I. *Declaratio* est remedium juris suspensivum, quo quis sententiam obscuram vel ambiguam clarius exprimi, ac hoc vel illo modo

do explicari, explicationemque ad partem adversam transmitti petit.

Requisita ejus sunt, ut

- a) adsit sententia dubia,
- b) Declaratio petetur intra decendium,
- c) Per modum nudi memorialis,
- d) Adductis rationibus, in jure & facto fundatis:

Quemadmodum vero pura protestatio de non habendo fatali effectum suspensivum non habet;

Ita iudex causæ petitam declarationem vel Concedit, vel Rejicit, vel Secum deliberat.

Si concedit, implorans acquiescit,

Liberum tamen est parti adversæ, velintne vel in declaratione acquiescere, vel eam remediis juris impugnare.

Si rejicit, per rejectionem demum implorans gravatur,

In tantum, ut intra decendium a die rejectionis teneatur appellare, vel leuterare.

Si deliberat, terminus audientiæ desuper præfigitur,

Prævia citatione consueta ad utramque partem.

Qua accepta, imploratus declarationi opponit exceptionem vel intempestive interpositæ declarationis, vel deficientis obscuritatis, vel frivole petitiæ declarationis.

Formando petium pro diversitate exceptionis,

Semper tamen eo, ut implorans in expensas retardati processus condemnatur.

In ipso termino vero petita declaratio

vel Decernitur, & res est clara, vel Rejicitur, & deveniendum ad alia remedia.

II. *Leutentio* est beneficium juris Saxonici suspensivum, quo quis per Judicis sententiam gravatus intra decendium gravamina sua in scriptis deducit, petendo, ut acta ad externos transmittantur, & sententia hoc vel illo modo reformetur.

Consist hæc suis

Formalibus,

Materialibus.

Ad formalia pertinet

- a) Interpositio,
- b) Prosecutio,
- c) Justificatio,
- d) Certæ summæ depositio in casum succumbentiæ,
- e) Leuterationis intra 14. dies insinuatio.
- f) In ducatu Magdeburgico specifica petiti annexio. *Ord.*

Pol. Magd. cap. 42. §. 1.

Ex his si unicum saltem deficiat, & pars adversa urgeat,

Tunc leuteratio habetur pro deferta,

Et leuterans in expensas retartati processus condemnatur.

Materialia sunt gravamina ex Jure & facto deducenda,

Quæ si ob inopiam temporis in continenti deduci nequeant,

Leuteranti remedium L. 4. Cod. de tempor. appellat. competit,

Ab appellatione ad Leuterationem ob indentitatem rationis exten-
sium. Ord. Pol. Ren. cap. 42. §. 4.

Uti vero Leuterationem interpositam Judex causæ

vel Recipit, vel Rejicit, vel Secum deliberat.

Ita pro diversitate casuum diversus oritur procedendi modus.

Si recipit, tunc solet super Leuteratione interposita præfigi

vel Terminus audientiæ, (Ein Verhör)

vel Disputatio ad calamum, (Ein mündliches Verfahren)

vel Disputatio in scriptis. (Ein productlich Verfahren)

Si rejicit, leuteranti schedulam rejectionis mittit,

In qua si leuterans acquiescere nolit, poterit denuo

vel leutare,

vel appellare,

vel transmissionem actorum suis/sumtibus petere.

Imprimis, si schedulæ rejectionis rationes decidendi non inseruit.

Ord. Pol. Ren. cap. 42. §. 2.

Si deliberat, super admissibilitate terminum audientiæ statuit,

At utramque partem ad illum legitime citat.

Quo facto Leuteratus impugnat

vel { Ipsam Leuterationem, per exceptionem in admissibilita-
tis, quæ oritur,
Aut ex qualitate causæ,

vel { Aut ex quantitate summæ.
 { Formalia ejus, per exceptionem defertionis,
 { Materialia ipsius, per exceptionem frivolitatis.

Hinc Judex pro diversitate Casuum, sententiam leuteratam vel confirmat, cum vel sine expensis retardati processus vel reformat, in totum vel pro parte

Nonnunquam etiam super puncto incidente interloquendo pronunciat.

III. *Oberleuteratio* est beneficium juris suspensivum, quo quis contra sententiam in instantia Leuterationis confirmatam denuo leuterat.

Hac uti in judiciis inferioribus plane est prohibita, *Ord. Pol. Ren. cap. 42. §. 2.*

In judiciis vero superioribus non aliter permittitur, quam si

- a) Summa litigiosa sit appellabilis,
- b) Appellationi ad Potentissimum expresse renunciatur.

Ita ratione formalium & materialium cum Leuteratione coincidit.

IV. *Rejectionis Leuteratio* est beneficium juris suspensivum, quo quis contra schedulam rejectoriam, novum gravamen inferentem denuo leuterat.

Illa sicuti imprimis tunc necessaria & permittitur,

Ubi Judex rationes rejiciendi schedula non inferuerit,

Ita nil nisi priorum gravaminum ulteriorem deductionem continet,

Annexa ut plurimum eventuali appellatione,

Quo sumtibus & tempore eo ipso parcatur,

Et Judex eo magis ad deferendum Leuterationi commoveatur.

NOTABILIA.

- 1 Quod in Casu, ubi sententia a Jctis lata, declaratione interposita, ad idem Collegium acta transmitti debeant, licet sententiae rationes decidendi annexae fuerint.
- 2 Quod contra sententiam, super petita declaratione licita sit appellatio, licet sententia declarata vires rei judicate dudum acceperit.
- 3 Quod non obstante renunciatione omnium juris beneficiorum, in Instrumento obligationis expressa, reo tamen concedenda sit leuteratio, si gravamina relevantia adducere possit.

4 Quod

- 4 Quod in leutatione formalia præsumantur, in appellatione vero juxta ordinem demonstrantur.
- 5 Quod Judex superior, si causa per viam appellationis ad ipsum devenerit, super interposita quidem appellatione, sed non simul super leutatione, quam altera pars interposuit, pronunciare possit.
- 6 Quod licet interposita fuerit leuteratio; sententia tamen a parte leuterantis adhuc in deterius mutari posse.
- 7 Quod frivola leuteratio mereatur condemnationem in expensas retardati processus.
- 8 Quod in instantia Leutationis novæ probationes non admittantur.
- 9 Quod prosecutio Leutationis in nostris judiciis cesset.
- 10 Quod nuda protestatio non habeat vim Leutationis, nec decretum a viribus rei judicatæ suspendat.
- 11 Quod fatalia Leutationis a iudice, ignorante, vel contradicente parte, prorogari nequeant.
- 12 Quod Leutatione absque speciali mandato interposita, sententia nihilominus ab effectu iudicati suspensa censetur.
- 13 Quod etiam tertius ratione sui interesse interveniendo leuterare possit.
- 14 Quod negligentia procuratoris in non leuterando commissæ noceat principali, si ille sit solvendo, & facile conveniendo.
- 15 Quod si petium Leutationis non sit specificè formatum, leuteratio pro inadmissibili habeatur.
- 16 Quod Leuteratus, si iustitiæ causæ fretus sit, possit utrique positioni, sibi competenti renunciare, & ad acta statim pure submittere.
- 17 Quod is, qui iuribus pauperum fruitur, si in instantia Leutationis succubuerit, & beneficio leutationis abusus fuerit, quia expensas retardati processusolvere nequit, ad pœnam carceris condemnatur.

AXIOMATA.

- 1 In dubio pro validitate Leutationis pronunciandum.
- 2 Contra tres conformes non admittitur Leuteratio.
- 3 A Leutatione ad Appellationem in dubio valet consequentia.

4. Contumaci non datur beneficium.
5. Quaecunque causa non est appellabilis, illa nec est leuterabilis.
6. Factum procuratoris licet Clienti noceat, restitutionem in integrum tamen non excludit.
7. Quoties de momento interpositæ leutationis ex actis non constat, toties leuterans mediante iuramento fatalia obtinere cogitur.
8. Beneficium Leutationis in tergo post se trahit beneficium transmissionis.
9. Iudex sententiæ Leuteratæ non facile præsumitur opinionem mutaturus.

CAPVT XXIX.

De

REMEDIIS CONTRA SENTENTIAM DEVOLUTIVIS.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Appellatio quid? 3. Quotuplex? 4. Quibus partibus constat? 5. Quæ appellationis formalia? 6. Interpositio quid? 7. Quæ ejus requisita? 8. Apostoli quid? 9. Quotuplices? 10. Quibus casibus coram Notario appellare liceat? 11. Introductio Appellationis quomodo instituenda? 12. Quid si superior iudex appellationem accipiat? 13. Quid si eam rejiciat? 14. Quid si secum deliberet? 15. Prosecutio quid? 16. Actorum transmissio prima instantie quomodo expedienda? 17. Justificatio quid? 18. Quotupliciter fieri soleat? 19. quid si appellatus ipsam appellationem impugnet? 20. Quid si ejus formalia tantum? 21. Quid si ejus materialia tantum? 22. Quid si utrumque? 23. Qualis sententia super appellatione feratur? 24. Qua ratione beneficium commune dicatur appellatio? 25. An Appellationi rursus renunciare liceat? 26. An renunciatio appellantis præjudicet parti adversæ? 27. Effectus appellationis. 28. Contumacia.

Ad re-

Ad remedia devolutiva præprimis pertinet appellatio.
 Est autem appellatio beneficium juris devolutivum, quo quis a sententia per iudicem inferiorem lata, gravatus ad iudicem immediate superiorem legitime provocat, petendo, ut appellationi deferatur, & Apostoli ipsi expediantur.

Hæc uti est

- | | |
|-------------------|------------------------------------|
| 1 vel virtualis, | vel formalis, |
| 2 vel pura, | vel eventualis, |
| 3 vel Judicialis, | vel extrajudicialis (ratione loci) |
| 4 vel Judicialis | vel extrajudicialis. |

Im constar suis

Formalibus & Materialibus.

Formalia sunt

- a) Interpositio,
- b) Apostolorum petitio,
- c) Introductio,
- d) Prosecutio,
- e) Justificatio,
- f) Actorum primæ instantiæ transmissio.

I. Interpositio est actus, quo quis intra decendium gravamina sua coram iudice gravante proponit, & ad iudicem immediate superiorem provocat.

Hæc, quo nullo labore defectu, requiritur, ut fiat

- a) Coram ipso iudice gravante,
- b) Intra decendium a momento latæ sententiæ,
- c) In charta sigillata,
- d) Adductis gravaminibus in iure & facto fundatis,
- e) Petendo Apostolos instantissime.

II. Apostolorum petitio.

Apostoli sunt literæ testimoniales, per quas Iudex inferior notificat iudici superiori, appellanti legitimo modo & tempore appellasse, ac præstanda præstitisse *l. i. pr. ff. de libell. Dimiss.*

Suntque

vel Reverentiales, vel Refutatorii.

Reverentiales rursus

vel

vel Puri, vel Mixti.
Refutatorii rursus
 vel Generales, vel Speciales.
Hinc si *Judex inferior*
 vel copiam sui non faciat,
 vel apostolos denegat,
 vel super appellatione ipse cognoscere velit,
 vel loco apostolorum carcerem aut aliud quid minetur,
 vel sine periculo vitæ adiri nequeat.

Non saltem coram *Notario & Testibus* interponi potest appella-
 tio,

In tantum, ut *Instrumentum Notarii* sit loco *Apostolorum*,
Sed etiam, consultum sit, ut appellans de adhibita diligentia pro-
 testetur,

Imo & sine *Apostolis* immediatæ *Appellationem* introducat.

III. *Introductio* instituenda intra 14. dies continuos,

A tempore impetratorum *Apostolorum* computandos,

Annexa aliquando *Apostolorum* refutatione,

Imprimis si *refutatorii* *speciales* appellanti dati sint,

Facta hac introductione, *Judex superior* appellationem introductam,
 vel *Recipit*, vel *Rejicit*, vel *Secum* deliberat.

Si recipit, tunc

- a) *Præfigitur* terminus ad justificandum.
- b) *Emittitur* citatio ad appellatum,
- c) *Datur* notificatio appellanti,
- d) *Remittuntur* ad judicem a quo *compulsoriales & inhibi-*
toriales.

Si rejicit, Appellanti *schedula rejectionis* insinuat.

Contra quam, si in ea acquiescere nolit, novis remediis opus habet.

Ubi scilicet

- vel ad superiorem *Judicem* appellet,
- vel contra *rejectionis schedulam* leuteret,
- vel acta suis sumtibus transmitti, & super *admissibilitate* pro-
nunciari petat.

Si *secum* deliberat, tantum *inhibitoriales & compulsoriales* emit-
 tuntur.

Hinc

Hinc transmissis actis primæ instantiæ a iudice a quo,

Nec tamen appellatione recepta sequitur hoc casu.

IV. *Profectio*, quæ est actus, quo appellans transmissis actis primæ instantiæ de novo petit, ut acta probe perlustrentur, & appellationi jamjam introductæ tandem deferatur.

V. *Afforum* primæ instantiæ transmissio. Hæc transmissio.

Uti quam celerrime maturanda,

Quo Iudex superior ante terminum se sufficienter informare possit,

Im appellanti sub pœna non factæ devolutionis incumbit,

Non saltem sumtus transmissionis erogare;

Sed etiam in casu non maturatæ transmissionis de diligentia protestari.

VI. *Iustificatio* est actus, quo appellans appellationem interpositam & introductam tam in formalibus, quam materialibus deducit.

Hic uti fieri solet

vel Oretenus, mündlich/

vel Ad calamum, von Mund aus in die Feder/

vel In scriptis, producta-Weise.

Im appellatus excipiendo impugnat

vel Ipsam appellationem,

vel Formalia,

vel Materialia,

vel Utrumque,

Si ipsam appellationem, opponit exceptionem inadmissibilitatis,

Deducendo illam vel ex causa vel ex summa,

Si formalia, tunc opponit exceptionem desertæ appellationis.

Petendo, ut super desertione pronuncietur,

Et appellatus in expensas retardati processûs condemnatur.

Si materialia, arbitrio iudicis formalia relinquit,

Gravaminibus vero exceptionem frivolæ appellationis opponit,

Petendo, ut sententia a qua confirmetur,

Et appellans in expensas retardati processûs condemnatur.

Si utrumque, tunc præmissa desertæ appellationis exceptione,

Et annexa solennissima protestatione,

Eventualiter materialibus exceptionem irrelevantiæ opponit,

Petitur eodem modo, uti in superioribus casibus, formando.

DE REMEDIIS CONTRA SENTENT. DEVOL. 115

Ratione Appellantis, quod appellatione suscepta omnia maneat in statu quo, nec fieri possit executio.

Ratione appellati, quod hic appellationi adhærere vel gravaminibus appellantis renunciare, id est concedendo ea elidere possit.

Sicuti vero appellationis contraria sunt

1 Non devolutio (opponenda coram Iudice inferiore)

2 Desertio,

3 Inadmissibilitas,

4 Renunciatio.

(Adhæsiō enim magis ad cognata quam contraria pertinet.

Ita qui alterius appellationi adhæret in Casu ubi appellans renunciat, adhæsiōnem suam, moribus plerorumque iudiciorum, prosequi nequit,

Cum corrue[n]te principali, necessario quoque corruat accessōrium.

NOTABILIA.

1 Quod fatale decendii ad appellandum concessi currat quidem ignoranti, imprimis si vel procuratorem habuerit, vel habere iussus fuerit, & non paruerit; restituarur tamen in integrum, si procurator non sit solvendo.

2 Quod in locis, ubi certus terminus impetrandorum Apostolorum non est definitus, Iudex ex arbitrio terminum non nimis angustum sub pœna desertæ appellationis præfigere debeat.

3 Quod mora Iudicis Apostolos non expedientis appellanti non noceat, modo de sua diligentia fuerit protestatus,

4 Quod Iudex a quo semper appellationi deferre debeat, etiam si ipsis quam frivolo videatur, nisi in crimen attentati incidere velit; Apostolos tamen pro lubitu dare possit.

5 Quod Iudex a quo nec schedulam appellationis appellato communicare, nec super gravaminibus cognoscere vel decernere queat.

6 Quod a Iudice delegato appellare liceat ad delegantem, nisi datus sit sub clausula: *remota appellatione.*

- 7 Quod jure civili tantum a sententia definitiva; Canonico vero a quocunque gravamine appellare liceat.
- 8 Quod si Appellans in termino Justificationis non comparuerit, appellatio pro deserta habeatur, nisi legitimum impedimentum docere possit.
- 9 Quod licet appellans in termino justificationis comparuerit, & initium suæ justificationis fecerit, sed non ad finem perduxerit, tamen appellatio pro deserta habeatur.
- 10 Quod appellans eo ipso, dum judicem a quo in punctis, super quibus appellatum, ad ferendum auxilium implorat, appellationi suæ ipso facto renunciassè præsumatur.
- 11 Quod si hora interpositæ appellationis in actis non appareat, tota dies cedat appellanti.
- 12 Quod Appellatus non saltem suis scriptis renunciare, & ad acta priora pure submittere, sed etiam gravaminibus ab appellante adductis prorsus renunciare possit, quo acta primæ instantiæ ad judicem a quo remittantur.
- 13 Quod anticipata appellationis justificatio poenam desertionis post se non trahat, præprimis, si in termino præfixo rursus repetatur.
- 14 Quod Appellatio contra sententiam in possessorio summarissimo latam interposita habeat quidem effectum devolutivum, sed non suspensivum. *l. un. C. de moment. poss. app.*
- 15 Quod licet in causis Criminalibus locum non inveniatur appellatio formalis, fatalibus suis inclusa; attamen loco ejus obtineat provocatio ad superiorem pro impetranda ulteriore defensione.
- 16 Quod in Causis alimentorum appellare non liceat, nisi respiciant alimenta præterita, aut nimis excessivum quantum sit decretum.
- 17 Quod licet quis in Instrumento obligationis omnibus juris beneficiis tam in genere quam in specie renunciaverit; tamen non obstante renunciatione, si per sententiam gravatus, appellare possit.
- 18 Quod etiam a sola citatione appellare liceat, si ex ea metuetur damnum irreparabile,
- 19 Quod

DE REMEDIIS CONTRA SENTENT. DEVOL. 117

- 19 Quod vi beneficii L. 4. C. de temp. app. novas exceptiones allegare non liceat, multominus illa, quæ in priore instantia perdita vel rejecta.
- 20 Quod ipse Judex, si forte parti per sententiam gravatæ ut heres succedat, contra sententiam a se ipso latam appellare non prohibeatur. *Conf. Gruben. in Proc. prut. cap. 28. §. 4. n. 9.*

AXIOMATA.

- 1 Pendente appellatione nihil est innovandum.
- 2 Qualis natura est causæ principalis, talis quoque natura est appellationis.
- 3 Appellatio ab uno litigantium interposita, reliquis quoque confortibus prodest. *vid. amen l. 10. §. 4. ff. de Appell. & t. r. C. si unus ex plur. appell.*
- 4 Quoties sententia a qua in instantia appellationis confirmatur, toties causa ad judicem a quo remittitur.
- 5 Quoties sententia a qua in instantia appellationis reformatur, toties causa penes judicem superiorem manet.
- 6 Favor defensionis cancellis fatalium se includi non patitur.
- 7 Quicquid appellanti potest tribuere Judex, illud multo magis potest attribuire pars adversa.
- 8 Quicquid in instantia prima vel est rejectum vel neglectum, illud per remedium Appellationis reparari nequit.
- 9 Judex semel gravans sæpius præsumitur gravaturus.

CAPVT XXX.

De

REMEDIIS CONTRA SENTENTIAM ANOMALIS.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Remedia anomala quadam? 3. In integrum restitutio quid? 4. Quotupliciter petitur? 5. Actorum revisio quid? 6. Quando conceditur? 7. Supplicatio quid? 8. Querela nullitatis quid? 9. Quod modum proponitur? 10. Quid si per modum actionis proponatur?

P 3

Tan-

T Andem sequuntur remedia anomala, puta

f) In integrum restitutio,

g) Actorum revisio,

h) Supplicatio,

i) Querela nullitatis.

VI. *In Integrum restitutio* est beneficium juris prætorium subsidia-
rium, quo quis contra sententiam latam ex causis in iure ap-
probatis in pristinum statum reduci desiderat.

Petitur illa

vel Per breuem manum, intra decendium,

vel Ex professio intra quadriennium.

Ita tamen, ut prima species cum Leutatione vel Appellatione sæ-
pe cumuletur.

VII. *Actorum revisio*, est remedium juris extremum, quo is, cui a-
liud remedium non competit, intra decendium petit, ut a-
cta denno revideantur, & sententia hoc vel illo modo corri-
gatur.

Sicuti vero hæc per se nec effectum suspensivum, nec devolutivum
habet.

Ita aliter quoque non conceditur,

Quam si victus per omnia sententiæ publicatæ satisfecerit,

vel Solvendo,

vel Judicialiter deponendo.

VIII. *Supplicatio* est beneficium juris, quo quis in quacunque cau-
sa gravatus, ad principem territorii provocat, ut acta ad se
avocet, & in causa rescribat.

IX. *Querela nullitatis* est beneficium juris, quo quis sententiam vi-
tio visibili laborantem ex capite nullitatis impugnatur, peten-
do, ut sententia ista cassetur & annulletur.

Proponitur hæc

vel Separatim,

vel Conjunctim.

Conjunctim cum

vel Appellatione,

vel Leutatione.

Separatim

vel incidenter, intra decendium,

vel Ex professio, intra 30. annos,

DE REMEDIIS CONTRA SENTENT. ANOMAL. 119

Ita tamen, ut ultimo casu, qui querelam movet,
Aute omnia 50. Thaleros in casum succumbentiæ deponere debe-
 at. *Ord. Pol. Ren, Cap. 44. §. 1.*

NOTABILIA.

- 1 Quod restitutio in integrum etiam in ipsa executione opponi possit, modo causa restitutionis in continenti docere queat.
- 2 Quod restitutio semel petita & denegata, denuo ex eadem causa peti nequeat.
- 3 Quod contra sententiam in possessorio summarissimo latam nulla detur restitutio.
- 4 Quod contra omissam & neglectam injuriarum actionem restitutio denegetur.
- 5 Quod Judex ex officio restituere nequeat, licet causa restitutionis ex actis appareat, & in sensus incurrat.
- 6 Quod moribus Saxonis uxor Curatorem non habens contra lapsum fatalium restituatur in integrum
- 7 Quod minor habeat electionem, an contra Curatorem remedio ordinatio, an contra tertium restitutionis beneficio experiri velit.
- 8 Quod propter lationem in pretio affectionis nulla detur restitutio. *V. tamen l. 35. ff. de minor.*
- 9 Quod restitutio ob impedimentum per dolum adversarii causatum concessa non saltem ad damnum emergens, sed etiam ad lucrum cessans extendatur.
- 10 Quod restitutio per statum simpliciter prohibita, non intelligatur prohibita in eo casu, ubi minor agit de damno vitando.
- 11 Quod restitutio prohibita in casu enormis lationis, censeatur tamen permessa ob enormissimam lationem.
- 12 Quod ubi locus est appellacioni, ibi regulariter beneficium revisionis denegetur.
- 13 Quod beneficium L. 4. C. de divers. temp. app. in actorum revisione cesset.
- 14 Quod revisionem actorum petentes, non saltem Juramentum revisionis, ut vocant, prestare, sed etiam certam summam in casum succumbentiæ deponere, aut ad minimum eo nomine cavere teneantur.

15 Quod

- 15 Quod nec a sententia mere interlocutoria revisio actorum concedatur, nec revisionis revisio permittatur.
- 16 Quod si quis Appellationem moveat, & isti querelam nullitatis cumulando adjungat; postea vero soli appellationi inhæreat, & nullitati renunciât, ad depositionem 50. thalerorum in casum succumbentiæ non teneatur.
- 17 Quod remedium nullitatis nunquam coram iudice delegato, sed immediate statim coram delegante opponi & deduci debeat.
- 18 Quod licet remedium nullitatis, quatenus per modum Actionis proponitur, non nisi post 30. annos regulariter præscribatur; hoc tamen fallat, si causa principalis, de qua sententia lata est, breviori spatio circumscribatur.
- 19 Quod deserta appellatione non statim quoque nullitas deserta sit, nisi cumulativè proposita fuerit.
- 20 Quod quamvis nullitas ex defectu citationis, vel jurisdictionis oriens sit omnium maxima; attamen illa per spontaneam comparitionem absque protestatione factam consolidetur.
- 21 Quod supplicationis remedium locum non inveniat, nisi in casibus, ubi nullum aliud juris remedium superest.
- 22 Quod ubi supplicatio semel electa, ibi postea poenitere, & ad appellationem recurrere non liceat.

AXIOMATA.

- 1 In quibus causis non admittitur appellatio, in illis nec admittitur supplicatio.
- 2 Contra delicta prætor non restituit.
- 3 Privilegiatus contra æque privilegiatum non gaudet beneficio restitutionis.
- 4 Quicquid temporis supererat defuncto, illud quoque quoad restitutionem prodest heredi.
- 5 Quoties causa est individua, toties beneficium restitutionis minoris etiam majoribus prodest.
- 6 Restitutio semel denegata ex alio capite denuo peti potest.
- 7 Contra facta parentum non datur restitutio, nisi parentes dolose egerint,
tutelam liberorum gesserint Nov. 155.
Liberi abstineant ab hereditate parentum.

- 8 Contra decreta principum non datur restitutio, nisi sub- & ob-
reptitie impetrata sint.
9 Restitutione impetrata, omnia ab utraque parte reducuntur in
pristinum statum.
10 Restitutione denegata, omnia manent in statu quo, ac si nun-
quam restitutio petita.

CAPVT XXXI.

De

EXECUTIONE SENTENTIÆ.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Executio quid? 3. Circa illam que perpendenda? 4. Qua-
namejus antecedentia? 5. Quenam concomitantia? 6. Quae consequen-
tia? 7. Quae Contrariantia? 8. Quibus modis Executio suspenditur? 9.
Quibus modis in totum tollitur? 10. An Iudex, qui sententiam non
tulit, tamen exequi possit? 11. Pactum executivum quid sit? 12. Consi-
rurio liquidi quid? 13. Quid in se continet? 14. Expensa in genere
quotuplices? 15. Expensa litis quotuplices? 16. Quenam remedia con-
tra iudicis moderationem? 17. Monitorium de solvendo quid continere
debeat? 18. Quae cautela circa monitorium de solvendo? 19. Obiecti
executionis nominatio quid? 20. Assignatio quid? 21. Immissio quid?
22. Missio ex primo decreto quando non est necessaria? 23. Pignorum
captio quid? 24. Quis ordo in ea observandus? 25. Taxatio quid?
26. Quae ejus requisita? 27. Subbatio quid? 28. Quotuplex? 29. Li-
citatio quid? 30. Superlicitatio quid? 31. Superlicitaturus ad quid te-
neatur? 32. Quid si Creditor ipse liciteatur? 33. Adjudicatio quid?
34. Judicialis depositio quid? 35. Quinam ejus effectus? 36. Classifica-
tio quid? 37. Distributio quid? 38. Executio quomodo legitime fiat?
39. Quenam ab Executione eximantur?

Sententiam tandem, postquam vires judicati accepit, sequitur
executio. l. 15. ff. de re jud.
Executio est actus, quo Iudex parti victrici succurrit, adigen-
do fictum, ut judicatis per omnia satisfaciatur.
Hac ut accurate cognoscatur, perpendenda sunt ejus

a) Ante-

- a) Antecedentia,
- b) Concomitantia,
- c) Consequentia,
- d) Contrariantia.

Ad antecedentia pertinet

- a) Iudicatum,
- b) Pactum executivum;
- c) Constitutio liquidi,
- d) Iudicis moderatio,
- e) Monitorium de solvendo,
- f) Iteratum monitorium cum eventuali termino executionis.

Ad concomitantia spectat

- g) objecti Executionis nominatio,
- h) Assignatio,
- i) Immissio.

Ad consequentia refertur

- k) Pignorum Captio,
- l) Immobiliū taxatio,
- m) Subhastatio,
- n) Licitatio,
- o) Superlicitatio,
- p) Adjudicatio,
- q) Judicialis depositio,
- r) Classificatio,
- s) Distributio.

Contrariantia sunt ista Remedia Juris, per quæ Executio vel suspenditur, vel tollitur.

Suspenditur Executio per

- 1) Exceptionem deficientis liquidi.
- 2) Productionem Moratorii.
- 3) Interventionem alterius.
- 4) Bonorum Cessionem.
- 5) Principis Prohibitionem.
- 6) Beneficium Competentiæ.
- 7) Exceptionem nimis angusti termini.

8) No-

- 8) Novationem.
 9) Pactum de non petendo intra certum tempus.
 10) Interpositam Appellationem.
Tollitur Executio per
 11) Solutionem.
 12) Compensationem.
 13) Dationem in solutum.
 14) Pactum de non petendo in perpetuum.
 15) In integrum restitutionem.

I. *Judicatum*. Hoc licet ab alio Judice latum,
 Attamen ab hoc Executioni mandari potest,
 Cum Judex causæ, & Judex Executionis sæpe differant,
Imprimis, Si præcesserint literæ requisitoriales.
 II. *Pactum Executivum*. Hoc ita dictum est,
 Quod Reus absque prævio processu statim se submisit,
 In Casum, Si obligationi suæ debito modo non satisfecerit,
 Quorsum & Pactum L. 3. Cod. de pign. merito referendum.
 Quamvis in causis Cambialibus etiam sine hoc pacto Executio de-
 cernatur.

III. *Constitutio Liquidi*, est actus judicialis, quo victor ea, quæ per
 judicata obtinuit, ex Actis ordine extrahit, & judici eum in
 finem exhibet, ut parti adversæ ante Terminum Executionis
 communicentur.

Hæc uti in se continet
 Sortem, Usuras, Expensas.
 ita Expensæ, quas Victor præten- dit, sunt
 vel Fructuum, vel Rerum, vel Litis
 Expensæ Litis autem rursus
 vel Terminum,
 vel Instantiæ,
 vel Retardati Processus,
 vel Totius causæ.

Quæ ubi excedunt 10. thaleros, per decretum moderandæ.
 Alias si infra 10. thaleros sunt, Judex eas ex officio moderatur.

IV. *Judicis Moderatio*. In qua si quis acquiescere nolit,
 Poterit contra eam
 Q² Vel

vel appellare,

vel ad acta provocare,

vel ad iuramentum sese offerre.

Ubi vero Liquidans confuse & sine allegatione Actorum liquidavit,

Interloquendo Iudex decernit, ut aliam liquidationem offerat.

V. *Monitorium de solvendo*. Hoc est tempus arbitrarium contineat,

Caveat tamen iudex, ne sit nimis angustum,

Imo & prorogationem concedat, si nulla subit debitoris calumnia.

VI. *Itemum Monitorium de solvendo*.

Hoc est pro arbitrio Iudicis fieri possit

vel cum, vel sine Eventuali Executionis Terminol

Artamen melius sibi consultit Iudex, si talem Terminum adjiciat,

Ne pars Viltrude protracta iustitia conquerendi causam nanciscatur.

VII. *Obiecti Executionis Nominatio* est actus, quo victor in ipso Terminol Executionis, rem illam, in quam executionem fieri intendit, iudici designat, petendo, ut Registratura desuper ad Acta conscribatur.

III. *Assignatio* est actus, quo Creditor in certum Bonum immobile debitoris per primum Decretum immittitur, eum in finem, ut ipsi a die factæ immiſſionis pignus pratorium competat.

IX. *Immiſſio* est actus, quo Creditor in Bonum immobile debitoris assignatus, mediante secundo Decreto immittitur, eum in finem, ut capiat veram immiſſionem.

Sicuti autem prima Miſſio moribus necessaria non est,

Ubi Creditori ex Instrumento jam jus Reale competit,

Cum Pignus Pratorium & Judiciale in effectu convenient,

Ita, quæ in Decretis his adjudicata, sunt Usuræ & Expensæ,

Etiā postea moto formali concursu, Creditori debentur,

Licet Massa ad omnium Creditorum Satisfactionem non sufficiat.

X. *Pignorū Captio* est actus, quo res debitoris propriæ, mobiles & moventes per apparitores apprehenduntur, & in iudicio deponuntur,

Observato illo ordine quem l. 15. ff. de re iudic. præscribit,

In

In tantum, ut Iudex illum invito Reo immutare nequeat,
 XI. *Taxatio* est actus, quo a viris peritis & juratis pretium rei
 immisæ constituitur, tam in eum casum, si pro parata pecunia
 veneat, quam si ad Terminos vendatur.

Hæc ut de jure constet, nec olim impugnari possit,
Necesse est ut expediatur,

- 1 Præsente Iudice,
- 2 Citatis iis, quorum interest,
- 3 A viris hujus rei peritis,
- 4 Juramentum obstrictis,
- 5 Singulis Partibus rei taxandæ specialiter expressis.

XII. *Subhastatio* est actus, quo res taxata mediante schedula publi-
 ce ad vendendum exponitur, hac Lege, ut qui licitari in-
 tendit, intra quatuor septimanas a momento affixionis com-
 putandas, vel in scriptis sese offerat.

Hæc uti est
vel Generalis, ubi nemo adhuc licitatus est,

vel Specialis, ubi licitator certus jam extat,

Ita ut Licitatoris nomen exprimatur necesse non est,

Modo sumtus novæ licitationis suppeditet,

Et aliquando, imprimis si non sit possessionatus

vel juramentum malitiæ præstet,

vel certam summam in casum poenitentiae deponat.

XIII. *Licitatio* est actus, quo quis vel in scriptis, vel ortenus cer-
 tum pretium pro re subhastata offert, petitque, ut de no-
 bilivo specialiter subhastetur.

XIV. *Superlicitatio* est actus, quo quis ultra pretium licitatum ma-
 jus pretium adhuc offert, petendo, ut denuo specialiter sub-
 hastetur.

Hæc uti sæpius contingere potest,

Modo nulla fraus, collusio, vel malitia subsit,

Alias enim consultum erit, ut superlicitaturus cogatur

Vel juramentum malitiæ præstare,

Vel certam pecuniæ summam in casum poenitentiae deponere.

Ita si nemo reperiat, qui licitetur,

Tunc Creditor ipse licitari non prohibetur,

Non tamen aliter, quam ut integrum pretium deponat,
Sine ulla detractioe Crediti, quod prætendit,
Nisi forte alii Creditores desint, vel consentiant,
Salvo interim Debitori manente Jure Reluicionis.

XV. *Adjudicatio* est actus, quo res subhastata clapso fatali, illi, qui vel ultimo licitatus est, vel primo licitanti, idem pretium offerenti & jus protimiseos exercenti, prætitis præstandis addicatur.

XVI. *Judicialis Deposito* est actus, quo pecunia ab eo, cui res subhastata adjudicanda, in omnium Creditorum securitatem in una summa deponitur, dato desuper brevi attestato, & Recessu adjudicationis,

Fundata illa est in *L. 19. C. de usur.*

Ac operatur id, ut non saltem cursus usurarum sistatur.

Sed etiam periculum fortis in Creditores transferatur,

Prætereà deponens a periculo devaluationis liberetur.

XVII. *Classificatio* est actus, quo Judex Creditores invicem concurrentes in certas Classes ratione prætensionum ponit, sententiamque desuper publicat.

XIIX. *Distributio* est actus, quo per sententiam solennem, bona debitoris, in quantum sufficiunt, inter creditores diversi ordinis distribuuntur,

Quemadmodum autem contra Executionem nullum Remedium admittitur.

Modo fuerit legaliter & ordine decreta.

Nam præposterationem & excessum Executionis impugnare licet,

Im; quo Executio legitime facta dicatur, requiritur, ut fiat in

a) Mobilia,

d) Immobilia,

b) Moventia,

e) Actiones. *vid. L. 15. §. 2. ff. de re*

c) Nomina,

jud.

In tantum, ut illa, quibus debitor ad vitæ sustentationem utitur,

Tamdiu ab Executione eximantur;

Quamdiu aliae res ad solvendum sufficiunt,

Alias illis deficientibus in subsidium teneantur.

NOTABILIA.

i Quod in Instantia Appellationis, si prior sententia sit reformata,
 Judex

- Judex Appellationis ipse exsequatur, si vero confirmata, Acta primæ Instantiæ, una cum Judicatis secundæ Instantiæ judici a quo ad exsequendum remittantur.
2. Quod si pars Victrix vel in Termino Executionis non compareat, vel obiectum Executionis non determinet, Terminus pro circumducto habetur.
 3. Quod omnis Exceptio Peremptoria in retro Actis antea non opposita, contra ipsam executionem adhuc opponi possit, modo sit in continenti liquida.
 4. Quod in casu, ubi tertius contra Executionem propter suum Interesse particulare intervenit, Executio tamdiu suspendatur, donec super Interventione cognitum & judicatum fuit.
 5. Quod tamen si Victor sufficientem cautionem de restituendo accepto in casum succumbentiæ præstiterit, non obstante Tertiæ Interventione, nisi sit in continenti liquida, in se satis fundata, executio nihilominus expediatur.
 6. Quod illi, qui præter suum dolum & culpam ad paupertatem reducti sunt, atque adeo beneficio competentis fruuntur, in solidum excuti nequeant.
 7. Quod ad beneficium cessionis nemo admittatur, nisi prius casus fortuitos docuerit, juratam specificationem ediderit, & omnia sua bona realiter in solutum obtulerit.
 8. Quod non obstante moratorio, Creditores tamen contra debitorem usque ad executionem agere possint.
 9. Quod debitori ejusque heredibus, si bonum immobile uni ex creditoribus subhasta fuerit addictum, competat hoc singulare beneficium, ut intra annum & diem, oblato pretio, & impensis meliorationis, illud reluere possit, licet Creditor ille rem in alium rursus transtulerit.
 10. Quod consultum sit pro debitore, ut in Casu intendendæ reclusionis judicialiter protestetur, ne Creditor durante anno reclusionis expensas faciat in rem addictam, sub poena jacturæ.
 11. Quod si certa res oppignorata sit, in illam ante omnia executio fieri debeat, in subsidium vero demum in alias res ad debitorem pertinentes,

12. Quod

- 12 Quod si debitor res suas malitiose occultet, iuramentum malitiæ præstare teneatur.
- 13 Quod si ultimus Licitator pretium oblatum intra Terminum Legalem solvere non possit, res sub hasta comparata, vel in contumaciam ipsi adjudicanda, vel ipsius sumtibus & periculo denuo subhastanda sit.
- 14 Quod jus primæ licitationis, non nisi consensu Creditorum & Judicis in alium transferri possit.
- 15 Quod in casu, ubi quis superlicitatus est, si hunc superlicitationis poeniteat, prior cogi nequeat, ut pro pretio oblato rem subhastatam retineat.
- 16 Quod si actio Realis in Judicio domicilii instituta sit, Judex causæ judicem rei sitæ pro decernenda Executione in subsidium requirere debeat.
- 17 Quod coram judice ad exequendum requisito nullæ admittantur Exceptiones Peremptoriæ, etiamsi in continenti doceri possint.
- 18 Quod sicuti debitor bona sua in fraudem Creditorum alienaverit, Executio etiam contra tertium possessorem decerni & expediri possit.
- 19 Quod si ultimus licitator in exsolvendo pretio cesset, omne periculum interim ad ipsum spectet.
- 20 Quod Immissio sive factio partis, sive judicis impedita pro realiter facta habeatur.
- 21 Quod in causa ubi nemo licitatur, Creditor, qui Taxationem petiit, & obtinuit bona taxata pro pretio statuto in solum accipere teneatur.
- 22 Quod si inter primum & ultimum Licitatorem ratione Juris Prælationis controversia oriatur, & pro primo decidatur, ultimus verò contra hanc decisionem, Appellationem interponat, deinde Appellationi suæ rursus renunciât, forte ob belli vel pestis incidentem calamitatem, hic quidem liberetur, perditis pecuniis succumbentiæ, & refusus expensis retardati processus, primus tamen nihilominus in nexu maneat.
- 23 Quod si factio & mora debitoris adjudicatio impedita fuerit, veluti

- luti per interpositam Appellationem, Leutationem &c.
 Licitator a periculo casus fortuiti merito liberetur.
 24 Quod jus relutionis debitori contra Creditorem competens, in
 adjudicatione rerum mobilium locum non inveniat.
 25 Quod Creditor bonum immobile ipsi adjudicatum debitori ob
 beneficium relutionis restituens de fructibus interim perce-
 ptis respondere non teneatur.
 26 Quod debitor reluens sua bona, cum non adsit causa nova ad
 Laudemium præstandum non obligetur.

AXIOMATA.

- 1 Ab Executione non est inchoandus Processus.
 2 Ubi nullum Judicatum, ibi nulla Executio.
 3 Sumtus Executionis redundant in Debitorem.
 4 Quæcunque res non possunt expresse hypothecari, illæ nec re-
 gulariter possunt executioni tradi.
 5 Contra Executionem & Cambium nihil operatur Moratorium.
 6 Qui resistentem privata autoritate exequitur, in crimen fractæ
 pacis incidat.
 7 Contra venditionem sub hasta non datur restitutio. *l. 5. C. de fid.
 & jur. Hast.* quæ tamen intelligenda saltem de venditione sub
 hasta, ob debita fiscalia, cum hic duo concurrant æque pri-
 vilegiati; unde si ad hastam pervenerint bona minoris pro-
 pter debita non fiscalia seu communia omnino dabitur ipsi
 restitutio; Nam fiscus vendens nomine creditorum, non po-
 test plus Juris habere, quam seipse minor etiam cum decre-
 to magistratus vendidisset, *Conf. Ant. Matth. de auction.*
 8 Quæ veniunt ad executionem, non immutant dispositionem.
 9 Frustra sententiæ feruntur, si executioni non mandantur.
 10 Electio unius remedii executivi non præcludit viam aliis, si per
 prius Victori non fuerit satisfactum.
 11 Omnis Immissio intelligitur facta sub clausula; *salvo jure tertii.*
 12 Interest Reip. ne autoritas hastæ publicæ destruat.
 13 Jus Relutionis debitori competens in extraneum transferri ne-
 quit.
 14 Quæ contra communem Juris Civilis rationem introducta, non
 sunt producenda ad consequentias. *l. 14. ff. de LL.*

15 Ordo exequendi a Lege præscriptus, invito debitore per Iudicem mutari nequit.

CAPVT XXXII.

De

PROCESSU SUMMARIO.

SUMMARIA.

1. Connexio. 2. Summarius Processus quid? 2. Quæ ejus partes? 4. Causa Summaria quot? 5. Ex quibus Fontibus ille oriantur. 8. Quanam ex persona Actoris? 7. Quanam ex litis quantitate? 8. Quanam ex causa qualitate? 9. Quanam ex morum diuturnitate? 10. An invito reo Causa mutari possit? 11. An consensu utriusque litigantium? 12. An Principis Rescripto? 13. Jure Saxonico quid circa Documenta singuliter introductum?

QUæ hæcenus tradita sunt, ad Processum Ordinarium spectant.

Nunc superest, ut de summario quoque Processu agatur.

Processus Summarius est, ubi rejectis procedendi solennitatibus consuetis de simplici & plano proceditur, observatis saltem illis, quæ ad substantialia pertinent, in tantum, ut in casu factæ responsionis negativæ, loco Probationis tantum nuda Demonstratio decerni debeat. Etsi vero de Numero Causarum summariarum DD. disputent, dum alii triginta sex; alii plures, vel pauciores esse contendunt, Attamen in eo omnes unanimiter conveniunt,

Quod statuunt, Processum Summarium dijudicandum esse ex
vel Persona Actoris, vel Litis Quantitate;
vel Causæ Qualitate, vel Morum Diuturnitate.

Ex Persona Actoris, si scilicet sint Causæ

- 1 Mercatorum,
- 2 Advenarum,
- 3 Miserabilium personarum,
- 4 Studiosorum,

5 Famu-

5 Famulorum,

6 Incarceratorum,

7 Rusticorum,

8 Spoliatorum.

Ex Litis Quantitate, si sint Causæ

9 Liquidationum.

10 Taxationis.

11 Minimæ.

12 Mulctarum.

Ex Causæ Qualitate, si sint Causæ

13 Matrimoniales.

14 Preliminare.

15 Possessionis.

16 Fiscales.

17 Tributorum.

18 Alimentorum,

19 Legatorum.

20 Fideicommissorum.

21 Salariorum.

22 Mercedis.

23 Dotis.

24 Fractæ pacis.

Ex Morum Dinturnitate, si Causæ sint

25 Tempore præteritura.

26 Cautionem concernentes.

27 Usurarum.

28 Pignorationum,

29 Attentatorum.

30 Præbendarum.

31 Decimarum.

32 Injuriarum.

33 Concurfus.

Quemadmodum vero quævis Causa in dubio habetur pro Ordinaria,
Ne alias Reo per indirectum salutaria Juris beneficia præseindantur,
Adeo ut Reo invito ex Ordinaria Actione non possit fieri Summaria,
Imo ne quidem ex Summaria contra ejus voluntatem Ordinaria.

Ita quin utriusque consensu Ordinaria Causa Summarie tractari possit, dubium non est.

Cum solemnitates processuales sint Juris Publici saltem permittentis.

Præterea & principis Rescripto Iudex cogi potest,

Uti in causa Ordinaria absque ullis ambagibus procedat,

Imprimis, si pars adversa, aliud Rescriptum non extraxerit,

Jure Saxonico id specialiter introductum est,

Uti Actor executivo summarie invito Reo agere possit,

Ubi fundamentum actionis per instrumentum guarentigiatum in continenti probare potest,

Licet sit Actio citra omne dubium Ordinaria,

Quia Saxones magis ad modum probandi, quam ad ipsam actionem respiciunt,

Cum Jure Civili omnia Documenta pertineant post L. C.

NOTABILIA.

- 1 Quod Actus Voluntariæ Jurisdictionis, nec non Actus Legitimi male a nonnullis ad Causas Summarias referantur, cum de illis nulla incidat controversia.
- 2 Quod actiones injuriarum propter injurias verbales, & leves, imprimis, si injuriæ ex calore iracundiæ ortum trahunt, ad Causas summarias quidem referri possint; reliquæ vero Injuriarum Species, præsertim si criminaliter agatur, pro Causis Ordinariis habendæ sint. *O. P. M. R. cap. 50. §. 2 & 10.*
- 3 Quod in casu, ubi Reus in Processu Ordinario Judicem rogat, ut is in causa summarie & absque strepitu Judicii procedere velit, Actor etiam hoc replicando acceptet, postea vero Reus hoc revocare velit, Iudex nihilominus summarie procedere debeat.
- 4 Quod si duæ distincte causæ in uno libello cummulentur, quarum altera est Ordinaria, altera vero Summaria, neutra ad se trahat alteram; sed in una qualibet, juxta naturam Processus, ipsi convenientis, Iudex pronunciare debeat.
- 5 Quod ea, quæ communiter dicuntur esse Juris Gentium in Processu, nequidem in Causis summariis negligi & omitti possint.
- 6 Quod Error Advocati, Causam sui natura summariam ordinarie

- rie tractantis, & solennem Litis Contestationem petentis, Principali præjudicare nequeat. *O. P. M. R. c. 28. §. 2.*
- 7 Quod si in Causa summaria, ubi nuda Demonstratio per Sententiam Actori injecta, ipse vel ejus Advocatus Articulos exhibitos nominaverit *Probatoriales*, cum *Demonstrativos* appellare debuisset; Rubrica hæc Producenti nihil adimat, & Productio nihil tribuat.
- 8 Quod vice versa si in Causa Ordinaria Producentis sub rubro posuerit: *Articuli Demonstrativi*, cum scribere debuisset, *Articuli Probatoriales* &c. propterea Probatio non possit haberi prodeserta. *Vid. pag. 3. pag. 127. seqq.*
- 9 Quod in casu, ubi Judex in causa ordinaria loco solennis probationis Actori injunxerit nudam probationem.
- 10 Quod in Saxonia Actor, ubi fundamentum actionis in continenti probare velit, etiam invito Reo ex Actione ordinaria facere possit summariam.
- 11 Quod in ducatu Magdeburgico omnis causa, etiam ordinaria, quantum possibile est, summarie tractari debeat.
- 12 Quod verba ista usitata: *Einlassung, Red und Antwort* / quæ a Saxonibus diversimode capiuntur, apud nos habeantur pro synonymis.
- 13 Quod in causis summariis, quales quales etiam sint, licet rem minimam concernant, leges Processuales tam quoad formalia quam materialia stricte observari debeant.
- 14 Quod causæ summariæ, si non scriptum libellum, tamen loco ejus communicationem registraturæ desiderant, salva alias reo exceptione non communicatæ intentionis.
- 15 Quod distinctio possessorii summarissimi in maximi & minimi præjudicii, nonnullis usitata, vi cujus illud ad ordinarium, hoc ad summarium processum referunt, nullius sit momenti, cum omne possessorium sui natura sit summarium.
- 16 Quod licet usufructuario non competat Jus aliquod proprietatis; ideo tamen ipsi petitorium non denegatur, cum actio confessoria sine dubio ad petitorium pertineat.
- 17 Quod distinctio negotiorum in b. f. & stricti juris quantum ad processum ordinarium vel summarium spectat, nullam præstet utili-

utilitatem, cum actio depositi sine dubio sit bonæ fidei, & tamen celerrime tractari debeat, *Add. L. penult. C. d. depos.*

- 18 Quod ista interventionis species, qua quis propter suum particulare interesse, absque animo alteri assistendi intervenit, ad causas summarias referenda sit, licet illa fiat in causa alias ordinaria.

AXIOMATA.

- 1 In dubio jura magis favent Reo, quam actori.
- 2 Quælibet causa tamdiu præsumitur ordinaria, donec probetur summaria.
- 3 Quoties jus publicum magis respicit utilitatem singulorum, quam Universalitatis, toties jus publicum pactis privatorum commode mutari potest. *l. 38. ff. de pactis.*
- 4 Inter mercatores non est disputandum de apicibus juris.
- 5 Cujus præjudicium vertitur, illius quoque consensus requiritur.
- 6 Quantum olim potuit expressa partium conventio, tantum hodie potest officii judicis nobilis imploratio.
- 7 Favor defensionis non patitur, ut ordinarii processus cancellis includatur.
- 8 Cujus est leges processuales ferre, illius quoque est circa easdem in una vel altera causa dispensare.
- 9 Causæ fiscales non patiuntur moram.
- 10 Quæ in alicujus favorem introducta, in odium ejus detorqueri non debent.
- 11 Quæ ad substantiam processus pertinent, ne quidem sub prætextu causæ summaria omitti possunt.

CAPVT XXXIII.

De

PROCESSU EXECUTIVO.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Unde processus executivus oritur? 3. Executivus processus quid est? 4. In quibus casibus ille locum habet? 5. Instrumenta guarantee-nata unde dicta? 6. Quæ Instrumentorum guarantee-natorum requisita?

7. Exe-

7. Executio processus in quibus casibus cesset? 8. Quid si iudex nihilominus executive procedat? 9. Quibus in casibus instrumentum referens absque relato executionem pariat? 10. Quando defectus cause debendi instrumento non nocet? 11. Documentum privatum an etiam executionem operetur, & quomodo? 12. Quid si Reus documentum privatum disiteri velit? 13. Quid si actor contra iuramentum diffensionis protestetur? 14. Quale remedium auctori superest, si reus disiteri velit? 15. Que cautela pro actore in libello executivo? 16. Quid si plura capita sint in libello, quam documento.

Quamvis regulariter in omni processu requiratur sufficiens cognitio, utpote quæ ex substantialibus processuum primum locum occupat,

In tantum, ut ab executione nunquam inchoandus sit processus, Licet Reus omni juris processui expressis verbis renunciaverit; Atamen dantur casus, ubi ad nudam implorationem executio statim decernitur,

Introduci Jure Saxonico, ad præsciendendas omnes litis ambages. Cum Jure Civili ne quidem ex instrumentis publicis statim decur executio.

Utpote quæ post L. C. ad Pro- & Reprobationem ibi referuntur.

Atque hinc ortus est peculiaris processus summario executivus appellatus.

Quemadmodum vero processus summario executivus in hac consideratione,

Est species processus, ubi non de jure petentis, vel debito, sed de ipsa executione agitur, ita ut iudicis officium non pro condemnando sed exequendo operetur,

Im locum non habet, nisi in istis casibus, ubi Reus habendus pro confessio.

Utpote si adsit

- a) Instrumentum publicum,
- b) Coram Notario & testibus confectum,
- c) Privatum recognitum,
- d) Confessio geminata extrajudicialis,
- e) Confessio judicialis.

Modo

Modo instrumenta, ex quibus executio petitur, sint Guarentigionata, Ita dicta, quod Guarentigia firmitatem plenam inferre credatur.

Quæ ut talia sint, requiritur communiter, ut

- 1) Nullo visibili vitio laborent,
- 2) Contineant personam Creditoris & Debitoris,
- 3) Diem & consulem,
- 4) Causam debendi specificam,
- 5) Obligationem perfectam & puram,
- 6) Non sit instrumentum referens.

Hinc cessat

- a) In obligatione naturali,
- b) In obligatione civili reprobata,
- c) In obligatione conditionata,
- d) In obligatione sub die, si dies nondum venit,
- e) In obligatione eventuali,
- f) In obligatione subsidiaria,
- g) In obligatione nullam causam debendi habente,
- h) In obligatione generalem debendi causam habente.

Adeo, ut Iudice nihilominus executive procedente,

Reo salva sit & Exceptio inversi ordinis procedendi & Appellatio;

Quamvis absurdum non sit, ut aliquando referens absque relato vim executivi processus nihilominus post se trahat,

Nimirum si

- vel Exceptioni deficientis relati in referente renunciatum,
- vel Tenor relati extractive insertus sit referenti,
- vel Jurato quis ad debitum in referente se obligaverit,
- vel Partem debiti jam solverit & pro residuo se obligaverit,
- vel Causa concernat Mercatores & oriatur ex mercatura,
- vel sit causa cambialis,

Nonnunquam etiam defectus causæ debendi non obest,

Scilicet si

- vel virtualiter insit,
- vel acceptæ pecuniæ mentio fiat,
- vel obligatio sit geminata,
- vel Judicialis accesserit confirmatio,
- vel exceptioni deficientis causæ renunciatum,

vel

vel juramento munita obligatio,
 vel consuetudine aut statuto aliud introductum,
 vel concernat causam Cambialem,
 vel agatur pro resto.

Interim cum documentum privatum non admittat executionem,
Nisi prius ab eo, contra quem producit, per totum fuerit recognitum,

Cum recognitio subsecuta demum inducat confessionem,
Hinc, ubi reus illud jurato diffitetur, sententia absolutoria sequitur,
Adco, ut licet actor contra juramentum diffessionis tempestive protestetur,

Locoque ejus ad comparisonem literarum sese offerat.

Atamen nihilominus reus ad juratam diffessionem admittatur,

Ne ex processu summario per istam comparisonem fiat ordinarius,

Non obstante, quod alias contra quodvis juramentum legale contrarii probatio admittatur.

Cum Jure Civili processus executivus plane fuerit incognitus,

Multo minus, quod per sententiam reo simpliciter recognitio injuncta fuerit,

Quoniam talis sententia est strictæ interpretationis & legaliter capienda,

Omnium minime, quod reus sit persona infamis vel similis.

Dum actor sibi imputet, quod hunc processum elegerit.

Hinc aliud remedium hisce & similibus casibus actori non superest,

Nisi ut refusus expensis alium processum instituat.

Ceterum caveat sedulo actor processu executivo experturus,

Ne plura capita libello suo forte inserat,

Quam ex instrumento Guarentigiatum in continenti apparent.

Alias ipsi non saltem, quoad illa, quæ aliena sunt,

Verum etiam quoad ista, quæ in documento clavis verbis continentur,

Per sententiam ordinaria injungetur probatio,

Imprimis, si reus loco recognitionis litem negative contestatur.

NOTABILIA.

1 Quod duæ pluresve actiones ex uno instrumento Guarentigiatum resultantes, licet diversæ prorsus naturæ sint, vel nullam connexionem

nexitatem inter se habentes, omnes & singulæ in uno libello executivo proponi possint, modo non sint sibi plane e diametro contrariæ.

- 2 Quod ex literis amatoriis, licet vel sanguine scriptæ, vel iuramento roboratæ, ad consummationem promissi matrimonii executive agi non possit; cum nihil inferant nisi sponsalia illicita & clandestina.
- 3 Quod ob injurias scriptas, si verba sint per se injuriosa, agi possit executive, licet ad pœnam corporis afflictivam vel carceris petiturum dirigatur.
- 4 Quod si in uno instrumento contineantur diversa debita, quorum dies partim venit, partim nondum venit, etiam ratione posteriorum petiturum simul absque ulla ineptitudine formari possit. Cum enim arrestum possit legitime imponi ratione debitorum futurorum: Cur non securitati meæ hoc modo possem prospicere, maxime cum illa debita, quorum dies jam venit, non solverit, adeoque præsumtio sit, eum quoque futura non sponte soluturum.
- 5 Quod licet in statuto quodam dispositum sit, ne contra instrumenta Guarentigionata ullæ admittantur exceptiones, quam solutionis & compensationis, tamen ideo exceptiones reliquæ, quæ virtutalem solutionem in se comprehendunt, ut transactionis, acceptilationis, pacti de non petendo &c. non excludantur *Conf. Ord. Proc. Ren. c. 47. §. 6.* Legislator enim non videtur excludere eas species, quæ in jure communi solutioni æquiparantur, statutum enim omne aut lex provincialis ita explicanda, ne contra dicat Juri communi, nisi appareat, legislatorem huic expresse renunciasse.
- 6 Quod etiam aliæ exceptiones peremptoriæ, quæ ex oculari instrumenti inspectione, vel ex substantialibus negotii requisitis fluunt, in processu executivo admittantur. *Ord. Proc. Ren. cap. 47. §. 6.*
- 7 Quod omnes exceptiones, quæ alias admittuntur in ipso termino executionis, multo magis in processu executivo admittantur.
- 8 Quod exceptio extensæ chartæ blancæ, si in continenti ex indicis

ciis probabilibus demonstrari possit, v. g. ex ipsa charta, vel ductu literarum, etiam contra instrumentum recognitum admittatur.

- 9 Quod Exceptiones contra Instrumentum Guarentigionatum sui natura admissibiles in Foro non aliter, quam si in continenti liquidæ, h. e. vel ex adversarii confessione, vel documentorum productione pateant, ad impediendam Executionem admittantur,
- 10 Quod tamen apud Saxones ad modum probandi in continenti nec testium depositio, nec juramenti delatio referatur.
- 11 Quod econtrario in Ducatu Magdeburgico contra Instrumenta Guarentigiata, licet executive inde agatur, non saltem in quacunque Judicii parte, sed etiam in ipso Executionis Puncto & Termino, juramenti delatio locum inveniat *Vid. O. P. R. cap. 29. §. 2. C. cap. 47. §. 9.*
- 12 Quod Editio Documentorum sicuti pars Probationis & Processus Ordinarii est, ita in Processu Executivo merito cesset, licet Reus illam urgeat, ad fundandam vel probandam Exceptionem.
- 13 Quod in casu, ubi Reus Documentum recognoscit sub clausula: *salvis Exceptionibus*; istas vero Exceptiones nominatim non exprimit, judex Sententiæ suæ salutarem restrictionem, seu vel *deren contra Instrumentum recognitum* zulässig/inferere debeat, sin minus declaratio petenda.
- 14 Quod Reo non comparente, non statim Executio expedienda, sed novus Terminus Recognitionis præfigendus, & ad istum sub pœna recogniti citandus sit, nisi ex Instrumento Publico clausulis Executivis munito agatur.
- 15 Quod Pactum l. 3. C. de pignor. licet Creditori non tribuat potestatem privata autoritate debitorem expellendi, imprimis si resistit, post se tamen trahat hunc effectum, ut contra debitorem emanentem statim realiter expediatur Executio.
- 16 Quod etiam Cessionarius executive agere non prohibeatur, modo se ratione juris cessi sufficienter legitimare possit.
- 17 Quod Actio Hypothecaria contra Tertium rei hypothecatae possessorem, siue ex titulo lucrativo siue oneroso illam acciperit,

- perit, si fundamentum ejus ex Instrumento Judiciali appareat, executive formari possit, in tantum, ut ipsi nec Beneficium Excussionis, nec divisionis profit. *Ord. Proc. Ren. c. 18. §. 3.*
- 18 Quod licet aliqua Actio sine omni dubio sit ordinaria, eo ipso tamen, dum fundamentum ejus ex Instrumento Guarentigionato in continenti probari potest, moribus Saxonie fiat Summario-Executiva.
- 19 Quod etiam in Concurſu Creditorum contra Curatorem bonorum ex chirographo obarati debitoris agi possit executive, ita tamen, ut ipsi saluæ maneant omnes Exceptiones Reales & Peremptorie, ex Negotii natura resultant, licet debitor illis non usus fuerit, aut iisdem plane in illo instrumento renuntiaverit.
- 20 Quod Exceptio non numeratæ pecuniæ, siue intra, siue post biennium opposita, contra Instrumentum Publicum, vel Privatum Recognitum, nihil operetur, nisi in continenti probari possit atque adeo onus probandi solutionem per modum Replicæ in Creditorem moribus nostris nunquam transferat.
- 21 Quod tamen Replica de non accepta pecunia contra Apocham a Creditore opposita post 30. dies, etiam moribus nostris non amplius attendatur.
- 22 Quod in Concurſu Creditorum Uxor illata sua per solam Mariti Apocham probare nequeat, nisi & reliqui Creditores aliud fundamentum probandi sua Credita, quam manum debitoris præ se non habeant, *Ord. Pr. c. 48. §. 2. §. 26.*
- 23 Quod licet mariti confessio de dote accepta sit judicialis, jurata, & longissima præscriptione munita, tamen exinde contra Creditores executive nec agi, nec excipi possit.
- 24 Quod si debitor personaliter ex Instrumento Guarentigato obligatus vel lite pendente, vel in fraudem Creditorum bona sua alienaverit, etiam contra tertium possessorem singularem ex tali instrumento executive agi possit.

AXIOMATA.

- 1 Instrumenta Guarentigiata continent & præsumptionem veritatis & justitiæ.
- 2 Omnis Exceptio ultioris indaginis in processu Executivo pertinet ad Reconventionem.

3 Ubi

- 3 Ubi deficit causa debendi, ibi deficit & Actio & Executio.
- 4 Fides Germanorum non patitur, ut contra claram literam Creditori injungatur probatio.
- 5 Quæ Instrumentum non canit, nec nos contare debemus.
- 6 Quoties Reus causam suæ possessionis habet ab eo, qui in Instrumento se realiter obligavit, toties Exceptio vulgaris: *non sum nominatus in Instrumento*, Excipienti non prodest.
- 7 Quæcunque Exceptio obstat Cedenti, illa obstat quoque Cessionario.
- 8 Cessio lite pendente facta est ipso jure nulla.
- 9 Quodcunque Instrumentum non est recognoscibile, illud nec est exigibile.
- 10 Instrumento non juvatur, qui in instrumento non nominatur.
- 11 Qui Instrumentum agnoscit pro se, debet etiam illud agnoscere contra se.
- 12 Omnis efficacia Instrumenti Privati dependet a Recognitione.
- 13 Qui manum suam negat, & vincitur, omni juris beneficio indignus est. *Aurb. contra Cod. de N. N. P.*
- 14 Quæcunque Probatio requirit tractum temporis, illa non potest dici Probatio in continenti.

CAPVT XXXIV.

De

PROCESSU POSSESSORII
SUMMARISSIMI.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Judicium ratione Originis quoduplex? 3. Judicium Reale quomodo subdividatur? 4. Possessorium Judicium quoduplex? 5. An non omne Possessorium sit summarium? 6. An detur speciale Possessorium reservanda possessionis? 7. Divisio Summariissimi in magni & parvi præjudicii nullius momenti. 8. An Petitorium cum Possessorio in uno scripto cumulari possit, & quomodo? 9. Jura qua ratione in Possessorio

rio allegari possint? 10. In Possessorio quibus testibus credatur? 11. An & subditi admittentur in Causa Domini, & quomodo? 12. An Pars Adversa citanda? 13. An Juramenti Delatio in Possessorio Summariissimo locum habeat? 14. Inhibitionis Penalis effectus unde pendeat? 15. Ubi illa Inhibito insinuanda?

Quemadmodum inter cæteras Judicii Divisiones eminet ista. Quia ratione Causæ Efficientis & Originis dispesci solet in Reale, Personale, & Mixtum,

Fundata clavis in §. 20. 7. de Action.

Cum alias & ratione objecti non desint Judicia Mixta,

Quibus & rem & pœnam simul ab adversario persequimur.

Ita Reale rursus ratione Finis est

vel Possessorium, ubi agitur de Possessione acquirenda, retinenda, restituenda.

vel Petitorium, ubi agitur de Jure Reali.

Possessorium rursus

vel Ordinarium, ubi agitur de actibus antiquæ possessionis.

vel Momentaneum, ubi agitur de actibus ultimæ possessionis.

Nam quavis in oppositione ad Petitorium omne Possessorium sit summarium,

Utpote in quo de simplici & plano absque strepitu proceditur,

At tamen in oppositione ad se invicem unum altero est celerius.

Quo respectu antiquum dicitur Ordinarium, & Momentaneum vocatur summarium.

Imo & nonnunquam summariissimum ac Præsentaneum.

Cum stylus Curie hæc vocabula pro synonymis hætenus receperit.

Equidem sunt, qui quartum genus summariissimi non saltem statuunt,

Illud de conservanda Possessione speciali nomine appellantes,

Sed etiam illud in magni & parvi præjudicii subdividunt,

At si sciri Interdictum Pro Conservanda, cum interdicto pro retinenda possessione coincidit.

Ne Entia Moralia præter necessitatem multiplicentur,

Ita omne summarium in se consideratum parvi momenti est,

In oppositione vero ad petitorium per accidens fieri potest magni momenti.

Nimi-

Nimirum si per sententiam in summario latam Petitorio fieret præjudicium.

Cæterum cum omne Petitorium tendat ad possessionis! restitutionem.

Sive ille possideat naturaliter, sive dolo possidere desierit,

Hinc Remedium retinendæ cum Petitorio cumulari nunquam potest,

Econtrario, acquirendæ & recuperandæ Remedia commode cumulari queunt,

Hoc extra controversiam interim manet.

Jus, Titulum, vel Contractum ad Petitorium pertinere,

Atque adeo in Possessorio male & inconsulto allegari,

Nisi clausula: *de non intromittendo in Petitorium* statim adjiciatur.

Quamvis vero in summariissimo etiam testibus non juratis credatur.

Imprimis, si alias intuitu sui Officii jam Juramentum præstiterint,

Imo etiam unicus testis juratus pro tuenda possessione sufficiat;

Præterea quoque subditi in Causa Domini ut testes admittantur,

Modo juramentum, quo Domino obstricti sunt, ad hunc actum ipsis fuerit relaxatum,

Atamen cautius agit, qui a suis testibus juramentum præstari curat,

Insimulque illos super certis articulis examinari laborat.

Dum eo ipso Juxta eo facilius in suas partes moveri potest.

Interim sicuti necesse non est, ut Articuli Parti Adversæ communiceantur,

Multo minus, ut ista ad videndum jurare vel dandum Interrogatoria citetur;

Ita, quin ob defectum testium in summariissimo juramenti delatio locum habeat, nullum dubium est,

Præferim, si neuter litigantium testes pro se habeat,

Cum necessitas exempta sit a Lege,

Ac Juramenti Delatio sit vera, licet extraordinaria, probatio.

Tandem, cum omnis efficacia Inhibitionis Pœnalis dependeat a Legali insinuatione.

Quoniam in effectu perinde est, an illa plane non, an non legitime insinuata,

Hinc illa deficiente, nec contumaciæ accusatio nec poena exactio Locum invenit.

Licet

Licet etiam ista Inhibitio aliquoties repetita, & poena aucta fuerit. *Ita tamen*, ut sufficiat, citationem in loco habitationis insinuatam esse,
Si forte inhibitus absens vel ratione Fori privilegiatus sit.

NOTABILIA.

- 1 Quod actio personalis, qua talis, nec ad Iudicium petitorium nec possessorium referri queat.
- 2 Quod licet sententia ista, quæ statuit, petitorium quoque cum possessorio retinendæ possessionis cumulari posse, a quibusdam dicatur esse vera, sicut Evangelium, attamen a Baldo vocatur ita falsa, ut Judas Ischariot.
- 3 Quod instituto petitorio, Iudex non possit cognoscere super possessorio, licet ex actis appareat, vel clausula salutaris libello adjecta sit. *dissent. Schwendendorff. ad Fibig. p. m. 12. - 15.*
- 4 Quod instituto possessorio Iudex pronunciare possit super petitorio, si de ejus justitia ex actis in continenti constet, & clausula salutaris libello sit adjecta, quia possessorium Iudicium habet naturam Iudicii inter-mittici, quo non opus est, ubi de principali nulla remanet controversia.
- 5 Quod tamen intermisso Possessorio ab Implorante recurri possit ad Petitorium, refusus refundendis, & vice versa.
- 5 Quod in Possessorio Summariissimo cessent omnes Exceptiones Dilatoriae & similes.
- 7 Quod licet in Possessorio Summariissimo nec de justa, nec de injusta, sed saltem de turbata possessione queratur, attamen injusta possessio tunc nihil operetur, si quis possessionem ab ipso adversario, vi, clam, vel precario nactus fuerit, & hic vitium possessionis allegatæ in continenti probare possit.
- 8 Quod in casu, ubi Implorans a parte sui ultimam possessionem, a parte adversarii turbationem in continenti deduxit, merito Mandatum Poenale sine clausula decernatur.
- 9 Quod tamen nihilominus, ubi inhibitus factum suum aliquo modo postea justificat, Mandatum Poenale in simplicem Citationem resolvatur.
- 10 Quod tamen in Causis Criminalibus ejusmodi. Mandata f. c. vel plane

plane non decernantur, vel de facto decreta ad Demonstrationem Partis adversæ rursus cassentur.

- 11 Quod si tamen in Causis Criminalibus vel statim ab executione incipiatur, vel aliis modis prorsus nulliter procedatur, tunc non obstante Causa Criminali Mandata ejusmodi recte decernantur.
- 12 Quod quamvis contra Inhibitionem Pœnalem nulla admittatur Leuteratio vel Appellatio, imprimis, si ista aliquoties reiterata fuerit; atramen contra sententiam super inhibitione latam, eadem non denegetur.
- 13 Quod tamen & contra ipsam Inhibitionem, si illa contra Formalia Processus impingat, forte quod in casibus non inhibitiuis emanaverit, & Leuteratio & Appellatio locum habeat.
- 14 Quod inhibitus vel factum suum intra certum Terminum justificare, vel inhibitioni præcise parere teneatur, alias in pœnam promeritam condemnabitur, licet postmodum jus suum deducere velit & possit.
- 15 Quod in casu plurium Inhibitionum a pœna dictitata Inhibitus liberetur, si saltem ultimæ Inhibitioni moram gesserit, & Adversario expensas restituerit.
- 16 Quod si ad docendam paritionem certus Terminus sit præfixus, & Implorans in isto Termino non compareat, accusata ejus contumacia, inhibitiio Pœnalis rursus cassetur, & ille in expensas Terminii condemnatur.
- 17 Quod in casu, ubi Inhibitio plura continet capita, absurdum non sit, ut facta Inhibiti justificatione in aliquibus decreta inhibitiio cassetur, in aliquibus vero confirmetur, annexa interim expensarum compensatione.
- 18 Quod si uterque litigantium in ultimo actu possessionis se fundet, vel sequester constituendus, vel ocularis inspectio decernenda, vel super meliore demonstratione interloquendum sit.
- 19 Quod contra ejusmodi pœnales inhibitiones nihil operetur, licet quis vel autorem nominaverit, vel litem ipsi denunciaverit, imo etsi nominatus confiteatur, se turbationem mandasse, & litem in se suscipere velit.
- 20 Quod licet interveniendo verus dominus rei turbatæ inhibito

T

adfi-

- adssistat, & jus suum reale in continenti doceat, tamen hic vel possessionem ablatam restituere vel pœnam dictatam luere debet.
- 21 Quod Locator, qui conductorem propria autoritate dejecit, ipsum non obstante pacto executivo, in continenti restituere, ac eo nomine per omnia satisfacere teneatur, licet conductor intra duplicatum terminum non solverit, vel alias contractui non satisfecerit.
- 22 Quod licet probatio non factæ partitionis tam per testes quam documenta fieri possit; illud tamen non procedat, si rotulus testium ab ipso sculteto ejus, qui inhibitus erat, conscriptus fuerit.
- 23 Quod si per implorantem steterit, quo minus inhibitus partitionem præstare potuerit, paritio in effectu pro facta habeatur.
- 24 Quod in casu confirmatæ prohibitionis regulariter pro inhibente; in casu vero cassatæ inhibitionis, pro inhibito sit interimistice pronunciandum.
- 25 Quod in novis operis nunciatione nuncitatus in pœnam dictatam incidat, si contra inhibitionem ædificando pergit, licet inhibitio non ipsi, sed ejus domesticis, vel opificibus in novo opere laborantibus, insinuata fuerit, nisi mediante juramento obtinere possit, si ignorasse tenorem inhibitionis.
- 26 Quod licet inhibitus, postquam per sententiam declarationem in multam promeritam condemnatus est, nec leutare, nec appellare, nec jus suum deducere possit; attamen si multa nimis excessiva & contra solitum judiciorum ordinem posita sit, ad superiorem, vel actorum transmissionem provocare possit.
- 27 Quod in casu ubi alicui quid inhibitum sub pœna arbitraria, nullo adjecto certo quanto, contra inhibitum nulla decerni possit executio, etiamsi non paruerit.
- 28 Quod pœna defuncto dictata ab hæredibus exigi nequeat, licet defunctus inhibitioni non paruerit,
- 29 Quod fisco ratione pœnæ promeritæ in bonis inhibiti nec jus aliquod tacitæ hypothecæ, nec jus prælationis competat Aliiter in Ord. Proc. c. 48. §. 2. §. 3.

30 Quod

- 30 Quod si alicui injuncta sit probatio partitionis & paritio consistat in factis negativis, non imploratus sive inhibitus, sed implorans probare debeat. *vid. p. 118. n. 15.*

AXIOMATA.

- 1 Licet possessio facti sit; non parum tamen juris in se continet.
- 2 Etiam latro, & fur in possessione manutenendus.
- 3 Possessorium ordinarium absorbet summarium, & petitorium absorbet utrumque.
- 4 In possessorio summariissimo nullæ adjudicantur expensæ (Litis.)
- 5 Nemo tenetur edere titulum possessionis, nisi principi.
- 6 Quæcunque tendunt ad idem, illa in uno scripto cumulari possunt,
- 7 Quæcunque vero tendunt ab opposita, & sibi invicem contraria, illa in uno scripto cumulari nequeunt.
- 8 In possessorio summariissimo duobus testibus affirmantibus plus creditur, quam decem negantibus.
- 9 Qui obtinuit in possessorio, nihilominus succumbere potest in petitorio,
- 10 Ubi definit possessorium, ibi incipit petitorium.
- 11 Qui se fundat in possessione naturalis libertatis vel quasi, ab omni onere probationis immunis est.
- 12 Vim vi in continenti repellere licet. *l. 1. ff. b.*
- 13 Plus juris competit possessori in retinendo, quam auctori in agendo.
- 14 Nemo sibi causam possessionis mutare potest. (contra adversarium)
- 15 Quoties nova causa possessionis extrinsecus accedit, toties titulus possessionis merito mutatur,
- 16 Cuicumque possessioni repugnat lex publica prohibitiva, illa pro manutenibili haberi nequit.
- 17 Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.
- 18 Animo quid retinetur, sed non acquiritur possessio.
- 19 Possessio in toto occupata, præsumitur etiam occupata in qualibet ejus parte.
- 20 Quicquid non potest uscapî, illud non potest possideri.

- 21 Nemo per indirectum commodis possessionis privandus.
 22 Ex possessione præterita merito concluditur ad possessionem præsentem.
 23 In pari causa melior est ratio possidentis. *l. 28. ff. Commod.*
 24 Qualis traditio, talis possessio.
 25 Consultius est experiri possessorio, quam se intromittere in petitorium. §. 4. *f. de Interd. addatur l. 24. ff. de R. V.*

CAPVT XXXV.

De

PROCESSU POSSESSORII
ORDINARII.

SVMMARIA.

1. *Connexio.* 2. *Possessorium ordinarium quid?* 3. *Quare introductum?* 4. *Analogum ejus præbent interdicta recuperanda possessionis?* 5. *Quanam illa?* 6. *An & prædoni competant, & quando?* 7. *Quanam cause necessario requirunt, ut titulus possessionis & allegetur, & iustificetur?* 8. *Quæ ratio hujus?* 9. *Possessorii ordinarii quare in foro exigui & usus?*

F Inito possessorio summario succedit aliquando possessorium ordinarium,
Ad evitandam difficilem probationem, quæ in petitorio se exerit.

Est autem possessorium ordinarium, in quo inter partes litigantes de antiquiore, colorata, & justiore possessione controversitur.

Hoc uti potissimum eum in finem introductum,

Quo prior possessione, potior quoque jure declaretur,

Cum ab antiqua ad præsentem possessionem merito præsumatur,

Ad instar interdictorum Juris Romani illorum,

Quæ pro recuperanda possessione competunt,

Quorsum potissimum referuntur interdicta,

i Unde vi,

3 Quod

2 Quod vi aut clam,

3 Can. redintegranda 3. caus. 3. qu. 1.

4 Can. saepe 4. de restitut. spoliat.

Partim per jus Civile, partim per Jus Cononicum introducta,
Elective competentia, dum ad idem tendunt,

In tantum, ut nec prædoni notorio denegentur,

Etiamsi ab ipso domino dejectus fuerit,

Modo ista dejectio facta fuerit ex intervallo.

Ita illud singulare est, quod dentur certæ causæ,

In quibus non saltem utile, sed plane necessarium est,

Ut possessio allegata titulo justificetur, & coloretur,

Quales sunt præ cæteris,

Jurisdictionales,

Regales,

Beneficiales,

Imprimis, si jus commune, aut juris præsumtio contra possessorem militet,

Quoniam sine superioris concessione nec acquiri, nec possideri possunt.

Interim cum in possessorio ordinario & L. C. & probatio admitatur.

Eandemque fere prolixitatem post se trahat, ac petitorium.

Hinc usus ejus in foro valde exiguus & infrequens est.

NOTABILIA.

1 Quod cum remedium Can. redintegranda caus. 3. qu. 1. adeo generale & universale sit, ut in omni casu factæ turbationis locum inveniat, reliqua theoreticorum remedia nullam amplius utilitatem præstent.

2 Quod in casu, ubi uterque litigantium possessionem antiquam & coloratam docuit, judex neutri præ alio quid adjudicare, sed juxta naturam interdicti uti possidetis, ita possideatis, pronunciare debeat, annexa poenali inhibitione, ne alter alterum in sua possessione turbet.

3 Quod finito possessorio ordinario deinde in petitorio, ut constet, quis actor sit, cautio exigenda sit, eum in finem, ut qui eam præstat, Rei, qui accusat, actoris vicibus fungatur.

T 3

4 Quod

- 4 Quod exceptio domini remedio Can. redintegranda c. 3. qu. 1. opposita, etiamsi in continenti liquida sit, nihil operetur, nisi Implorans eam in replicis suis expresse aut tacite concesserit.
- 5 Quod relicto petitorio, & refusus expensis, ad possessorium ordinarium recurrere nullibi sit prohibitum.
- 6 Quod licet interdictum de Cloacis purganti detur, etiamsi vi, clam, vel precario cloacam possideat, cum reliqua interdicta omnia præsupponant, ne possessor vi, clam, vel precario possideat; attamen purgatione facta deinde cloaca statim destruitur.

AXIOMATA.

- 1 Ab unitate territorii ad unitatem jurisdictionis in dubio valet consequentia.
- 2 Contra quem militat juris præsumtio, illi semper injungitur probatio.
- 3 Quicquid sine titulo possideri nequit, illius possessio semper præsumitur injusta.
- 4 Quantum tribuit expressum privilegium, tantum in effectu tribuit immemorialis Præscriptio.
- 5 A possessione antiquiore ad possessionem recentiore merito concluditur.
- 6 Quo quid antiquius, eo melius.

CAPVT XXXVI.

De

PROCESSU ARESTI.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Arrestum quid? 3. Cujus originis? 4. Juri Civili incognitum. 5. Quotuplex? 6. Arrestum & Inhibitio quot modis inter se differant? 7. Arrestum in specie quotuplex? 8. Arrestum generale an & secundum officium? 9. Jus prioritatis quando ex Arresto generali competat? 10. Hypothecam tacitam habens an bene agat, si arrestum petat? 11. Quod-

Quodvis arrestum quibus partibus constet? 12. Formalia arresti quanam?
 13. Legitime interpositionis quanam requisita? 14. Debitum Liquidum
 qua ratione fiat? 15. Urgens necessitas quanam? 16. Que cautela iudicis
 arrestum concedentis? 17. Jus prioritatis in arrestis quando incipiat?
 18. In causis cambialibus quid singulare? 19. Renovatio quid? 20. Quan-
 do instituenda? 21. Iustificatio quid? 22. In termino quid si neuter
 compareat? 23. Quid si arrestans tantum? 24. Quid si arrestatus tantum?
 25. Quid si uterque? 26. Effectus? 27. Contraria.

In reliquis Processus Executivi species, uti Processus Arresti
 eminet,

Male ab aliis Processus Irregularis & Mixtus appellatus,
Ac si pro diversitate debiti Ordinarius vel summarius esse possit,
Im Arrestum est beneficium Juris Saxonici, vi cujus Creditor per-
 sonalem prætensionem habens, majoris securitatis gratia, ob
 causas in Legibus approbatas, in bonis sui debitoris Jus ali-
 quod Reale & prioritatis legitimo modo consequitur.

Juri Civili sine dubio prorsus incognitum,

Utpote, ubi quævis Executio demum sententiam & rem judicatam
 sequitur. *l. i. C. de Exec. rei jud.*

Nunquam Processu per illam absque vitio præposteratōis incho-
 ando.

Adeo, ut fallant, qui Arrestum cum Pignore Prætorio confundunt,
Cum Missio ex primo vel secundo Decreto præsupponat judica-
 tum,

Originem suam Saxonibus referens,

Qui melius putant rem habere, quam Actionem,

Occasione Sequestri Juris Civilis forte introductam:

Cum vero Arrestum in Foro sit

vel Arrestum in specie, vel Inhibitio.

Quorum alterum cum altero sæpe confunditur,

Hinc ad evitandam confusionem notandæ sunt differentiæ,

In eo potissimum consistentes, quod

a) Arrestum petatur ex Documento liquido,

Inhibitio etiam ex aliis fontibus,

b) Arrestum queratur contra debitorem,

Inhi-

Inhibitio vero contra debitoris debitorem.

c) Arrestum renovetur intra 14. dies. *Ord. Pr. Ren. cap. 48. §. 3.*

Inhibitio vero intra octiduum.

d) Arrestum concedatur a Iudice rei sitæ.

Inhibitio vero a Iudice domicilii.

e) Arrestum faciat ex actione Personali, Realem,

Inhibitio vero naturam Actionis non immutet.

Quemadmodum autem Arrestum in specie rursus afficit aut personam, aut bona debitoris.

Ita hoc iterum,

vel Generale, per quod afficiuntur omnia debitoris bona in certa Provincia sita,

vel Speciale, per quod afficiuntur certa bona sub hoc Iudicio sita,

vel Specialissimum, per quod afficitur particulare quoddam bonum.

In tantum, ut Creditor & eligere & variare possit,

Imo & ob debitum allodiale fructus feudales arrestare queat,

Modo Allodialia vel de-vel non sufficiant,

Ita Arrestum Generale nullum jus prioritatis tribuit,

Nisi Iudicibus inferioribus rite fuerit notificatum,

Imprimis, ubi alii interim per Speciale Arrestum prævenierunt,

Excepto casu, quo facto Secretarii notificatio fuit impedita,

Hinc male agunt omnes illi, qui hypotheca tacita gaudent,

Ubi per speciale Arrestum sibi consulunt,

Cum Hypotheca ipsis competens omnia debitoris bona afficiat,

Interim quodcumque demum Arrestum sit,

Occurrunt in eo & Formalia & Materialia,

Formalia, quæ sunt extrinsecæ ejus solennitates, consistunt in

1 Impositione,

2 Renovatione,

3 Justificatione.

I. Impositio ut Legaliter fiat, requiritur

a) Debitum liquidum,

b) Urgens necessitas,

c) Casus in lege expressus,

d) Scri-

- d) Scriptum arestatorium,
- e) Productio instrumenti originalis,
- f) Præsentatio scripti arrestatorii cum expressione momenti.

g) Attestatum Judiciale (Recognition Arrest-Schein)
Uti vero debitum liquidum fit per
 vel Testium depositionem,
 vel Debitoris confessionem,
 vel Instrumenti Guarentigiati productionem,
 vel Creditoris juramenti præstationem. (suppletorii)
Im per urgentem necessitatem intelligitur periculum amittenda
 fortis.

Forte quod debitor hæcenus inceperit,
 vel Mobilia sua aliorum transferre,
 vel Immobilia alienare aut oppignorare,
 vel Luxuriosam vitam agere,
 vel Cambia ipsius cum protestatione redierint,
 vel Ad arestum se obligaverit.

In tantum, ut ista necessitas ab arestante & alleganda & probanda sit.
Salva alias actione injuriarum contra arestantem & judicem,
Licet hic arestum sub clausula: *in quantum de jure*, concesserit.

Ceterum cum ultra casus legis arestum non subsistat,
Et sola protestatio de deficiente animo injuriandi nihil operetur;

Hinc scriptum arestatorium a Creditore subscribendum,

Quin & sufficiens indemnitis cautio præstanda,

Si judex Litem suam facere nolit.

Quamvis & oretenus imponi possit arestum,

Imprimis si periculum subsit in mora,

Data Creditori libertate, ut & vidimatam copiam producere possit.

Interim cum arestum & operetur securitatem & prioritatem,

Ideo judex vel Actuarius momentum præsentationis exprimat,

Reddito, si velit, imploranti scripto arestatorio,

Præsertim ubi de necessitate urgente non satis est edoctus

Quo facto jus prioritatis non currit a momento justificati, sed im-
 positi libelli,

Quamobrem & recognitio, ut vocant, in forma probante expeditur,

U

Quo

*Quo in Casu plurium arestantium omnis disputatio evitetur,
Ac in sententia Clasificatoria iustus ordo observetur.*

Illud singulare est in causis Cambialibus,

Quod Creditor arestum reale imponere possit,

Quamvis & debitorem in Carcere, & pignus in manibus habeat,

Imo etiamsi in concursu alibi pendente per iudicatum præ-vel ex-
clusus sit.

II. Renovatio est actus, quo is, qui arestum impetravit, iudicem im-
plorat, ut libellum & reliqua arrestato communicet, terminum
præfigat, ipsum citet, ac desuper sententiam ferat,

Hæc licet apud Saxones bina fice fieri debeat,

Ipsò ut nonnulli volunt, præcise decimo quarto die,

In tantum, ut anticipatio poenam Cassationis post se trahat,

Atamen in Ducatu Magdeburgico una renovatio sufficit,

Intra 14. dies pro lubitu arestantis suspicienda. O. P. M. R. cap. 48.

*III. Justificatio est actus, quo Creditor impetrati arresti formalia &
materialia decenter deducit, petitque, ut super iisdem pro-*
nuncietur, sibi que jus reale & prioritatis in bonis arestatis
ratione fortis, usurarum & expensarum tribuatur,

Sicuri vero in termino ad justificandum præfixo comparet
vel Arestans tantum,
vel Arrestatus tantum,
vel uterque simul;

Ita Arestans arrestati contumaciam accusat,

Petendo, ut hic sub comminatione publicandi decreti ad novum
terminum citetur,

Econtrario Arrestatus arestantis contumaciam accusans, poterit

vel Cautionem de prosequenda lite petere,

vel Sententiæ super relaxatione arresti statim submittere,

Ubi vero uterque se sistit, arrestatus impugnat arresti,

vel Concessionem, per exceptionem non subsistentis arresti,

vel Formalia, per exceptionem deserti arresti,

vel Materialia, per exceptiones peremptorias communes.

Quo facto iudex vel pro vel contra legaliter pronunciat.

Effectum Arresti legitime impetrati concernit
vel arestantem,

vel

vel arestatum, vel tertium.

Quoad Arestantem, effectus in eo consistit, quod

- 1 Consequatur jus reale & prioritatis a tempore impositi aresti.
- 2 Subditum alterius territorii ad forum aresti trahere possit.
- 3 Præferatur aliis creditoribus personalibus aut hypothecam extrajudicialem, licet priorem habentibus.
- 4 Posit venditionem bonorum arestatorum urgere, imprimis si servando servari non possint.
- 5 Bona arestata pro pretio taxato ipse acquirere queat.

Quoad arestatum, quod

- 6 Debeat stare in foro aresti, licet sit persona alias privilegiata.
- 7 Ipsi interdicatum libera bonorum administratio.
- 8 Si necessitas id exigit, sequester vel inspector constituatur.

Quoad tertium, quod

- 9 Bona arestata ad ipsum transeant cum onere aresti.
- 10 Contra ipsum positus terminis habilibus competat actio Pauliana.
- 11 Creditor tempore posterior priori Creditori satisfacere & ex jure cesso agere possit.
- 12 Licet Judex Arestum relaxaverit tertio tamen non noceatur.

Contraria aresti sunt

- 1 Relaxatio,
- 2 Renunciatio,
- 3 Desertio,
- 4 Principit prohibitio.

NOTABILIA.

- 1 Quod licet debitor moratorium impetraverit, in quo omnis Arestum concessio inhibita est, tamen Arestum ab uno vel altero Creditore in securitatem impetratum nihilominus de jure subsistat.
- 2 Quod super Aresto secundo eventualiter imposito prius cognosci & adjudicari non debeat, quam super formalitate primi fuit decisum.

- 3 Quod jus Arresti reale etiam ignorante vel dissentiente debitore in alium, qui forte jam jus in bonis arrestatis habet, cedi & transferri possit.
- 4 Quod licet iudex Arrestum tam ratione formalium quam materialium pro valido declaraverit, sententia tamen ista inter debitorem & Creditorem vel bonorum Curatorem lata, aliis Creditoribus non obstat, quo minus dictum arrestum ex Capite desertionis vel invaliditatis impugnare possint.
- 5 Quod hypotheca tacita pupillis in bonis tutorum concessa, non possit extendi ad bona tutoris alibi extra territorium iudicis pupillaris sita.
- 6 Quod contra heredes Arrestum peti & imponi possit, licet hereditas postea appareat satis solvendo, cum ante editionem inventarii de facultatibus defuncti constare nequeat.
- 7 Quod in casu, ubi Arrestum impositum est, ex pacto concessivo, illud non ratione loci, ubi impositum, sed ratione loci, ubi pactum est, ratione materialium dijudicandum sit, cum formalia ejus dependeant a legibus iudicii, ubi causa cognoscitur.
- 8 Quod licet regulariter salaria inhiberi & arrestari nequeant, imprimis si Creditori aliunde satisfieri possit, attamen & arrestum horum valeat, si debitor nulla alia bona habeat.
- 9 Quod tamen Dominus, cui salarii solutio incumbit, propter suum interesse interveniendo, ejusmodi arrestum impugnare, ejusque relaxationem petere possit.
- 10 Quod bona debitoris militis coram iudice non militari recte arrestentur.
- 11 Quod per arrestum iniquum arrestatus injuriarum agere possit, tam contra arrestantem, quam ipsum iudicem, etiamsi in sententia cassatoria ipsi hæc facultas non fuerit expresse revocata.
- 12 Quod Creditor, cui frumentum a debitore in solutum traditum fuit, nihilominus arrestum vel inhibitionem salvo Dominio extrahere possit, imprimis si istud frumentum in alieno horreo sit reconditum.
- 13 Quod iuste etiam arrestatus, si iudici sufficientem obtulerit cautionem, hic vero eam recusaverit, ex arresto impune discedere possit.

14 Quod

- 14 Quod in casu, ubi bona arestanda non sunt sub jurisdictione iudicis causæ sita, hic iudicem competentem in subsidium juris implorare debeat, ut arrestum quæsitum pro summa concurrente concedat.
- 15 Quod hoc in casu quidem iudex requisitus super formalibus & validitate Arresti cognoscere possit, merita vero Causæ ad iudicem requirentem ablegare debeat.
- 16 Quod arrestatus pendente arresto, ex lege diffamari arestantem ad suum forum provocare nequeat, etiamsi vel injuste impetnaverit arrestum, vel non debite prosecutus fuerit. *Dissent. Mev. P. 5. Dec. 3.*
- 17 Quod tamen in arresto cassato debitor arrestatus Creditorem mediante remedio L. Diffamari prævenire possit, antequam ad novi arresti impositionem properaverit.
- 18 Quod Arrestato, si alia bona non habeat, ex bonis arrestatis tam alimenta, quam sumtus litis suppeditare debeant.
- 19 Quod sicuti debiti liquidi demonstratio ad formam arresti pertinet, ita Arrestum pro nullo declarandum sit, licet debitum liquidum factum fuerit, in Renovatione.
- 20 Quod licet bona debitoris arrestata fuerint, propterea ipsi non interdicitur alienatio vel in solutum datio, in tantum, ut in solutum uni vel alteri Creditorum data per actionem Paulianam revocari nequeant. *l. 24. que in fraud. Cred. l. 6. §. 7. ff. eod. & l. 38. §. 4. ff. de Usur.*
- 21 Quod Arrestum quoque concedendum sit liberis contra parentes, & Vassallis contra Dominum, cessante omni privationis pœna.
- 22 Quod non obstante concursu Creditorum aut cessione bonorum a debitore facta, arrestum contra bona alibi sita impetrare liceat.
- 23 Quod tamen post publicatam sententiam classificatoriam arrestum amplius in præjudicium designatorum Creditorum non admittatur.
- 24 Quod quoad fructus feudales subsistat arrestum, licet non a Domino feudi, sed ab alio iudice non feudali impetratum fuerit.
- 25 Quod exceptio non renovatæ inhibitionis profit quidem debitori principali, non vero debitoris inhibito debitori.

AXIOMATA.

- Quicquid olim operabatur pignus prætorium, illud hodie in effectu operatur legitimus arrestum.
- 2 Ubi nullum liquidum, ibi nullum arrestum.
- 3 Ubi periculum est in mora, ibi solennitatum judicialium nulla habetur ratio.
- 4 Quæ difficilis sunt probationis, & tamen iudici ignota, a Creditore per iuramentum probari possunt.
- 5 Qui iure suo utitur, nemini facit injuriam.
- 6 Quicquid potest oppignorari, illud quoque potest arrestari.
- 7 Quæ ad formam essentialem arresti requiruntur, ex post facto suppleri non possunt.
- 8 Bona debitoris mobilia sequuntur jurisdictionem iudicis domicilii.
- 9 Omne arrestum intelligitur sub clausula: salvo aliorum iure meliore.
- 10 Uno remedio securitatis electo, alterum propterea non excluditur.
- 11 Quod potest prævideri injustum, ne quidem præstita cautione concedendum arrestum.
- 12 Arrestum servat rem integram, nec quicquam mutationis invito arrestante permittit.
- 13 Arrestum securitatis gratia impetratum non tollit vel impedit ius retentionis.
- 14 Quæcunque exceptiones arrestato competunt, contra ipsum creditorem, illæ quoque contra Creditoris Creditorem illi non denegantur.
- 15 Quoties quis nomine alterius arrestum petit, toties literæ ad ipsum scriptæ sunt instar specialis mandati.
- 16 Quoties contra arrestantem præsumtio est, ipsum cum arrestato colludere, toties super veritate debiti recte deferretur iuramentum, licet per sententiam arrestum fuerit pro valido pronunciatum.
- 17 Cassato arresto, non statim cassatur actio.
- 18 Quoties arrestum annullatur ex defectu formalium, toties non obstante iudicato, aliud Arrestum imponi potest, refusus refundendis.
- 19 Quo-

- 19 Quoties vero arrestum annullatur propter defectum materialium, toties aliud arrestum ex eodem capite imponi nequit.
 20 Sicuti iudex facilis est in concedendo, ita quoque non debet esse difficilis in relaxando Arresto.

CAPVT XXXVII.

De

PROCESSU CAMBII.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Cambium quid? 3. Quotuplex? 4. Quodnam huius Locit?
 5. Persona ad Cambium concurrentes quanam? 6. Qua specialia processus occurrunt in remittente? 7. Qua in Trassante? 8. Qua in presentante? 9. Qua in acceptante? 10. Improprium cambium quomodo a proprio differt? 11. Qua pecuniaria circa processum ratione Creditoris?
 12. Qua ratione debitoris? 13. Qua ratione negotii? 14. Monitorium debitori datum, an sistat processum Cambialem? 15. Deposito iudiciali an impediatur cambiale executionem? 16. Cambio amisso quomodo procedatur? 17. Expense cambiales quanam intelligantur?

Sane cum ex executivis procesibus omnium celerrimus sit cambilis processus,

Ullipote in quo omnes prorsus solennitates processuales cessant, *Exceptis* iis, quæ ad substantiam litis, & legitimacionem litigantium faciunt,

Tam Jure Civili quam Canonico in totum incognitus,

Ab Italis inventus, a Germanis melioratus,

Hinc non abs re erit, de illo separatim agere,

Imprimis, dum nulla fere respublica est, in qua Cambia non vigent.

Sicuti vero Cambium est negotium, quo quis alterius pecuniam in alio loco post breve temporis spatium, accepto honorario, & datis literis consuetis, se per alium soluturum promittit.

Ad sui essentiam requirens

i Duo

1 Duo loca, sc. a quo, & ad quo, & ad quem

2 Quatuor personas, Remittentem, Traffantem, Praesentantem, Acceptantem,

1a ratione formæ est

vel Materiale, ubi Chirographo inserta formula: nach Wech-
sel: Styl/

vel Formale, ubi diversa loca & diversæ personæ distincte
exprimuntur.

Formale rursus

vel Apertum, ubi quis alteri solutionem committit, vel mandat,
vel Palliatum, ubi quis se ipsum soluturum promittit.

Licet autem proprie loquendo Materiale & Palliatum cambium
non sint,

Attamen in effectu iisdem gaudent privilegiis, quibus formale &
apertum.

Interim postquam ad Cambium verum pro forma requiritur,

Quo in illo concurrant arithmetice vel Juridice quatuor distinctæ
personæ,

1 Remittens, qui alteri pecuniam solvit in loco a quo,

2 Traffans, qui pecuniam istam alibi restituendam promittit,

3 Praesentans, qui literas Cambii in loco ad quem, soluti-
onis gratia exhibet,

4 Acceptans, qui in loco ad quem solutionem promittit.

In tantum, ut pro diversitate locorum & personarum diversa oriatur
actio,

Hinc utile erit, nosse, quæ specialia in procedendo ratione ista-
rum personarum occurrant.

Scilicet intuitu Remittentis singularia sunt, quod debeat

1 Valutam in pecunia proba & parata solvere,

2 Fide de valuta habita sufficientem cautionem prestare,

3 L' agio juxta cursum consuetum solvere,

4 Proxinetæ debitum honorarium prestare,

5 Literas acceptas probe custodire,

6 In continentis cambii ne minimum quidem mutare,

7 Cambium aliorum transmittendum indossare,

8 Reverso Cambio & non soluto Traffanti id cito notificare.

Intuitu

Intuitu Trassantis, quod teneatur

- 9 Literas consuetas scribere & extradere,
- 10 Quantum solvendum literis non zyphris exprimere,
- 11 In illis certum tempus solutioni præfigere,
- 12 In Casu amissi cambii aliud substituere,
- 13 De acceptando & solvendo sufficienter cavere,
- 14 Literas avisorias sine mora transcribere,
- 15 Non saltem in foro Domicilii, sed etiam destinatæ solutionis conveniri possit,
- 16 Non subsecuta solutione de omni interesse satisfacere debeat.

Intuitu Præsentantis, quod obligetur,

- 17 Ante diem solutionis Cambium præsentare,
- 18 In casu recusatæ acceptationis confestim protestari,
- 19 Literas protestatas usque ad diem solutionis penes se retinere,
- 20 Cessante solutione de novo protestari,
- 21 Instrumentum protestationis Remittenti remittere,
- 22 Solutione promissa dies respectus concedere,
- 23 Nullam dilationem acceptanti concedere,
- 24 A limitibus mandati ne latum unguem recedere,

Intuitu Acceptantis, quod cogatur

- 25 Cambium vel pure acceptare, vel recusare, *O. C. M. art. 6.*
- 26 Post dies discretionis statim solvere,
- 27 Solutionem nec prorogare nec anticipare,
- 28 Acceptare nolens literas avisorias remittere,
- 29 In cambio non nominatus sopra protesto demum acceptare,
- 30 Re adhuc integra, accepto contramando, solutionem de tractare,

- 31 Ubi suspicio quædam doli se exserit, judicialiter deponere.

Ceterum sicuti Cambium proprium a Trassato eatenus differt, quod

- a) Trassatum vocatur ein getrockener Wechsel /
Proprium dicitur ein auf sich selbst gestellter Wechsel /
- b) In Trassato requiritur acceptio, & antecedens præsentatio.
In proprio nulla nec præsentatio nec acceptatio.
- c) In Trassato præcedunt literæ avisorie,
- d) In proprio illæ cessant.

X

d) In

- d) In Trassato conceduntur dies discretionis,
In proprio denegantur.
- e) In Trassato protestandum intra 24. horas,
In proprio intra annum & diem.
- f) Trassatum obliget, licet in illo Valuta non sit expressa,
O. C. M. art. 1. in fin.

Proprium Valutæ expressionem ad formam requirat.

1^{ta} & in proprio pecularia quædam non desunt.

Dijudicanda ratione originis suæ ex

- vel Persona Creditoris,
- vel Persona debitoris,
- vel Qualitate negotii.

1^{ta} Ex persona Creditoris est, quod

- 1) Simul in personam & in bona debitoris executionem impetrare possit,
- 2) Quod nec ex L. Diffamari, nec ex L. si contendat provocari possit,
- 3) Quod pignus intuitu Cambii datum retinere possit, licet res aliena sit,
- 4) Quod invitus nec concursui se immiscere, nec pignus extrahere debeat. *Ord. Camb. Magd. art. 36.*
- 5) Quod ipso invito debitor incarcerationis dimitti nequeat, licet offerat cautionem,
- 6) Quod licet in concursu exclusus sit, tamen contra debitorem agere possit,
- 7) Quod Cambium delegans & verum & bonum nomen præstare debeat,
- 8) Quod actione contra tertium instituta pœnitere liceat,
- 9) Quod ex pluribus correis eligere possit, quem velit,
- 10) Quod ex Cambio indossato sine ullo mandato experiri queat,

2^a Ex persona debitoris est, quod debeat

- 11) Personaliter comparere, licet cum procuratore,
- 12) Lecto detentus coram iudice delegato recognoscere.
- 13) Heres ejus vel hereditatem repudiare vel solvere. *O. C. M. art. 1^{re} verbis: und auf gleiche 25.*

14 Cesset

- 14) Cesset beneficium cessionis & competentiae.
 - 15) Heres nec gaudeat jure deliberandi, nec simili.
 - 16) Ad forum alias privilegiatum provocare nequeat.
 - 17) Separatam negotiationem exercens, licet minor sit, obligetur.
 - 18) Per judicis inhibitionem a solutione non liberetur.
 - 19) In moneta dura solvere teneatur.
 - 20) In ipsum redundant omnes expensae sine moderatione.
- Ex qualitate negotii, quod in Causa Cambiali.*
- 21) Cessent omnes exceptiones dilatoriae.
 - 22) Procedatur oretenus & celerrime.
 - 23) Non admittantur peremptoriae nisi solutionis & compensationis, imo ne haec quidem si cambium sit in manus tertii,
 - 24) Cessent dilationes & humanae feriae.
 - 25) Denegetur suspecti judicis exceptio & similis.
 - 26) In casibus apertis non admittatur leuteratio vel appellatio.
 - 27) In casibus dubiis appellatio non aliter admittatur, quam praevia depositione valutae, & quinquaginta thalerorum in casum succumbentiae.
 - 28) Reconventio Locum non inveniatur, nisi ad ultimum obolum conventio sit finita.
 - 29) Exceptio N. N. pecuniae nec intra, nec post biennium opponi possit.
 - 30) Sola indossatio sit loco solennis & judicialis cessionis.
- Quamvis vero debitor moratorium quoddam extraxerit,*
Sub expressa clausula: ne per actionem vel executionem inquietari debeat.
- Attamen per hoc processus Cambialis non sistitur,*
Sive ante moratorium jam inchoatus sit, sive postea demum inchoetur,
- Dum contra executionem & Cambium nihil operatur moratorium,*
In tantum, ut moratorium praesumatur alias sub- & obreptitiae impetratum,
- Quin imo sola Judicialis depositio Cambii efficaciam non impedit,*
Nisi fors usurae & expensae in una summa deponantur.

Interim Cambio amisso nihilominus cambialiter proceditur,
Modo de istius tenore aliunde liquido constet,
Presita si debitor urgeat, sufficiente indemnitate cautione,
Ceterum si quis in expensas Cambii condemnatus sit,
Aut ex pacto se ad illarum reparationem obligaverit,
Illas solum feret, quæ ex natura negotii oriuntur,
Neutiquam vero eas, quæ ex Creditoris Contumacia nata,
Utpote, si ex indossamento conventus arrestum passus sit.
Cum quæ per accidens contingunt, debitori non possint imputari.

NOTABILIA.

- 1 Quod in casu, ubi nundinarum tempus fuit prorogatum, possessor Cambii, si tempus solutionis expectare nolit, elevato attestato de prorogatione, indossantem vel transantem ad restitutionem valutæ convenire possit.
- 2 Quod si præsentans in casu nundinarum prorogatarum nihilominus expectaverit, acceptans vero interea temporis bonis cedat, vel bancorumpat, periculum ad ipsum spectet, perditio regressu contra indossantem vel transantem.
- 3 Quod licet nemo regulariter ad acceptandum alterius Cambium invitatus obligetur; aliud tamen fit in principali, cujus institor in ipsius utilitatem cambiavit, utpote qui invitatus acceptare cogitur.
- 4 Quod si diversa quantitas valutæ in rubro & nigro contineatur, plus fidei tribuatur contextui, quam rubricæ, licet præsentans errorem probare velit.
- 5 Quod debitor merces ad tempus emendo adigi possit, ut in securitatem creditoris vel assecurationem (Billet) scribat, vel pretium in parata pecunia, absque ulla deductione (rabatto) solvat, licet satis solvendo, vel eminentioris conditionis sit.
- 6 Quod proxenetæ in negotiis Cambialibus, quibus ipsi interfuerunt, non saltem commode testimonium dicere, sed etiam se a præstatione iuramenti testimonialis liberare possint.
- 7 Quod licet in literis Cambialibus vocula: *Commis*, vel *ordre* non reperiat, nihilominus debitor ei, cui valuta assignata, sub prætextu deficientis Legitimationis, solutionem recusare nequeat.

8 Quod

- 8 Quod licet necesse non sit, ut in literis Cambialibus specialis causa debendi exprimatur, cum vox *Valuta* eandem virtualiter innuat, consultius tamen faciat, qui eam exprimit, quo omnis evitetur disputatio & perversa pronunciandi formula. *Vid. Zipffel. de Camb. p. m. 139. in fine.*
- 9 Quod mercator literas Cambiales recipiens, legens, & apud se per triduum retinens, eo ipso easdem accepisse videatur.
- 10 Quod qui literas Cambiales solvendas accipit, facta avisione ad tertium, ad solutionem strictè obligetur, licet tertius ille, vel bonis interim cesserit, vel ejus conditio aliis modis mutata fuerit.
- 11 Quod pecunia ab uxore ad Cambium data, post mortem ejus cedat marito, tanquam heredi mobiliari, licet uxori hypotheca eo nomine constituta sit, aut dies solutionis nondum venerit.
- 12 Quod in Casu ubi literæ cambiales effluxis jam diebus solutionis & respectus præsentantur, intra 24. horas solutio præcise fieri debeat, in tantum, ut his elapsis, præsentans & protestari possit & debeat.
- 13 Quod in casu, ubi tempus solutionis in literis Cambialibus omissum proximæ nundinæ loci *ad quem* tempus solutionis constituent.
- 14 Quod acceptans alterius literas Cambiales & solvens in concursu Creditorum gaudeat jure retentionis & prælationis ratione mercium, quæ ipsi a Transiente datæ, licet alii creditores vel arrestum vel hypothecam in iis prætendant.
- 15 Quod Creditor Cambialis cum debitore communi partim suo partim alterius nomine scontrans, in casu, si utrique inde satisfieri nequeat, prius sibi in solidum satisfacere possit, antequam alteri quid tribuat, modo fallimentum nondum fuerit secutum.
- 16 Quod acceptans qui in fine nundinarum demum solvere poterat, licet ante solutionis terminum solutionem præstiterit, nullam culpam committat, nec fines mandati excedat, modo non fecerit vel dolose, vel animo captandi lucrum. *Vid. sup. 143. n. 28.*

- 17 Quod pecunia ad Cambium data vel remissa sub nullo prætextu, excepto solo læsæ Majestatis Crimine vel inhiberi vel arrestari, multo minus judicialiter deponi possit.
- 18 Quod si causa non sit Cambialis, sed aliunde orta, utputa ex Contractu Locati vel simili, contra debitorem in foro Cambiali procedi nequeat, licet se admodum Cambii nach Wechsel Arth obligaverit, nisi Foro suo ordinario expressis verbis renunciaverit.
- 19 Quod licet persona principalis in Cambio nominata ad Cambiandum vel contrahendum de jure alias inhabilis sit, fidejussor tamen simul constitutus, firmiter nihilominus ad sortem & usuras obligetur. *vid. l. 25. ff. de fidejuss.*
- 20 Quod Clericus Cambium dans & foro suo privilegiato in illo renunciens, eoram judice quidem seculari, conveniri, sed non nisi a Consistorio citari possit.

AXIOMATA.

- 1 Inter Mercatores non est disputandum de apicibus juris.
- 2 Cum semel acceptatum est, non amplius quæritur, quare, sed an acceptatum.
- 3 Variante persona in Cambio concurrente variat etiam actio inde resultans.
- 4 Condicio acceptationi invito præsentante adjecta, pro non adjecta habetur.
- 5 Exceptio ex persona Transantis nata Præsentanti opponi nequit.
- 6 Præter Exceptionem solutionis & compensationis nulla admittitur exceptio.

CAPVT XXXVIII.

De

PROCESSU CONCURSUS
CREDITORUM.

SVMMARIA.

1. Connexio. 2. Concursus Creditorum quid? 3. Quotuplex? 4. Concursus Formalis potiores effectus? 5. Indoles hujus processus quomodo conside-

ratur.

runda? 6. *Quanam ejus antecedentia?* 7. *Quae Concomitantia?* 8. *Quae Consequentia?* 9. *Quae Contrariantia?* 10. *Liquidatio quid?* 11. *Quomodo expedienda?* 12. *Debitum indubitatum quid?* 13. *An debitoris confessio uni creditorum facta aliis Creditoribus obstat?* 14. *Assignatio quid?* 15. *Ejus effectus.* 16. *Quid si plures assignati?* 17. *Immissio quid?* 18. *Ejus effectus.* 19. *Curatoris constitutio quid?* 20. *Inter Curatorem & Creditorem an quedam differentia?* 21. *Curatoris bonorum habilitas?* 22. *Ejus officium.* 23. *Ejus salarium?* 24. *Edictalis citatio quid?* 25. *Ejus necessitas.* 26. *Ubi assignanda?* 27. *Quid operetur?* 28. *Quibus non noceat?* 29. *Disputatio quid?* 30. *Ejus fundamentum?* 31. *An plane omitti possit?* 32. *Taxatio quid?* 33. *Quomodo facienda?* 34. *Subbastaio quid?* 35. *An admitteat restitutionem in integrum?* 36. *Jus primae licitationis quid operetur?* 37. *Creditor sub hasta emens an compensare possit?* 38. *Classificatio quid?* 39. *Ejus generalia?* 40. *Ejus specialia.* 41. *Quinam in prima classe collocentur?* 42. *Quinam in secunda?* 43. *Quinam in revocata?* 44. *Quinam in quarta?* 45. *Quinam in quinta?* 46. *Depositio quid?* 47. *Ejus effectus.* 48. *Distributio quid?* 49. *Solutio quid?* 50. *Quomodo secure praestanda?* 51. *Interventio quid?* 52. *Nullitas quid?* 53. *Ejus effectus.* 54. *In integrum restitutio quid?* 55. *Quomodo contra Ventionem subhasta concedatur?* 56. *Enormis lesio quid sit?* 57. *Quomodo probeatur?*

Accidit aliquando, ut debitor nimium ere alieno pressus, vel Ipse bona sua in solutum offerat, vel Relictis facultatibus suspectis decedat, vel Fuga sibi ad tempus consulat, vel Unus aut alter contra Executionem interveniat.

Quo facto tandem nascitur Concursus ut vocant Creditorum.

Est vero Concursus Creditorum actus, quo tres pluresque Creditores, contra eundem debitorem se moventes, praevia disputatione super Liquido & prioritare, juxta ordinem in judicio receptum, inter se invicem classificantur.

Hunc uti Doctores in Formalem & Materialem dividunt,

Materialem appellantes, ubi plures Creditores concurrunt, debitore solvendo existente;

Formalem dicentes, ubi plures Creditores adsunt, massa non sufficiente,

initium

Initium Formalis in Curatoris bonorum Constitutione ponentes;
Ita Formalis, de quo potissimum hic, effectus potiores sunt, quod

- 1) Inducat litis pendentiam,
- 2) Impediat processus particulares antea motos,
- 3) Sistat Cursum usurarum,
- 4) Prohibeat jus offerendi, Creditori potiori competens,
- 5) Operetur Causarum continentiam,
- 6) Gignat bonorum omnium communionem,
- 7) Annullet in solutum dationem,
- 8) Post se trahat Paulianam actionem,
- 9) Tollat jus Protimiseos,
- 10) Minuat debitoris praesumptam fidem,
- 11) Excludat ante decretam Executionem,
- 12) Promoveat amicabilem Transactionem.

Huius indolem, ut recte cognoscere possis, attendendum est ad ejus

- a) Antecedentia,
- b) Concomitantia,
- c) Consequentia,
- d) Contrariantia.

Ad Antecedentia spectat

- 1) Liquidatio,
- 2) Assignatio,
- 3) Immissio,
- 4) Curatoris bonorum constitutio.

Ad Concomitantia pertinet

- 5) Edictalis Citatio,
- 6) Disputatio,
- 7) Taxatio,
- 8) Subhastatio,

Ad Consequentia refertur

- 9) Classificatio,
- 10) Depositio,
- 11) Distributio,
- 12) Solutio,

Ad Contrariantia numeratur

- 13) Interventio,

14) Nul-

- 14) Nullitatis Allegatio,
- 15) In integrum restitutio,
- 16) Enormis læsio.

I. Liquidatio, est actus, quo Creditores id, quod a Debitore Comuni prætendunt, in quali & quanto legitime verificare antiquantur.

Hæc actio non debet fieri, nisi debeat, per Instrumenta Guarentigiata, Quorsum & Libri Mercatoriales approbati merito referuntur, Exclusis libris opificum, cujuscunque demum sint conditionis, Attamen & per testes omni exceptione majores fieri potest, Modo per eorum depositionem Debitum indubitatum probetur, Scilicet ut inde constet, quid, quale, quantum petatur, In tantum, ut uno vel altero horum deficiente, Mediante Interlocutoria super meliore probatione pronuncietur. Cum autem debitor in præjudicium Creditorum nihil agere possit, Hinc super exceptione simulationis Curator recte juramentum defert,

Licet debitoris adsit confessio judicialis, vel jurata, vel res judicata, Nisi forte longissima præscriptione munita sit.

II. Assignatio est actus, quo Creditor satisfactione intra tempus designatum non secuta, deficientibus mobilibus & moventibus, in certum immobile ex primo Decreto eum in finem mittitur, ne bonum illud alienari vel oppignorari possit.

Quemadmodum vero hæc nil nisi custodiam tribuit, Debitori facultate reluendi intra annum competente, Ita plures immissi ex prioritate temporis judicantur. Nisi missus præterea gaudeat jure prælationis.

III. Immissio est actus, quo Creditor assignatus in casum non subsecuta satisfactionis in bonum assignatum, ex secundo Decreto eum in finem mittitur, ut solutione cessante bonum illud vendatur, & pecunia inde redacta pro quantitate Crediti ipsi exhibeatur.

Per hanc uti Creditores assignati jus prioritatis consequuntur, Annexa facultate & fructus percipiendi & bona vendendi, Ita in ipsorum arbitrio est, utrum ad sui juris conservationem velint.

vel Sequestrem constituere,

vel Bona immissa locare,

vel Ipsi administrare,

vel Ad Curatoris constitutionem provocare.

IV. *Curatoris* Constitutio est Actus, quo in communem Creditorum, ad instantiam vel omnium vel plurium vel potiorum, vel etiam nemine petente ex omni Curatorum quasi communis constituitur, eum in finem, ut super liquido cum Creditoribus experiatur, commoda concursus promoveat, & damna omni meliori modo avertat.

Equidem inter Curatorem & Contradictorem communiter differentiam constituunt,

Preprimis in eo, quod ad Curam bonorum etiam juris imperitus admitti possit;

At vero in praxi utriusque vices in una persona concurrunt,

Quæ ut recte cognoscatur, attendendum ad ejus,

1) Habilitatem,

2) Officium,

3) Salarium.

Habilitas nihil novi habet, dijudicanda ex natura tutelarum & Curatellarum,

Nisi quod unus ex Creditoribus, cæteris paribus, bonorum Curator esse possit.

Cursu alias nemo possit fieri curator in rem suam.

Officium uti variat pro varietate actuum, qui in concursu occurrunt.

Ita ut plurimum sequentibus absolvitur, ut teneatur, rebus ad communem massam pertinentibus decenter obsignatis & resignatis.

a) Inventarii confectionem maturare,

b) Res, quæ servando servari nequeunt, alienare,

c) Edictalem citationem impetrare,

d) Præsentium legitimaciones examinare,

e) Absentium contumaciam accusare,

f) Recognitionem documentorum vitiosorum declinare,

g) Exceptiones contra documenta recognita verificare,

h) Ad

- h) Ad testium examen, ubi opus est provocare,
- i) In defectu alius probationis juramenti delationem usurpare,
- k) Res in fraudem Creditorum celatas explorare,
- l) Bona vulgari pretio destituta præconisare,
- m) Concursum ubivis maturare.

Salarium cum sæpe magnam massæ partem absorbeat,
Aliquando etiam negligentiam & avaritiam Curatoris augeat,
Consultum erit, ut per averfionem statim a Judice constituatur,
Habita ratione non tam numeri Creditorum, quam laborum & studiorum.

V. *Edictalis Citatio* est actus, quo mediante publico Edicto Creditores noti & ignoti in trium Dominorum territoriiis cum in finem vocantur, ut ad certum Terminum vel ipsi, vel per procuratores compareant, Credita sua ad liquidum deducant, cum Curatore Bonorum desuper disputent, Sententiam expectent, vel perpetuum silentium patiantur.

Hujus necessitas cum præ cæteris in eo potissimum consistat,
Quo concursum motum esse in eorum perveniat notitiam, qui sua interesse putant.

Ne olim veniat, qui ex capite ignorantiae vel alio ad restitutionem provocent,

Hinc in ejusmodi locis affigenda, ubi finis hic probaliter obtineri potest,

Autoritate Judicis Concurfus, licet debitor sit persona alias privilegiata,

Trina vice, ut effectum præclusionis consequatur, merito repetenda,

In tantum, ut & Creditores, sub die vel Conditione stringat,

Nec Creditores immissi per protestationem a Concurfu se liberare possint,

Etiamsi in reali fructuum perceptione sint constituti,

Nisi jure domini res quasdam a debitore consecuti fuerint, ante Concursum,

Aut etiam pignus intuitu Cambii datum possideant.

VI. *Diffutatio* est actus, quo Creditores inter se super meliore jure & prælatione per altera scripta experiuntur,
Sicuti vero hæc fundamentum prioritatis quærit in
 vel *Facto*, si quis ad refectionem ædium se credidisse asserat,
 vel *jure*, si quis prætendat, hypothecam tanquam in bonis
 prorutoris.

Cumtorem bonorum nec directe, nec indirecte attinens,
Utpote cujus nihil interest, quis prior, quis posterior habeatur,
Ita, quin vel remissive fieri, vel plane omitti possit, dubium non est,
Adio, ut debito ad liquidum deducto, creditor præferendus sit,
Licet terminum docendæ prioritatis præterlabi passus fuerit,
Cum iudex supplere debeat, quæ a partibus in puncto juris omis-
 sa vel neglecta,

Salua manente facultate, ut unus Creditorum alteri juramentum
 deferre possit,

Imprimis super ista Circumstantia, in qua prioritatis fundamentum
 ponitur,

Quoniam sententia prioritatis nondum lata, singulorum Credito-
 rum jura manent integra.

VII. *Taxatio* est actus, quo rerum ad Concursum pertinentium præ-
 tia per peritos æstimatores tam ad pecuniam numeratam, quam
 ad Terminos eum in finem constituuntur, ut vel Credito-
 ribus in solutum offerantur, vel publice venum exponantur,

Esti vero hæc ad ordinem *L. 15. de re judicata* non sit allegata,

Cum debitor Bonis cedendo favori suo renunciaverit;

Atamen non aliter nisi citatis Creditoribus fieri potest,

Juxta communem præsentis valorem constituenda,

Habita potissimum onerum & servitutum ratione, quæ rei taxatæ
 inherant.

VIII. *Subbatio* est actus, quo res legitime taxatæ eum in finem
 publice venum exponuntur, ut elapso fatali & præstis præ-
 standis plus licitanti adjudicentur.

Sicuti vero in hujusmodi subbationibus Fiscus loco venditoris
 est, *Conf. p. 114.*

In tantum, ut quod in venditione voluntaria est traditio, in ne-
 cessaria sit adjudicatio.

Resitu-

Restitutiōi in integrum eodem modo ac contra voluntariam com-
petente,

Modo ad fidem hactē conservandam paulo parcius concedatur,

Cessante interim lēione enormi & enormissima;

Ita jus primæ licitationis juri proximis conventionali derogat,

Etiāsi judicialiter constitutum & speciali hypotheca munitum sit,

Salvo jure Retractus legali & præcipue sanguinis,

Adeo ut nihil referat, licet retrahens, ne obolum in bonis habeat.

Interim Creditor respectu pretii licitati compensare nequit,

Nisi consentiant, quorum in Concurſu aliquo modo interest.

IX. Classificatio est actus, quo Creditores invicem concurrentes
prævia Causæ conclusionē & prioritatis disputatione, ordine
& decenter ratione suarum prætensionum collocantur.

In hac rite formanda attendenda sunt:

Generalia & Specialia.

Generalia, quæ in omni concursu locum habent, in his consistunt, ut,

a) Defectus inventarii urgeantur,

b) Creditores contumaces præcludantur,

c) Massa ad solutionem sortis non sufficiente, usuræ præte-
reantur,

d) Massa deficiente ultra motum Concurſum non adjudicentur,

e) Detentores rerum communium ad rationes adigantur,

f) Meliores legitimaciones, probationes injungantur,

g) Novæ Citationes, ubi opus est, decernantur,

h) Creditores diverſorum debitorum separentur,

i) Sententiæ interlocutoriæ, quantum possibile evitentur,

k) Expensæ in concursu factæ minuantur,

l) Rationes ab uno vel altero concursui redditæ examinentur,

m) Ultra quinque Creditorum Classes non constituantur.

Specialia variant pro varietate prætensionum, quæ in concursu oc-
currunt.

Interim in eo conveniunt, quod omnes & singuli Creditores in
5. Classes redigantur. In quarum

Prima omnes qui dominium rei suæ extantis probantur,

a) *Depoñentes* etiāsi sit depositum irregulare L. 7. §. 2. ff. *deposit.*

b) *Cambiantes*, nisi sit Cambium palliatum.

c) *Com-*

- c) *Commodantes* etiamſi honorarium acceperint,
- d) *Locantes*,
- e) *Precario concedentes*,
- f) *Æſtimatorie iudentes*,
- g) *Vendentes*, ſi de pretio fidem non habuerint, aut emtor do-
loſe induxerit,
- h) *Mandantes*, ut res ſuæ venderentur rebus nondum venditis,
- i) *Uxores* dotem vel paraphernalia in natura repetentes,
- k) *Pupilli* bona propria non vero ſua pecunia comparata præ-
tendentes,
- l) *Res furivas* ſimilesve, vel a fure ipſo, vel a tertio repe-
tentes,
- m) *Oppignantes* ſoluto eo quod debent, undicunque debitum
naſcatur,
- n) *Liberi* bona materna & materni generis habentes,
- o) *Parentes* nummos contra SCtum Macedonianum ſolutos
vindicanſes,
- p) *Fifcus* bona Caduca & commiſſa petens,
- q) *Rei* venditæ dominium reſervantes, niſi reſiduum pretii ſub
uſuris emtori reliquerint,
- r) *Expensæ* concurſus, quo & ſalarium Curatoris bonorum
pertinet,
- s) *Suntus* funeris, modo in funus ipſius debitoris & in indice
facti,
- t) *Expensæ ultimi morbi*, ne tamen illis eſculenta vel poculen-
ta immiſceantur,
- u) *Onera primipilaria*, licet a tertio ſoluta fuerint,
- w) *Mercedes* famulorum, modo in victu debitoris fuerint, &
mercedem ſub uſuris non reliquerint,
- x) *Salaria* præceptorum & magiſtrorum, tam in Academiis
quam ſcholis trivialibus,
- y) *Ruſſici* ratione pretii reſidui, licet dominium ſibi non re-
ſervaverint,
- z) *Indebire ſolutum repetentes*, ubi hanc repetitionem expres-
ſe ſibi reſervaverunt.

Secunda ponuntur

I. Uxo-

1. *Uxores*, scil. ratione dotis a tempore sacerdotalis copulae, paraphernalium a tempore actualis illationis,

Donationis propter nuptias a tempore constitutae expressae hypothecae,
Exceptis casibus, si uxor

vel illationem probare non possit,

vel bona mariti dilapidaverit,

vel beneficiis muliebribus concessis renunciaverit,

vel communem negotiationem cum marito exercuerit,

vel absente marito bona ipsius male administraverit,

vel constante matrimonio nimis locupletata fuerit,

vel illud quod intulit in natura recipere possit.

2 Fiscus ratione debitorum ex contractu provenientium,

3 Salaria personarum Ecclesiasticarum & similium,

4 Debita Jurisdictionalia magistratui competentia.

5 Quae ad militiam consequendam Credita

6 Qui ad refectorem domus exustae quid crediderunt.

7 Pecunias hereditarias exigentes,

8 Semina & sumtus agriculturae repetentes,

9 Onera publica ad evitandam executionem suppeditanes.

In tertia Collocantur, quibus jus reale competit, sed sine praelatione,

a) *Uxores* ratione alimentorum & sustentationis,

b) *Liberi* in bonis patris ratione bonorum maternorum & materni generis,

c) *Pupilli*, & his similes in bonis tutorum & protutorum,

d) *Piae cause* in bonis Antistitum & Administrantium,

e) *Salinatores* in bonis suorum Magistrorum,

f) *Locatores* in rebus illatis a Conductore licet ipsis alias prospectum sit,

g) *Legatarii* in bonis defuncti pro quantitate Legati,

h) *Liberi* in bonis Vitrici, si mater tutrix ad secunda vota, nondum redditis rationibus transferit,

i) *Hypothecarii*, si judicialis sit hypotheca & in feudis consensu Domini munita,

k) *Arestantes*, si Arestum rite justificaverint.

In Quarta Classe collocantur solum personaliter privilegiati, ut sunt

x Depo-

- 1 *Deponentes*, si res deposita non amplius exstet,
- 2 *Alimenta petentes* propter præcedentem contractum,
- 3 *Mutuanes*, si sine usuris mutuum crediderint,
- 4 *Advocati & Procuratores* salaria sua petentes,
- 5 *Fiscus*, ratione mulctæ a tempore Judicati secus in ducatu Magdeburgico, ubi in secunda classe ponitur. *O. Pr. C. 49. cl. 2. §. 34.*

In Quinta Classe ponuntur reliqui simplices chirographarii.

Absque ulla temporis vel causæ debendi differentia,

Pro rata quantitatis, si massa non sufficiat.

X. *Depositio* est actus, quo pretia ex rebus venditis redacta, tamdiu in iudicio custodiæ traduntur, donec inter Creditores super prioritatem & iudicatum fuerit;

Ex hac uti multa sæpe oriuntur incommoda,

Imprimis, si iudex vel plane non, vel non sufficienter possessionatus sit;

Ita in casu, ubi Creditor rem sub hasta emit, Compensatione uti nequit,

Licet de ejus prioritatem ex Actis abunde constet,

Nisi omnes, quorum interest, eo nomine consentiant.

Interim effectus depositionis potissimus in eo consistit,

Ute deponens liberam capiat possessionem, & ab omni debito reali immunis sit.

XI. *Distributio* est actus, quo pecunia ex rebus debitoris redacta juxta Classes antea enumeratas, deductis deducendis, per Sententiam inter Creditores dividitur.

XII. *Solutio* est actus, quo juxta ordinem Sententiæ Distributoriæ uni vel alteri Creditorum ex massa communi vel totum Creditum, vel pars ejus realiter præstatur.

Hæc ubi ante rem judicatam fit, cautionem sufficientem requirit,

De restituenda sorte intra 24 horas, in casum, si succubuerit,

Absque usuris, nisi illas quoque expressis verbis promiserit.

XIII. *Interventio* est actus, quo unus vel alter ex Non-Creditoribus, propter interesse suum peculiare concursui se immiscet, petendo, ut res ipsi magis quam Extraneo vel Creditori adjudicetur.

Hæc

Hæc ubi interveniens interesse suum in continenti docet, Adjudicationem impedit,

Alias præstita Cautione de restituendo Adjudicatio nihilominus expeditur.

XIV. *Nullitatis allegatio* est actus, quo debitor vel ipse, vel ejus heres Formalia Concurfus impugnat, petendo, ut quæ nulliter gesta & alienata, a possessoribus rursus revocentur.

Ista uti raro movetur, ob difficilem, quam post se trahit, probationem,

Imprimis cum pro Actis judicialibus Præsumtio Formalium pugnet, ita illa probata, quin Judex Litem suam faciat, dubium non est, In tantum, ut & debitori & tertio possessori ad omne interesse teneatur.

XV. *In integrum restitutio* est actus, quo debitor vel ipse vel tertius in Concurfu interesse habens, ob læsionem alicujus momenti, ex causa in Legibus approbata omnia in pristinum statum, imprimis quoad ventionem immobilium reduci petit.

Quamvis vero contra venditorem sub hasta regulariter denegetur restitutio,

Quo Fiscus eo plures reperiat emtores,

Præterea justum præsumatur pretium, quod plus licitans obtulit;

Atqui hinc nec fingi nec probari possit legalis læsio;

Attamen cum Fiscus plus juris prætereendere nequeat, quam alius Venditor,

Neque a Licitatione ad justitiam pretii valeat argumentatio.

Hinc Lege non distinguente, nec nostrum erit distinguere,

Modo bona sub hasta vendita sint læsi propria, non tertii.

Cum quæ singulariter introducta, magis sint restringenda, quam extendenda.

XVI. *Enormis læsio* est actus, ubi prædia & res communis debitoris infra dimidium justii pretii venduntur.

Hæc licet ut plurimum difficillimæ probationis sit.

Cum vero absque dolo contingere possit,

Præterea non quanti res constiterit, sed quanti valuerit, considerandum sit;

Attamen quia per peritos æstimatores probari potest,

Imprimis, si tales res sint, quæ pretium affectionis non recipiunt,
Hinc dubitandum non est, quin interdum locum habeat,

NOTABILIA.

- 1 Quod debitor bonis cessurus vel coram iudice suo, vel ipso spreto, statim coram iudice superiore provocare, & creditorum suorum citationem ibi petere possit.
 - 2 Quod prædium aliquod emturus cautelæ instar observare debeat, ut citari curet edictaliter omnes illos, qui jus aliquod reale in isto prædio forte prætendunt, sub præjudicio præclusionis.
 - 3 Quod contracivitatem moto concursu, illa lite pendente salaria suorum merito deducere possit.
 - 4 Quod si ante concursum res aliqua vel adjudicata, vel a debitore in solutum data, vel ita tradita, ut creditor in solutum capere possit, quandocunque velit, hæc & similia, per concursum deinde motum non murentur.
 - 5 Quod non obstante concursu, Creditor qui concursui se semel immiscuit, vel contra Correum agere, vel tertium rei hypothecata possessorem convenire possit.
 - 6 Quod debitor cessione facta, hereditatem sibi delatam repudiare non probibeatur, *l. 6. §. 2. quæ in fraud. Cred.* modo repudiatio non sit ficta vel simulata.
 - 7 Quod Creditor patris contra Liberos defuncti agens, probare teneatur, ipsos hereditatem adiisse, etiamsi liberi sint sui heredes, & in bonis paternis actualiter commorentur.
 - 8 Quod Creditor in bona debitoris communis missus de fructibus perceptis juratas rationes reddere teneatur, licet debitor ipsi promiserit, quod simplici ipsius assertioni stare velit, aut iudex ipsi hoc onus sub initio immisionis remiserit.
 - 9 Quod Major pars Creditorum cum debitore paciscentium & partem debiti remittentium, etiam reliquos Chirographarios obliget, ut pro rata quid remittant, modo omnes requisiti fuerint. *Ord. Camb. M. art. 38.*
 - 10 Quod Bibliopola libros semel venditos, apud studiosum decoctorem, vel plane penes tertium repertos vindicare ac repetere nequeat. *Meym.*
- 11 Quod

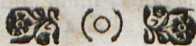
- 11 Quod Actuarii Judicii & Justitiarum, si in pane & convictu Praefecti vel Nobilis fuerint, in eadem classe locandi sint, qua famuli ratione mercedis collocantur.
- 12 Quod uxor ratione dotis & reliquorum illatorum nihilominus gaudeat jure praelationis & hypothecae, licet vel obarato sciens nupserit, vel ex bonis mariti sibi non satisfecerit, cum satisfacere potuerit, dum rationes, in contrarium allegari solitae sint prorsus irrelevantes & nihil inferentes.
- 13 Quod marito in bonis ipsi ab uxore in casum mortis per pacta dotalia promissis, nec jus prioritatis nec tacite hypothecae competat.
- 14 Quod Creditor primus in oppignorationem secundi vel tertii Creditoris consentiens, non in totum, sed in tantum, in quantum consensit, a suo jure recessisse videatur.
- 15 Quod Creditori ex cuius pecunia forte anteriori Creditori Hypothecario fuerit satisfactum, propterea in locum & jura istius Creditoris non succedat.
- 16 Quod Collegio si debitor Collega ex rationibus quid debeat, nequidem privilegium personale competat.
- 17 Quod emtor sub hasta, si pretium semel solvit, vel deposuit, satis securus sit, nec ab ullo Creditorum conveniri possit, etiamsi pretium ad omnium satisfactionem non suffecerit.
- 18 Quod ea, quae in fraudem Creditorum per titulum onerosum alienata sunt, etiam post annum & perpetuo, mediante Actione Pauliana revocari possint *L. 10. §. 24. ff. quae in fraud. Credit.*
- 19 Quod Emptor rei sub hasta pretium rei emptae sub praetextu nondum finiti Concursus retinere nequeat, etiamsi ipse vel privilegio praelationis gaudeat, vel usuras intermedii temporis offerat, ac alias sit satis possessionatus.
- 20 Quod libri ejus, contra quem formalis Concursus motus fuit, licet omnibus Creditoribus satisfecerit, aut postea ad meliorem conditionem pervenerit, semiplenam fidem amplius non mereantur.
- 21 Quod Creditor, qui pignus speciale habet, non nisi hoc excusso, in alia debitoris bona, Immissione petere possit.
- 22 Quod

- 22 Quod Creditor per violentam invasionem bona debitoris occupans in pœnam *L. Siquis in tanta 7. C. unde Vi.* quidem incidat, ad prosecutionem tamen sui debiti tamdiu admittatur, donec sententia super violenta occupatione lata fuerit, & vires rei iudicatæ acceperit.
- 23 Quod emptori sub hasta prædium subhastatum adjudicandum sit, licet olim illud debitori communi pro multo majore pretio vendiderit.

AXIOMATA.

- 1 Jura vigilantibus scripta.
- 2 Cujus fidem quis secutus est in dando, illius fidem quoque sequatur recipiendo.
- 3 Ubi fides habita de pretio, ibi cessat Rei vindicatio.
- 4 In negotiis singularibus res non succedit in locum pretii, nec pretium in locum rei.
- 5 Quæ sciens Viro obærato nubit, mulier propterea in dolo non esse præsumitur.
- 6 Non datur hypotheca tacita & legalis absque clara & expressa Lege.
- 7 Quæ contra communem juris dispositionem specialiter iatroducta sunt, non debent produci ad consequentiam, licet eadem subsit ratio.
- 8 In pari causa, melior est ratio possidentis.
- 9 Privilegium prælationis Uxori competens nec est cessibile, nec ad heredes transmissibile.
- 10 Venditio sub hasta facta sine omni dolo & fraude facta esse præsumitur.
- 11 Ex quibus omnium Creditorum Condicio facta est melior, illa quoque præ omnibus Creditoribus merito ex communi massa deducuntur.
- 12 Edictalis Citatio neminem præcludit, nisi fuerit trina vice repetita.

S. D. G.



155485

AB 155485

ULB Halle

3

002 416 328



56
6018



GODOFREDI Boenigk/ Lips.

PHIL. ET JUR. U. DOCTOR.

PRACTICA PRACTICATA,

h. e.

Fundamenta Processus Civilis, per Definitiones, Divisiones, Præsupposita & Axiomata succincte exposita, per varias formulas scriptorum in Foro occurrentium illustrata, & ad casum in Contradictorio adhuc pendentem applicata,

MELIORIS ORDINIS ERGO IN TRES PARTES

DIVISA,

QVARUM PRIMA IPSA FUNDAMENTA,
SECUNDA FORMULAS SCRIPTORUM PROCESSUALIUM,
TERTIA CASUM ET PROCESSUM IN TERMINIS

CONTINET.

PARS PRIMA.

ORDINE PERVENIES, QVO NON DATUR IRE LABORE.
EDITIO SECUNDA PRIORI MULTO AUCTIOR ET CORRECTOR.



FRANCOFURTI ET LIPSIAE,

Impensis JOH. FRIDERICI ZEIDLERI, MDCCXVII.